

Luceafărul

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

SALA DE
LECTURĂ Nr. 44 (787)

Miercuri, 5 decembrie, 2007

Desigur că unii dintre poeții aceștia concureau în modul cel mai firesc pe poeții în continuare trompetiști, dar mai ales pe modelul de mare succes Adrian Păunescu, care tocmai dovedise că oportunistul rămâne cea mai bună învârteală, numai că opinia critică nu putea fi influențată direct și hotărâtor de culturnicii timpului, nici ei prea convinși de ceea ce fac. Din punct de vedere cultural, comunismul a sfârșit la noi în țară într-o lamentabilă cacofonie în care un Ioan Alexandru și-a găsit unul dintre cele mai onorabile locuri.

alexandru george

luca pițu

Romancierul Jeng-li avea să intervieveze și alți practicieni ai canibalismului revoluționar, lipsiți participatori la festinuri materialist-alectice de genul acesta, contactându-i pe calnicii Po-pâr-dău, Pa-vel-const, A-văd-ani, Al-ia-grig, An-dri-esk, Sul-ik-pop, Tu-ku-al, Mu-șan. Pâr-vu-sor, Năs-ta-săn, Sim-i-rad, Rel-ub-b, Cor-bie-hois, Af-lo-roi, Il-i-esk, Vad-i-mong, Er-eș-tan, Por-uc-iuk, Truț-a-spân et alii *usdem farinae revolutionis Bolchevicorum*.

pag. 16-17

literatura lumii

Cheia lui Franklin

sebastião perelló

la limită

caius traian
dragomir

**O lume în șase
dimensiuni?**

pag. 3

Un prinț al poeziei

gheorghe istrate

Era într-adevăr un prinț - un prinț înțelept. Cu energiile lui telepatice decupa, de la distanță, aura oamenilor cu care intra în contact. Vocea lui, ușor baritonă, părea un glas de clopot târziu, experimentat și ritualizat, cald și protector, clopot învăluit în misterele credinței, dar gata să le mărturisească celor interesați. Era un confesiv fără sfială și regn, un inițiator pe toate căile lumii în întemeierea celor umili, dar înzestrați cu har; protector și fără excese adjectivale ori admonestatorii, atunci când un vers propus i se părea părăsit de duh în sanctuarul editurii la care merita să fie director după greaua dispariție a lui Marin Preda.

A avut geniul editorilor înalți, selectivi și exigenți, în ciuda unor pseudo-tipografieri impuse „de sus“.

Mircea Ciobanu avea o „caligrafie“ a lecturii impecabilă. Asemenea fântânilor solomonari, știa imediat undă și pulsul izvoarelor reale ale viitoarelor fântâni de spirit.

M-am bucurat de prietenia lui totală, ocrotitoare și puternică pe care mi-o împărțăsea pe drumurile noastre la saloanele literare de la Focșani ori la Limpezișul meu natal, în grădina părinților.

Cu el făcusem cunoștință de-a dreptul în cer. Era cu Dan Laurențiu (și el tot un fost Ciobanu) și pluteam într-un avion pornit din Capitala Moldovei și-a poeziei - „dulcele târg al Ieșilor“ - și ne îndreptam către Capitala balcanică a Bucureștilor, înmiresmați de câte un coniac frugal, la înălțimea de 5000 de metri. Acolo, în eterul cuvintelor, ni s-au unit rimele dintâi.

La el acasă, într-o admirabilă și bine zidită familie, miroseam manuscrise celebre (Mateiu Caragiale) ori obiecte de artă (ah, fantasticul lui scriu dăruit din partea armenilor-scriitori!), apoi lecturile în premieră, nocturne, la Neptun, în verile fierbinți ale creației sale, din sagaua românească, **Istorii**.

Acolo mi-a mărturisit gândul lui tainic de a edita seria „Hyperionilor“: „Vom completa și continua panorama edițiilor definitive ale Fundației Regale «Carol al II-lea». Tu ești al treilea pe listă!“.

Am crezut că fac infarct. M-am sprijinit un zid și am suspinat: „Doamne, ce pro cerească mă ocrotește?“ Mircea mi-a răspuns solemn și nemilos: „Dacă tu încă nu știi cât mare poet ești, ești un prost!“ Îmi publicase anii precedenți câteva cărți de poezie care entuziasmaseră.

Și-am apărut repede, chiar al treilea, volumul selectiv **Rune**, în 1980, în colecția „Hyperion“ a Editurii „Cartea Românească“.

N-am să înțeleg niciodată de ce, în pu noaptea dispariției sale definitive, m-a căutat redacția unde lucram, de pe Aleea Alexandru. Era pe la sfârșitul lui aprilie 1996. Cu câteva luni mai înainte, îmi vorbise de visul lui de întemeia o colecție „Vitruviu“, tot la Cartea Românească, „...pentru noi, Hyperioniștii...“ mi-a mărturisit el. „Figurezi pe listă, pregătește-te!“ Și chiar a fondat această magistrație colecție. Dar, ad-postem, așadar, după apusul fondatorului, n-am mai figurat pe nicio listă nici până astăzi...

A fost un mare îndoctrinat al Bibliotecii **Cartea lui Iov**, apărută postum ar trebui revădită în mii de exemplare revărsate, care circule, sanguin, prin bibliotecile liceale studentești.

În ciuda unor interpretări negative nedrept de după moartea sa, Mircea Ciobanu a fost negreșit, prințul generației noastre - generație care, încet-încet, se retrage în vârful degetelor ca să urce în eternitate...

**BANCA
COMERCIALĂ
ROMÂNĂ**

Sponsorizare de la
**Banca Comercială
Română**

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

*Revista este membră a Asociației
Revistelor, Imprimeriilor și Editu-
rilor Literare (A.R.I.E.L.)
înființată în baza Hotărârii
judecătorești și recunoscută
de Ministerul Culturii și Cultelor*

*Revista „Luceafărul“ este editată
de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la
Uniunea Scriitorilor din România
NU și de la Ministerul Culturii și Cultelor*

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,

telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001

Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul

publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.

Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,

Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box

33-57, la fax 0040-3187002, sau e-mail:

abonamente@rodipet.ro, subscriptions@rodipet.ro

sau on line la adresa www.rodipet.ro

nocturne

Căciula pe ochi

stelian tăbăraș

Din marile muzee ale lumii și până în artizanatul bazarelor, maimuțele ca imagine, ca simbol al omului întruchi-pează parabole memorabile. Darul imitației, *mimesis*, este cel care le-a conferit în arta europeană un rol important, care nu se rezumă la domeniul optic. În arta bizantină am văzut maimuța mușcând dintr-un fruct, simbol al păcatului. La Albrecht Dürer maimuța apare ca înger căzut. La Viena am admirat sculptura în bronz, de la 1900, a lui Hans Elischer: o maimuță cu ochelari, pe un teanc de cărți, cugetând asupra unei enigme pe care n-o poate descifra: un craniu. Ironie la adresa filosofului, care, oricât ar învăța, nu poate găsi răspuns morții? Atenționare că n-ar trebui să ne punem prea multe speranțe în știință?

În Orientul îndepărtat „bântuie“ trinitatea maimuțelor care își obturează unul dintre cele trei simțuri principale: una își acoperă ochii, alta gura, a treia urechile. Imaginea ar trebui să corespundă devizei shintoiste „nu vedem, nu auzim și nu vorbim nimic rău“. (În ziua de azi a devenit unul dintre cele mai vândute simboluri feng-shui pentru carieră, din pricina discreției în afaceri și a concentrării prin închiderea la lumea din jur). Știind de la Wu Cheng'en („Călătorie spre Soare-Apune“) că maimuța poate fi chiar simbolul unuia din cei patru bodhisattva, sau că în India e adorat zeul maimuțelor Hanuman, gesturile celor trei maimuțe care își obturează pe rând simțurile

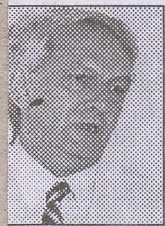
ating planuri ontologice ale cunoașterii.

Pentru omul modern, dezvoltat sincretic simțurile par a-și fi pierdut „dreptul“ de a fi separate, analizabile. Totuși urechile astupate închid nu doar zgomotele din afară, ci risipirea armoniei lăuntrice. Beethoven, de surd, continua să-și audă muzica și să o scrie. Homer, Oedipe sau Borges, deși orbi, vedeau dincolo de vizibil. Cunosce o persoană care și-a dat doctoratul cu tema „Metafora vizuală a Homer“? Una din teze se referea la ideea epitetului homeric („viteazul Ahile“, „iste Ulise“, „frumoasa Briseis“) ar fi urmarea un reductionism determinat de imposibilitatea amănunțirii individuale. Dar ce te faci cu descrierea amănunțită, de o măreție cosmică, a intrării flotei grecești la malul troian? Și, în urma urmelor, să fi fost ironic Homer când i-a atribuit ciclopilor un singur ochi?

Cel mai rău stă astăzi maimuța cu gușă acoperită. Ea îmi sugerează azi imposibilitatea incantației. „Cântă, zeiță“ (care apare în folclorul românesc sub formă de: „Cântă, gușă cântă“) s-a preschimbât în incantație căntă frunză sau către solzul de pește. (Când am cântat prima oară „foaie verde solz de pește“ mi-a închipuit un pom vrăjit, pe jumătate pește și solzi). În zilele noastre, cine mai are nevoie de incantație către... orga electronică, sau a instrumente artificiale?

Ne amintim interdependența celor trei maimuțe doar în registru comic. Când spunem bancul cu cel care, tăindu-și o ureche, rămâne... chior, sau cu cel care, tăindu-le amândouă, ar rămâne... orb, fiindcă i-ar cădea căciula pe ochi.

Lumea lui Montesquieu avea trei dimensiuni - cele trei autorități ale statului, trei funcțiuni în raport de care se mișcau toate activitățile umane, individuale, istorice, politice, proiecte seculare sau aspirând la transferul în eternele. Puterile („puterile”) statului însemnau administrare, legiferare și exercitarea actului judiciar; în centrul sistemului socio-politic se afla - sau ar fi trebuit să fie - legea; limbajul („cuvântul”) a creat legea, una din cele două forme autentice umane de ființare a omului - cealaltă fiind conștientizarea sentimentului de percepere a absolutului, altfel spus credința. Iubirea este o dimensiune universală a vieții, dacă nu chiar a întregii existențe; creativitatea, de asemenea, sau comunicarea - omul, însă, produce legi acceptând (ori neacceptând) logica lor și crede în Dumnezeu (sau refuză să creadă, ceea ce este, deși în chip degenerat și absurd, tot o formă de raportare la Divinitate). Este evident că pentru Montesquieu viața societății umane era una determinată politic - asupra subiectului uman și asupra unui executiv, în limitele prescrite de o autoritate legislativă, totul încorporat unui

Marius Traian Dragomir

lațiu al dreptului. Dacă ar fi să examinăm principiul democratic al separării puterilor, în raportul uneia dintre cărțile fondatoare ale civilizației, constatăm că istoria ce se structurează după un plan transcendent, așa cum începe revelația acestuia în **Vechiul Testament**, mai întâi se primește legea, la Muntele Sinai, apoi se instituie autoritatea judecătorilor asupra poporului și, în sfârșit, revine puterea la cei întregi succesioni de regi. Mai sunt aceste criterii adevăratele dimensiuni după care se analizează situația omului în comunitatea sa și în istorie? Merită să ne punem problema existenței publice actuale în funcție de caracterul acestor autorități sau devine tot mai necesar să fie detectate adevăratele forțe, permanente și, totuși, în raporturile lor neadapate, specifice în primul rând modernității?

Nenumărați sunt factorii de forță, acționând drept determinanți ai existenței noastre - și dintre aceștia își dispută însă, generând o primă serie de efecte, controlul real asupra universului uman; identificăm ușor, între celeștia, comunitatea oamenilor, a cetățenilor și autoritatea lor egală, apoi autoritățile, dispunând de dreptul și obligația adaptării deciziilor de interes colectiv și, la limită, istoric și, în continuare, forța armată, structurile magistraturii, capitalul, birocrația. Comunitatea legitimează autoritatea politică; aceasta are două căi de procedură - elaborarea legilor și adaptarea lor hotărârii concrete, specifice în raport cu situațiile finite. Armata și justiția reprezintă, în plus, suportul și instrumentul atât al existenței comunității, cât și al forței politice, iar în plus de două factorul care stabilizează relația comunității cu legea. Capitalul, în lumea modernă, constituie condiția de trecere în act a tuturor potențialităților umane; birocrația - și așa fie spus: în lumea unei existențe democratice - alcătuiește structura care dă consistență celorlalte forme de manifestare a activității. Birocrația administrează legea.

Forța poporului a fost general și grav subminată politic; autoritatea politică, în calitate de sistem al deciziei aplicate, concrete, produs al intelectului uman își dispută orientarea și funcționarea cu justiția, orientarea și funcționarea legii rezumându-se la producerea, amplificarea, proliferarea la infinit a legislației. Aceasta este capturată, în aplicarea ei, indiferent cum va fi fiind aceasta, de birocrație. Armata este subminată de toate celelalte forțe cu excepția capitalului - împreună, forța armată și capitalul fac dintr-o mare parte a economiei lumii prezentului un keynesism militar (ce altceva era complexul militar-industrial pe care îl acuza, și împotriva căruia prevenea umanitatea, președintele Dwight Eisenhower, la încheierea celor două mandate ale sale?), atunci când nu este vorba de un keynesism încă mai dur, deschis. Capitalul, ca să existe și să se reproducă, trebuie să controleze toate celelalte puteri, dar este infiltrat și controlat, precum toate celelalte puteri în ziua de azi, de birocrație.

Adevărul, inevitabil, inechivoc, al actualității este corodarea tuturor factorilor de putere de către birocrație, în ordinea importanței pe

care acestea au avut-o în istoria modernă: birocrația a distrus politica, substituindu-se, total, acesteia, ține sub presiune popoarele, face din capital un instrument, producând iluzia că situația de fapt ar fi una contrară, scade progresiv eficiența sistemelor juridice, compromite armatele. Dacă birocrația înțelege bine ceva, atunci acel ceva este modul în care apar sursele de putere imediată - altfel de putere nici nu există în imanență și care este regimul lor. Astfel, dacă birocrația respectă acel ceva, el nu este altul decât capitalul.

Universul civilizației noastre se dovedește a fi unul prins între Scila și Caribda, una fiind, evident, birocrația iar, cealaltă, capitalul, dar cea mai puternică dintre ele este birocrația. Lumea politică de azi este, într-un fel cât se poate de semnificativ, una care nu merită ansamblul acuzațiilor pe care le primește - ea nu este mai mult decât fațada, țapul ispășitor, dar subconsecvent și beneficiarul manevrelor birocrației. Când politica nu mai este suficientă, rolul de țap ispășitor este transferat capitalului; birocrația, criticată fiind, neîncasând nicio condamnare decisivă. Capitalul tinde să impună politicului limitarea aparatului de stat - efectul presiunilor pe această direcție privește doar marginalii autorității guvernamentale; în plus, birocrația delocalizează suplu, eficient, malign, pervers, din administrația publică în aceea, făcută să fie tot mai plerorică, a marilor companii.

Demonstrarea acestei serii de afirmații va necesita, cândva, multe sute de pagini, cu exemplificări și deducții - oricine privește însă în jur cu atenție o poate verifica nemijlocit. În prima etapă, reabilitarea condiției la care avem dreptul ar consta în restaurarea politicii - această forță ar fi trebuit să fie, dar nu a știut ce trebuia să știe, „puterea a celor fără putere”, pentru a extrapola o cunoscută expresie a lui Vaclav Havel. Adevărata salvare nu o poate aduce, însă, decât reînțorcerea în comunitatea umană a spiritului, căruia chiar și un Napoleon Bonaparte îi recunoștea superioritatea, în practica existenței umane - spiritul în calitate de credință, biserică și religie.

Slugă la mulți stăpâni

marius tupan

Îi vezi cum le joacă ochii în cap: se află în perioada de orientare. Când simt că e momentul să acționez - a trecut un congres, o conferință, o manifestare importantă - îi studiază pe cei ajunși în fruntea instituțiilor. Le cercetează biografia, se interesează de capriciile și preferințele lor, pentru a le veni în întâmpinare. Nu trebuie să scape nimic din vedere, dacă vor să ajungă iarăși în apropierea bucatelor. Nu contează că s-au umplut de ridicol slugărind la vechiul șef, acela-i deja istoric, trebuie să-l ademenească pe cel nou. Metodele sunt felurite. Prima e lingușeala bine temperată. Chiar dacă cel ajuns pe un fotoliu înalt nu-i chipeș, subalternul găsește destule cuvinte să-i demonstreze că nu s-a luat totuși suficient în seamă. Iată, a venit timpul. În plus, gusturile nu se discută. Cine poate rezista unui astfel de asalt? Într-un târziu, recunosc că, ocupați cu alegerile, cu alianțele, cu tratativele, am scăpat din vedere tocmai propriile lor făpturi. Acum, cu ajutorul lingușitorilor, a celor care vor să aibă cârmuitori arătoși, se vor obosi să se pună în valoare. Oricând un șef cu carismă va fi mai convingător decât unul ce se neglijează. A doua strategie ține de supravegherea discursurilor. Ca să demonstreze că nu au ajuns întâmplător în vârful ierarhiilor, unii favorizați ai destinului vor încerca să demonstreze că sunt culti, spirituali, generoși. Fiecare se exprimă cum poate, dar vor fi ajutați de goarneză din jurul lor să creadă că sunt competitivi. Dacă fac cumva gafe, admiratorii lor le consideră plasate special, să-și deruteze auditoriu, unele, chiar cu iz satiric. Așa avem explicații de ce cei care nu pot lega două în trei păstrează multă vreme funcții înalte: fiindcă se sprijină pe alegători fanatici și permanenți. În astfel de cazuri se observă și truda susținătorilor, care nu vor să renunțe cu nici un chip la practicile predilecte. Onomasticile, sărbătorile și alte ocazii sunt noi prilejuri să-și exercite strategiile. Șefii au nevoie de încurajări, mai ales atunci când se clatină, ironizați, dezavuați. Momentele astea sunt determinante pentru strângerea rândurilor: sau, dimpotrivă, pentru rarefierea lor. Cei care se întrec cu gluma îi invită pe contestați în familie, le servesc mese copioase și susțineri cât cuprinde, le pigmentează timpul cu bancuri ce-i relaxează. Satisfăcuți, șefii pleacă acasă convinși că și-au găsit adevărații prieteni. Nu bănuiesc că la primul seism aceștia vor fi primii care-i vor trăda: ei trebuie să trăiască pe picior mare, nu se pot păcăli în privința noilor lideri. Fac ce-au făcut de când se știu, rotindu-și privirile, pentru a se orienta rapid. Exploatează clipa, nu-i chinuie morala. E greu să ia totul de la capăt, însă profitabil. Dacă întârzie, s-ar putea să fie alții mai iuți de picior și chiar mai ageri la minte. Numai că noii șefi vin cu alte pretenții, cu alte programe. În astfel de situații, slugile trebuie să-și modifice total concepțiile despre viață: în funcție de cei pe care-i slujesc. Uneori, chiar împotriva voinței lor, dacă la servitori se poate vorbi de vreo voință stabilă. Ei și-au ales un mod de trai care greu va putea fi surprins de vreo formulare. Imuni la dispreț și ironii, vor să-și păstreze posturile și să-și protejeze familiile, să-și crească pruncii în belșug și să aibă și ei o prezență în lume. Nu-s interesați de opiniile contemporanilor, nici de viața de apoi, ci de operațiunile la zi, urgente și profitabile. Descoperă în timp și alte registre, la care un om normal nu ar recurge, căci aflarea lor în vecinătatea celor puternici le produce un confort cum nu e găsit în altă parte. Să fie în atenție, adică. Sunt interesați de vizibilitate, căci anonimatul pare a le fi cel mai mare inamic. Nu cumva și oprobriul public? Dacă le merge lor bine, sintagma asta nu există pentru ei! Noi nu o putem însă omite.

De la Anna la Caiafa

Adrian Erbiceanu a făcut studii militare temeinice și deopotrivă filologice. Din 1979 s-a stabilit la Montreal, în Canada, după ce în deceniul anterior desfășurase o activitate literară și publicistică în revistele românești ale vremii.

Editorial, poetul a debutat însă în 2003, cu volumul **Confesiuni pentru două generații**, urmat, un an mai târziu, de **Divina Tragedie**, ambele la Editura Tribuna din Sibiu.

Cel de-al treilea volum al său, **De la Anna la Caiafa** (Editura Ardealul, Târgu Mureș, 2007) conturează profilul unui poet reflexiv, ferm, decis să plonjeze în abisul sinelui într-o mai bună cunoaștere și sondare a ființei peste care stă să se abată umbra supremă. Crezul poetic e tranșant și implică o ambiție poetică pe măsură: „M-aștern la drum cu vrerea de-a străbate/ Prin Taina grea, ca printr-un vechi descânt./ Prin lumile în mine sigilate...// Dar nu e cer deasupra-mi nici pământ; Doar umbra se întinde peste toate/ Și e Cuvântul pus peste cuvânt!” (**Doar umbra**).

Poetul se află acum într-un anotimp biologic al regășirilor, al întoarcerii într-o Ithacă pe care, în momentele sale de descumpănire, Ulysse o crezuse pierdută. Drumul parcurs e unul pardosit cu îndoieli, cu eșecuri revelate, cu peceți încremenite peste tainele firii nu altfel decât drogii și lacătele din **Psalmi** arhezieni. Toate aceste opreliști și zădărnici intensifică, în chip paradoxal, bucuria de la capătul căutării și descoperirii sau doar conștientizării misterului existențial, ca și zăbovirea în echilibru și în lumina Cuvântului genetic (**Mă-ncearcă uite-așa, Ca lacătul, Semne**).

Nota dominantă a devenirii și întregirii prin și cu valențe metafizice a eului poetic însetat de logos e neliniștea, spaima ființială profund interogativizată că eventuala stare de beatitudine, fie ea și pasageră, nu-i decât o iluzie: „Ea valea mea, laguna mea, e marea./ E liniștea ce străjuie cu foc/ Speranțele în care desfătarea/ Își caută și nu-și găsește loc” (**Căutare**). Aventura întâlnirii miracolului merită să fie iscată și trăită cu toată tensiunea de rigoare, indiferent de finalitatea ei: „Am zăvorât în noi lumina zilei/ Atât de strâns c-a început să fiarbă...// Întrezăream minunea clorofilei/ Ce rostuie în firele de iarbă// Și-am ars pe scări de vis fremătătoare/ Ca niște rezezi ropote de ploii...// De fiecare dată fiecare./ Să ne-amăgim cu lumea, amândoi...” (**Tempi passati**).

Constantele universului poetic al lui Adrian Erbiceanu sunt umbra, lumina, Cuvântul, iubirea, neliniștea, iluzia, tăcerea, marea trecere, credința, înveșnicirea, creația, alteritatea, solitudinea, îndoiala etc., toate acestea aduse neîncetat și diversificat la numitorul comun al

Tainei ori puse în ecuații lirico-gnomice tulburătoare, într-un joc de irizări diamantine unice și irepetabile. În creuzete de alchimist dau în clocot amintirea și visul, trăitul și nădejdea, certitudinea și dubiul acerb, sentimentul de plenitudine a clipei de față și groaza de vidul eternității, zborul celest și zidirea trupului în temelii de mănăstire, claustrarea și dezmarginarea, regăsirea sinelui și pulverizarea în neantul atomistului, norocul și eroarea, somnul și trezia, luciditatea și buimăceala. Cităm, aproape la întâmplare: „Mi-s drumurile toate o podvodă./ Un fel de răsfoire înapoi/ A cărții-n care tainică se-nnoadă/ Neliniștea trăirilor în noi...// Apele-mi sunt meandre ferecate -/ Vârtej de umbre-n viu așezământ...// Arpegii volatile-ngemădate/ În plămădirea primului cuvânt...// Iar gândurile-n zveltă oste-neală/ Trepte în piatra visului cioplesc./ Dând înălțimea clipei la iveală/ În cele câte mă alcătuiesc...// Într-o fără de tihnă alergare...// Prin cartea răsfoită îndelung -/ Căderea spre povestea viitoare...// Într-o fără de tihnă alergare/ La care parcă n-am să mai ajung...” (**Alergare**).

Discursul poetic e un ingenios ceremonial al unor combustii sufletești ce se vor totale, efecte spectaculoase înregistrându-se pe întreg palierul erotic al cărții. „Din vinul cel vechi țiam oprit un pahar/ Ofrandă - după cum se cuvine -/ Dar aducându-ți atâtea în dar/ Am uitat de un lucru: de mine...” (**Am adus**). Respectiv: „Povestea ta povestea mea, sub vreme./ Să-nchidă-n ele sensul echivoc/ Al întâlnirii flăcărilor noastre-n/ Aceași clipă și același foc” (**Ce taină**).

Dușmanul de neînvinș al ființei rămâne Timpul. Și poetul îl simte cu dureroasă acuitate: „Ca o minciună consolatoare./ Vremea mă ninge, clipa mă doare...” (**Punct de fugă**). Ca și: „e-atâta mâl ascuns în noi, că, dacă/ aș scotoci în timpul-antipod/ cu fiecare pas tot mai săracă/ s-ar face punga dată s-o deznod...// Tot mai puțină apă-ar da fântâna./ tăcerea s-ar întinde ca un val/ atoateștiutor - strivind lumina/ descătușată-n spațiu-ancestral...// tot mai puternică ar fi arsura/ pe ochi-nchiși - ca-n țarina de lut -/ de frica iernii ce închide gura/ pe șoapta clipei care a trecut...// și n-ar rămâne-n mintea ce refuză/ bălțite ape - nici cât fir de păr -/ decât Fântâna Veacului: ecluză/ Minciunii travestite-n Adevăr” (**Fântâna Veacului**).

Tot Timpul este acela care-l obligă pe poet la accelerarea sondării eului rimbaldian-labișienelor iluminări și arderi nevămuite: „Datornici, osteniți de-alergătură./ Să ardem pe-al ideii noastre rug./ Fantasmagorici, visului măsură -/ Dar zilele ca niște ciute fug...// Și noi în noi ne căutăm, pe unde/ Cărările în mers ni se ascund./ Ca-ntr-un ceaslov lumina când pătrunde/ În noapte neființei fără fund...// Timpul - paradox - ne aduce aminte/ De ceea ce va fi, scara din gând/ Nu e de piatră, însă e fierbinte...// Zilele ne destramă alergând” (**Paradox**).

Conștiința acută a galopantei și mistuitoare treceri a insului prin univers îi inculcă gând torului responsabilitatea spulberării oricărei prejudecăți: „Doar orologiu-și toacă-n perecutezanța./ Trezind în ziduri glasul ecoul profund./ Reamintind că Timpu-i și Lege. Instanța...// Și noi credeam - vai nouă! pământul că-i rotund!” (**Și noi credeam**).

Adrian Erbiceanu e un bun mântuitor de paradoxuri și de fulgurații revelatoare, fluide și acuratețea versului de impecabilă tăietură sintactică amintind de scrisul aproape inegalabil al lui George L. Nimigeanu, între cei doi poeți existând și o strânsă relație de prieten îmbrucătoare într-o lume literară subminată de ură și de invidii meschine. Iată un exemplu în care românul canadian excelează în ipostaza de tâlcuitor de fire: „fugim de șansa unică de crede/ că un sfârșit e doar un început./ învălu în teama ce precede/ descinderea pe-un țăr necunoscut...// Și sucombăm când dăm, înțelege/ că spațiul nostru strâmt e alterat/ o aceeași forță-n stare să dezlege/ încurcătura care... am intrat” (**Curriculum vitae**). Subconștientul revelat poate fi o alternativă o revanșă asupra derizoriului vicisitudinal dom: „Ciob după ciob adun să întregesc. Imaginea ce-a prins a descompune/ Precepte din vechea dimensiune;/ Oglinda poar nefiresc...// Curbate umbre - roade de genune. În taină împletesc și despletesc/ Străvechi nvoade. Strig, dar nu zăresc/ Decât un zid... și un semn: Deșertăciune...// Atât de-adânc din noduri mă încheg./ Că rățâcit, pe propria măsură./ Ard gând în gând cercând să înțeleg. Cât a rămas din mine în afară/ Și cât în gol dat să mă dezleg...// Și-așa mi-e dat pentru câta oară?” (**Oglindă**).

Cartea de față a lui Adrian Erbiceanu hrănește din marea cultură literară a lumii reflexele intertextuale sclipind în fiecare pagină. Larges paletă tematice și motivice își asociază forța artizanală aparte în strunirea ritmurilor clasice și a formelor poetice reclamă virtuozitate - multe din poemele cărui structurate pe trei cicluri fiind sonete, câteva roturanje și chiar o glossă în care poetul imprimă gândului o amețitoare viteză de propagare divergentă se întrece pe sine.

Titlul cărții e decodat de Ioan Mariș, prefața exhaustivă și de mare prestanță, ca metaforă globalizatoare pentru perindare printr-o lume agitată și birocratizată la maximum a omului (post)modern ce-și caută înfrigurată disperare reperate existențiale.

De la Anna la Caiafa e o carte de luacasă, vorba lui Gabriel Rusu, iar numele lui Adrian Erbiceanu unul demn de toată atenția care face cinste literaturii române actuale a din țară, cât și din diaspora românească. Ideea poetului de a-și transpune poemele într-o limbă de mai largă circulație nu poate fi decât de bun augur.

(Ion Roșioru)

1) Pe muchie de hârtie
(Magda Ursache)
Editura Ideea
Europeană

2) La umbra zeilor în floare
(Ioan Hada)
Editura Fundației
Culturale Zestrea

3) Trădat de iubire
(Marin Cioranu)
Editura Opinia

Savoarea prozei scurte

Evoluția lui Daniel Dincă stă sub semnul imprevizibilului. Scriitorul nu vrea să-și refuze nimic din ceea ce ar putea constitui o nouă experiență a scrisului. A debutat cu un volum de teatru, *Drumul spre Mecca* (1999); a urmat apoi romanul *Blestemul comorii de la Sălcii*, roman de creație: intrigă, conflict, personaje, narator omniscient, tema relației om-istorie cu metafora timpului dezlănțuit. Capacitatea sa de a trece nonșalant de la un gen la altul, de a-și înnoi permanent mijloacele și tehnica romanescă a dovedit-o prin romanul de analiză *Septembrie, uneori*: narator subiectiv, memorie involuntară, analiză și sondaj psihologic, plăcere eseistică, dar și prin emoționanta poveste pentru copii, *Căinele om*, poveste modernă în care se resimt tonalitățile basmului modern ale unui Pirandello, de exemplu.

Dacă era cumva încetățenită în literatura noastră tradiția precedării romanului de proză scurtă în cazul unor scriitori precum Liviu Brebreanu, Marin Preda, Fănuș Neagu, Eugen Barbu, Dumitru Radu Popescu etc., iată că imprevizibilul Daniel Dincă ne propune după două romane un volum de proză scurtă - *Dincolo de timp*, apărut la Editura Pallas din Focșani în 2006.

Obșnuit cu spații epice largi, scriitorul își stăpânește herghelia imaginației, conducând-o spre concentrarea spațiului epic. Plăcerea de a spune, de a povesti rămâne aceeași.

Convins că omul nu se va sătura niciodată să asculte povești, Daniel Dincă inventează epicureic, alăturând realitatea de mit, conferind poveștii funcția ei primordială - aceea de a recrea universul. Recreându-l, scriitorul îi împregnează propriile sensuri, populându-l cu însemnele sale.

Personajele sale au o psihologie, un profil spiritual specific, apropiindu-se de personajele lui Mircea Eliade care evoluează între profan și sacru. Ei caută mereu în realitatea profană semnele miticului, ei vor să descopere hierofaniile, teofaniile. Pentru ei realitatea aceasta, lumea cea de toate zilele, e doar o aparență, un vis din care omul se trezește la/în moarte. Bărbați și femei suferă de mister, de o distorsionare bizară a timpului.

Dialogul dintre Horia și Sabina din *Brosuța* stă sub acest semn al miticului. Ei par personaje ezoterice într-o lume care percepe doar exotericul. Dincolo de aparențe, dincolo de timp, ei caută cu obstinație un adevăr care transcende realitatea imediată, acel adevăr al ființei prin care însăși existența lor se transcende. Aceste dialoguri revelatorii se produc într-o realitate desenată corect, real, riguros, detectată prin raportare la legile și principiile fizice care îi conferă logică și determinare. Ceea ce îi interesează pe ei, ceea ce ei caută este acea lume, acea realitate în care această logică și determinare își pierde valabilitatea - realitatea eternă a sufletului nostru tern.

Filosofiei europene de viață, scriitorul îi opune sau, mai bine, îi atașează, filosofia orientală, aceea pentru care realitatea sufletului este o realitate mai puternică decât realitatea însăși. „*Nevoia de rosturi pământiești se consura în el, iar sufletul, prea plin de trăirile clipei se dilatase încât părea că nu mai începe în trup*” simte Horia care-și conștientizează disocierea ființei, eu teluric - eu etern. Relația uman - animal, identitatea boscuța-Sabina are rezonanțe budhiste în sensul unui panteism prin care natura întregă se umanizează. Fantasticul creat prin această identitate accede spre straniu ca-n prozele lui Mircea Eliade. Important nu este ce s-a întâmplat cu Sabina, ci

această conștientizare a unei realități care transcende realitatea pe care ni se pare că o știm.

Proza sa are o importantă latură eseistică. Iată o meditație asupra timpului, a relației omului cu timpul: „*Timpul e acea fațetă a lui Dumnezeu, care fără oprire și oboseală reazăază continuu trecătoarele zidiri lumești. Într-un segment al său, neînsemnat pe lângă imensitatea curgerii lui sunt cuprinse frământările și bucuriile noastre, iar dincolo, în afara limitelor care închid între ele viața, e întunericul necunoașterii... Sau, cine știe, dacă nu e, de fapt, uitarea?*” (Roberta). Pentru Daniel Dincă, literatura este și rămâne o întâmplare (frumoasă!) cu oameni. Așa începe nuvela Roberta, o poveste de dragoste pe parcursul căreia timpul și spațiul își pierd determinările reale. Așa, cu o meditație asupra timpului, începe nuvela *Dincolo de timp*. Timpul este tema centrală a prozei sale. Personajele simt acut timpul, proiecția lor asupra timpului este acută. Subiectivitatea îl modifică și îl transformă într-un mit personal. Trăirea puternică îl anulează: „*Timpul încremeni și, pe nemșicarea lui, Roberta avu impresia că, în esență, lumea e, de fapt, numai suflet*”.

Povestea nu e verosimilă în sensul realismului clasic, ci în sensul receptării, al unei alte înțelegeri a realității, a timpului, a spațiului. Distanțele se anulează. Timpul pare să aibă o singură dimensiune. Ca-n basm, oamenii rămân atinși de aripa iubirii „cu tinerețea în zâmbet și-n ochi”. Revăzându-se după 20 de ani *dincolo de timp*, Kostas și Roberta anulează timpul real, trecând inefabil într-un timp al iubirii eterne: „*Kostas venea la fel de tânăr, încrâncenându-se să rămână neschimbat, și Roberta nu reuși să înțeleagă de ce nu vrea să-și arate chipul de acum*”. Accidentul care îl răpește pe Kostas și la care Roberta este martoră face parte integrantă din această lume-iluzie, o revelație prin care femeia accede la „singurătatea și statornicia eternității”.

Cu *Viitura*, prozatorul coboară într-o realitate reală, percepută ca atare prin intemperii, prin catastrofă. Tendința de mitizare există și aici. De aceea, ploaia nesfârșită, „câteaua de ploaie”, inundațiile au un pendant mitic în mitul potopului.

Daniel Dincă este un pictor înfiorat al spectacolului naturii dezlănțuite. El prinde în tușe puternice, dinamice, mișcărilor confuze, disperate, întregul zgomot pustiitor, avalanșa obiectelor purtate de apele învolburate, nemiloase care redau proporțiile nenorocirii, totul perceput din unghiul omului - frunză în vânt.

Personajele sunt, în această proză, la fel de reale în sensul verosimilității, al veridicității, circumscrise unui spațiu cunoscut, într-un timp agresiv. Dezlănțuirea naturii este efectul unor păcate, resimțită astfel ca o pedeapsă divină. Pe acest fundal, conștientizând răul, oamenii devin solidari. O veche neînțelegere sfârșește atunci când omul își înțelege nimicnicia în fața marii forțe a naturii dezlănțuite. Dizarmonia creează armonia.

Puricele este o poveste prin care autorul își verifică predispoziția ludică mergând pe linia alegorico-personificatoare a apropierei dintre uman și animal. Ironia bonomă se explică prin componentele comparației. Nu lumea puricilor este asemănătoare lumii oamenilor. Oamenii sunt puricii existenței, păduchele care iese în frunte... rătăcirea îi apropie lumea, iar percepția îl transformă într-un buric al pământului: „*Ce mare e lumea! Ce complexă și fără sfârșit! Puteam să pier rătăcit prin Univers... îngână, realizând dimensiunea potențialului dezastru. Chiar eu?! Ce păcat! Tocmai eu!*”. Sarcasmul ia forma ironiei ingenue care mimează naivitatea.

Timpul, tema centrală a prozelor sale cu răsfrângerii fantastice, apa - majoritatea întâmplărilor epice sunt plasate într-un spațiu aproape de mare, spațiu real, fizic cunoscut autorului, *punctum saliens* pentru creațiile sale, investit cu înțelesuri proprii, sunt elementele unei geografii sacre pe care prozatorul o stăpânește și-n care se instalează ca unic proprietar, asemenea lui Faulkner peste ținutul imaginar Yoknapatawpha.

Dincolo de fruntariile timpului real, istoric, cronologic, prozatorul caută dimensiunile unui timp în care sensurile, neînțelesurile lumii reale care ne acaparează își găsesc explicațiile viabile, eterne.

În *Dincolo de timp*, tema timpului își subordonează motivul străinului. Dacă în proza clasică a secolelor al XVII-lea - al XVIII-lea, străinul venea dintr-un alt spațiu, aducând cu el o lume cu obiceiurile, cutumele, mentalitățile ei, străinul lui Daniel Dincă vine din alt timp, aparține altui timp. El se află ca Cerberul mitologic pe linia fragilă ce desparte viața de moarte.

Luând cunoștință de prezența lui, Vasile și Iosif, un cuplu aparent profan, dar care în planul mitic poartă sugestia unui cuplu sacru, un fel de Petru și Pavel, îi observă *încremeni-rea*, absența mișcării, semne ciudate care înseamnă absența vieții. În contact cu el, apropiindu-se nefiresc de mult, Vasile se contaminează de bizareria, de *neființa* străinului: „*...Vasile constată că îl imită și el, dar dincolo de toate simți că prin ființa lui trece o căldură nemaiaflată vreodată, iar împreună cu ea, toropeala unui val inexplicabil de somn*”. Regăsim în acest fragment semnele fantasticului mitic: modelul celest, reluarea unui gest arhetipal, trecerea, somnul ca prestadiu al morții, ca deschidere spre marile mistere.

Rătăcirea celor doi în labirintul existenței are doi poli: iubirea prin motivul căutării femeii menite de destin și moartea prin motivul străinului neșocat. Ei ratează primul drum în *spital*, semn al alienării, după ce într-o *cârciumă*, beți și bătuți, se rătăciseră în spațiul real și în propriul destin. Perseverenți, ei continuă să-și caute fiecare, prin celălalt, iubirea și, deci, împlinirea.

Indivizi eminentamente profani, ei au intuiția sacralului pe care se străduiesc să-l descopere în lucrurile simple, banale. Făcând diferența între fântânar și „titorul”, de biserici, Vasile accede, naiv, la un mare adevăr. Ezoterismul sensului este învăluit în obișnuit, în insignifiant și truism: „*săpătoru' zgârnă în pământ, adică se duce în jos după izvor, iar titoru' zidește în sus, spre alt izvor*”. Simbolismul grav al izvorului primordial, acel *punctum saliens* din care au izvorât lumile, e decriptat ca-n pictura naivă: „*Adică lumea are la bază Izvoru'. Izvor de apă, cum și-am zis, izvor de lumină, la fel... de la titor, izvor de sănătate... de bucurie... de... pește, dacă vrei, completă puțin forțat, fiindcă alte «izvoare» nu-i mai treceau prin minte. Adică, ai dat de izvor, ești tare, bă...*”.

„Fost-au vis sau realitate?” își vine să întrebă ca naratorul lui Eminescu din *Sărmanul Dionis*. Fantasticul este întretinut deliberat, explicabil la modul livresc prin ideea că viața este vis sau iluzie. Visele se conțin unele pe altele ca niște Matrioșe ciudate. Ieșirile și intrările personajelor - Iosif și Vasile - marchează inițierea lor în aspirația împlinirii, a armonizării macro-, micronivers.

Și de această dată, Daniel Dincă schimbă ceva în proza sa, aducând în albia prozei sale adierile fantasticului straniu. Ele nu doar simbolizează ceva, ci reprezintă o altă interpretare a lumii în care trăim. *Dincolo de timp* se află minunile vieții, ale existenței eterne.

(ana dobre)

Mizaru, iwazaru, kikazaru

felix nicolau

Calitatea principală a prozei Claudiei Golea este stilul concis, neîncărcat de adjective și mesajul transmis direct. Scriitoarea vrea să spună ceva concret, se bazează pe *story* și nu pierde timpul construind serpentine pentru răsucirea frazelor pe tiparul unei cochilii baroce. Dacă înținem cont că literatura română excelează la capitolul megaconstrucțiilor alambicate, al poemelor în proză de cincisute de pagini volumul (a se vedea *Orbitor*), al aglutiunilor deviaționiste care urmăresc obținerea unei transe (sau plictiseli, după caz) ce desființează mesajul, Claudia Golea chiar aduce un suflu nou, proaspăt. Nu înțeleg de ce după Revoluție, când nu mai este nevoie de evaziune, de dribling oniric, atâția scriitori se complac în maniere obositoare. Mai cu seamă că literatura autohtonă, cea de după anii '50, este supralicitată de experimente sofisticate, fie ele și frumoase.

Tokyo by Night, Planeta Tokyo 2, Polirom, 2005, ediția a doua, revăzută, debutează abrupt, nervos. „Claudia” are probleme cu părinții, care o acuză că se droghează, când ea, de fapt, doar fumează și bea de stinge. Conflictul clasic al prozei douămiiste cu familia și societatea, pe filieră *beat*. Aflată „la adăpostul penisului patern” și pe „teritoriul pumnului”, tinerei rebele i se face lehamite de București, de România, în general. În același ritm susținut, vizionăm internarea „animalului” la nebuni, unde infirmierul țigan o găsește „foarte fină” pe pacientă și îi face avansuri hotărâte, până când ea, mimând un sex oral, îi vomită pe penis. Hormoni dezamorsați. Ulterior, pătrundem pe tărâm coelhian, gen **Veronica se pregătește să moară**. Există o namilă de fată, Veronica, care se dă cu capul de pereți. Un soi de autistă cu suflet bun, finalmente executată cu o supradoză de către personalul medical, care nu mai știe unde s-o plaseze. Sordidul naturalist din salonul de schizofrenie este întrerupt de secvențe sugestive în ordine poetică. Un medic oftalmolog ajunge aici pentru că vede cioburi în ochii tuturor, încercând să le extragă cu ajutorul unui... briceag. Cele patruzeci de pagini tratând despre samavolniciile din spitalul „Al. Obreja” sunt fruste, directe și de multe ori naiv-demonstrative, teziste. Noroc că autoarea nu lungeste mai mult un episod despre un mediu pe care se vede că-l cunoaște, dar pe care condeii ei nu-l poate valoriza la maximum.

După mixarea lui Romulus Guga (**Nebunul și floarea**) cu Coelho, plus duritatea douămiistă, romanul ia o turnură neașteptată. La externarea din spital, Claudia este chestionată de psihiatrul Ionescu cu privire la relația ei cu medicamentele prescrise. Auzind că tranchilizantele îi diminuează energia dedicată scrisului, doctorul îi recomandă modelul Buzura, scriitor și psihiatru, „un om sănătos mental și, în general, integru, și de aceea scrie cărți bune”. Cum nu îi surâde scriitura psihologizant-obsesiv-abstractă a lui Buzura, Claudia alege să reia legăturile cu o firmă de impresariat artistic japoneză.

Oricum, traficul de carne vie se anunță mai stârnitor, ca subiect romanesc, decât pastșarea lui Buzura. Așa că urmărim racolarea de *tarento* („talentate”) de către firma octogenarului Matsumoto. Ni se prezintă în detaliu cumpărarea, vânzarea și retribuția „dansatoarelor”, care, de fapt, ajung *hostesses* în barurile nipone. Romanul funcționează și ca un autentic document de epocă, fiind, în cele din urmă, o relatare de pe frontul lenjeriei intime. În cele din urmă, eroina va pleca în țara Soarelui-Răsare ca *mama-san* a românelor, adică un fel de supraveghetor-translator. Filosofia absolutivă de Filologie, secția japoneză, e destul de simplă: evadarea din România (recte București), unde nu vede decât sărăcie și mitocani, bani, distracție,

cluburi, mici nebunii sexuale și amfetaminice.

S-a scris mult despre exotismul și erotismul din acest roman. Numai pe coperta a patra depun mărturie în acest sens Mircea Mihăieș și Liviu Antonesei. În mod ciudat, erotica este una doar sugerată, cât despre exotism, el este unul mai degrabă de ordin lexical. În sensul că putem extrage din paginile cărții o listă cu vreo treizeci de termeni japonezi. În afară de asta, experiența niponă a „Curaudiei”, constă din frecventarea unor cluburi cu regim generalizat în Europa și în unele țări arabe. Mai apar și două-trei picanterii specifice niponilor, dar nu mai mult de atât. Ai putea zice că romanul a fost scris din cărți.

Claudia aterizează în Tokyo, aducând și femeia gonflabilă a lui Matsumoto. Se cazează la Phat Pong, căminul filipinezelor, murdar și plin de pisici, dar primitor. Animatoarele române o dezgustă: grosolane, leneșe și nemulțumite. La cererea lor, le va expedia în țara sarmalelor și a gerului, și le va înlocui cu altele. Centrul acțiunii devine clubul *Dreams*, un *terekura*, adică un *telephone club*. Interiorul este plin de oglinzi, așa încât îți poți viziona simultan creștetul capului și dedesubturile („Era o privesc foarte sexi și dacă n-aș fi fost într-un loc public, mi s-ar fi năzărit probabil să mă masturbez”). În sala psihedelică, fetele dansează pe ring împoțonate cu pene, în baie se consumă droguri, animatoarele vin la mesele clienților care le comandă de băut și le povestesc viața lor chinută de familiști, cu speranța că ele vor pricepe măcar o iotă. Ca să ne prezinte figurile mai interesante, autoarea recurge la un artificiu - la masa Claudiei vin o sumedenie de dansatoare, din toate țările prezente în afacere. Se găsesc acolo filologi, prostituate și *okama* filipineze (i) („homosexuali, travestiti”) sau *new half* („transsexuali”). Cu prilejul acesta, sunt descrise diverse tipuri de frumuseți feminine, precum și pornirile lesbiene ale personajului principal.

Viața curge mănos: *show times*, băutura și escapade cu clienți care plătesc bine favorurile sexuale (sumar descrise). Mama-san trece din bărbat în bărbat, mănâncă sandvișuri cu alge și se distrează pe seama japonezului care se masturbează la fereastra apartamentului său, în timp ce le privește pe animatoarele. Candy, *okama* șef, colindă barurile de zi, oferindu-se (strigând) să le facă sex oral trecătorilor în schimbul unor sume rezonabile. Oroarea lui Candy e să fie bănuț(ă) că nu ar fi femeie în deplinătatea „conceptului”.

La capitolul exotism putem include: respectul filipinezelor pentru pisică, animal misterios, singurul care nu a plâns la moartea lui Buddha - deci trebuie studiat, înțeles; eufemismele japoneze, gen „voi face eforturi colosale”, adică un refuz politic; escapadele în *ryookan* (hotel specific japonez, în care apa din cadă nu este schimbată cu lunile, pentru a nu se pierde mineralele, indispensabile vigoriei clienților). Nimic de adâncime însă. Nu se vede culoarea locală, nu se simt diferențele specifice. Scriitoarea gravitează constant în jurul genului proximal.

După apologia mai mult sau mai puțin subtilă a prostituției, are loc *owakare party*, adică petrecerea de adio, ocazionată de plecarea românelor refractare la civilizație. Acum, curgerea liniară a tramei este denivelată de o crimă dezagustătoare. O animatoare este ucisă și pereții camerei îi sunt unși cu grăsimea extrasă din sâni. Poliția intră pe fir și va fi arestat masturbatorul din blocul de vizavi, care făcea *waisetsu* („expunere indecentă”). Naratoarea știe că altcineva a făcut crima, anume Candy, transsexualul a cărui feminitate fusese pusă la îndoială de către victimă. Tace, însă. Secret de serviciu - după principiul budist: *mizaru, iwazaru, kikazaru* („să nu vorbești, să nu vorbești, să nu ascuți”). Până una alta, se cuplează cu polițistul Kenji, cu care o tot ține în escapade hoteliere. Cum

octogenarul Matsumoto, poreclit *sukebe jiji* („babă pervers”), devine tot mai gelos și cum Claudia, ca prin minune, primește o invitație de la niște prieten afaceriști din Australia, îl ia pe Kenji și părăsește minunata, curată, civilizată, perversa Japonie. Sfârșitul este construit prin fentă: pasagera este trezită de vocea stewardesei, care anunță aterizarea la București. Dezolare. La aeroport o așteaptă mama și tata: „uite animalul! Hai la Salvare!” Adusă la spital, este luată în primire de țiganul care o amenința cu bărbăția lui mare și vânăta la începutul cărții. Din fericire, coșmarul este întrerupt de Kenji, care îi spune că se apropie de Sydney. Un mic truc simpatic - vis în vis.

Așadar, Claudia Golea știe să construiască o intrigă, însă este destul de departe de a o exploata cum se cuvine. În mare parte, ciclul *ego.prozei* este o colecție de înregistrări terne după o realitate seacă. În cazul de față, atmosfera este înviorată de evadarea din spațiul românesc. Chiar și așa, mulțumitul exotism se păstrează la nivelul unui pitoresc simpatic, dar care nu reușește să creeze o atmosferă. Alergia la tot ce este românesc mi se pare iar exagerată. Criticismul este unilateral și voi subiectiv prin generalizare. Despre pitoresc - furtu de lenjerie intimă: „lenjeria intimă este la mare preț în Japonia. Unele licee șmechere își vând chiloții folosiți și nespălați cu sume care ajung până la 40000 de yeni (400 de dolari) perechea”. România ar fi un tărâm de mămăligari violenți și ortodocși

fundamentați. La ce să ne mai mirăm de reacțiile disprețuitoare ale altora față de noi, dacă însăși literatura noastră preferă să înregistreze doar aspectele descalificante? Din jurnalul masturbatorului condamnat eronat pentru crimă, reiese că femeia română este *surette nai onna*, adică „neșlefuită, grosolană”. Când o penetrezi, ai aceeași senzație cu țaranul român care își înjunghie porcul.

Iritantă este folosirea excesivă a perfectului simplu: *fusei, dădui, uitai, mâncai* ș.a.m.d. Apoi unele poante sunt puerile. Scena de intimitate cu Kenji, care îi sugerează un sfărceuri și comentează emisiunile tv, este ratată din punct de vedere compozițional. Prozatoarea nu știe să stărnească râsul, nici emoțiile puternice. Nici când cei doi se refugiază în camera lui Kenji și urinează în oală albastră (*aoi oke*), pe care o aruncă exact peste mașina polițistului, nu reușește decât să smulgă un zâmbet. Asta pentru că autoarea explică prea mult și își subestimează cititorul. Un alt motiv al deficienței de vervă ar fi o lipsă de imaginație și de vitalitate. Remarc încă o dată că noua generație de romancieri este în mare parte rece și dezabuzată. De unde s'abilitatea de a reda lehamitea și capacitatea diminuată de a crea un univers romanesc concentrat și mai spectaculos decât realitatea.

Bilă albă: construcție, intrigă, scriitură limpede
Bilă neagră: relatare fadă, condei sâsănit pe alocuri, dialoguri chinuite, artificiale.

Harta mișcătoare a literaturii (V)

alexandru george

De multe ori mi-am exprimat mirarea că tocmai regimul comunist, care se pretindea derivat dintr-o concepție științifică asupra lumii și care urma un program pe măsură, a fost într-un grad considerabil absurd, ba chiar că această opoziție de la logică l-a făcut mai suportabil, mai ales în sectorul artistic, unde logica o înlocuia tocmai cei chemați s-o urmeze și să i se supună. La două decenii după ce comuniștii confiscaseră puterea, libertatea îngăduită de ei a produs o adevărată erupție în literatură, în primul rând printr-o serie de nume noi, dar și prin contribuția unor clasici în viață care izbutiseră să se reprofileze și să scrie opere valoroase, în fine prin scriitori care erau mai vârstnici, aflați în umbră, necunoscuți de public și abia pomeniți de critică. În total, o întreagă harababură, dar una fericită, așa cum nu mai sperase nimeni, când pe față eliberarea măcar parțială din programul și constrângerile comuniștilor, părțile stricte, ucigătoare, în faza lor inițială.

Ei n-au renunțat niciodată la omul „nou” căruia îi corespundea firesc acela de literatură nouă, produsă de tinerii cât mai nou născuți. Spiritul nomenclaturist, care mențea ca pe niște statui atâția veterani, intra în contradicție cu tipul de tânăr, fără antecedente culturale din afara educației oficiale. Și dacă aceștia sugerau și prin fizic și ținută implinitatea sănătoasă și candoarea, ba o mai și ilustrau în versuri deloc proaste, cu atât urma să fie mai bine.

Am explicat de ce consider că după ce abia a fost cazul ratat, ocazia pierdută de partid de a se înfățișa în poezie cu un personaj auroral, urmat de ceilalți vestitori ai unei lumi, ai unor vremuri noi, apariția lui Ioan Alexandru a părut un miracol, deoarece venea pe căi nebănuite, la zece ani după dispariția poetului **Primelor iubiri**. Numai că această favorabilă candoare pe care tânărul poet o sugera și fizicește era cu totul altceva decât cea așteptată de Partid. Primele lui volume care-i marchează personalitatea evocau „infernul”, „vină”, „vămile austiei”, așadar spun altceva, dar ultimele se la **Imnele bucuriei** sau **Iubirea de patrie** sunt și mai dătătoare de măsură pentru caracterul lor excepțional în comunism. Necunosc în ele multe repetiții și o simplă surință în fabricare, dar nu cred că nu ar fi nimic valoros în ele. M. Nițescu, criticul erc al lui Marin Sorescu și Nichita Stănescu, îmi arăta consternat ultimele floleții ale lui Ioan Alexandru, poetul său favorit, căruia îi închinase o exegeză entuziastă.

- Uite, domnule, ce face Ioan Alexandru dimitrale, mi-a spus el odată în preajma propriei sale dispariții.

Ioan Alexandru nu fusese niciodată „al meu”, dar nici nu cred că ar fi trebuit desființat cum făcea M. Nițescu și cu Ion George, căci e de văzut dacă nu e totuși ceva chiar și în bolovanii acestuia marcați de pretinse misterioase hieroglifice. Evoluția lui Ioan Alexandru a urmat o vocație proprie care-i face cinste, dar de fapt același tip de evoluție în afara progresului oficial îl cunoaștem la mai toți poezii, lăsați până la urmă în voia lor, ceea ce pentru autorul feritelor „imne” a fost voia Domnului.

Într-o societate în care tinerii trecuseră

de la uniforma cenușie a comunismului de primă oră și de la bascul decolorat, purtat în toate anotimpurile, la primele semne de americanism sau măcar (precum Fănuș Neagu) la un fular mai înfoliat, ciudățeniile lui Ioan Alexandru erau frapante. El apărea pe la ședințele Secției de critică sau ale Filialei București a Uniunii Scriitorilor, unde se discuta problema tirajelor sau îmbunătățirea onorariilor și invoca Logosul al cărui purtători ne amintea că suntem noi, scriitorii, chiar cei mai laici. Se poate închipui ce impresie făcea exaltatul poet la aceste întruniri prezidate de I. Ianoși, de Ov.S. Crohmălniceanu sau de C. Țoiu... Se tăcea, ca în fața unei manifestări penibile și se trecea la necazurile ce ne preocupau pe toți.

Una dintre ultimele mele întâlniri cu Ioan Alexandru a fost la Sibiu, unde eu eram invitat frecvent la Colocviile revistei „Transilvania”. La una dintre ultimele, înainte de moartea lui Noica, am fost înștiințat că ni se pune la dispoziție un microbuz ca să ajungem la Păltiniș să-l vizităm pe sihastrul atât de doritor de contacte omenești. Ioan Alexandru venise cu un grup de discipoli mai tineri și, pentru a se disocia de ceilalți, pornise voinicește pe jos (*perpedes apostolorum*), afirmând că tot vor fi ajunși din urmă de mașina cu motor. Dar n-a fost nevoie; ni s-a comunicat în ultimul moment că pelerinajul nu mai poate avea loc deoarece Magistrul nici nu se afla la Păltiniș, plecase în dimineața acelei zile la București. Cei cu hagiâlăcul s-au întors din drum, dar nu s-au amestecat cu noi, păcătoșii și superficialii, eu cel puțin nu i-am zărit în sala prezidată de Romul Munteanu și unde s-a discutat despre cele mai abstruse probleme ale criticii literare din lume, predominant formaliste, dar mai ales pretins științifice. (Chestiuni care nici pe mine nu mă interesau, prezența mea la Colocviile revistei „Transilvania” fiind un pretext de a mă întâlni cu o serie de simpatici colegi din țară, mai ales ardeleni.)

Atașamentul tânărului (încă) Ioan Alexandru de ateul Heidegger, apoi de cel autohton, C. Noica, pentru a nu mai vorbi de Eminescu, și posibilitatea ca el să-și desfășoare zelul de misionar creștin în comunism a fost explicat de unii prin aceea că autoritățile îl considerau că nu e în toate mințile. Eu cred că toleranța aceasta a fost mai generală și a privit și pe suprarealiști, pe neo-onirici, pe tot felul de producători de ermetisme indescifrabile, fără nici un efect în publicul mai larg, fie el și cult, necum în „masele populare”.

Mult mai mare bătaie de cap le-a dat autorităților și „organelor” afirmarea și acțiunea turbulentă a unui oportunist întârziat, dar de succes ca Adrian Păunescu, un autor incontrolabil al unui munte de poezii, din care o mulțime i-au fost cenzurate. Tip declarativ, violent și cu adresă populară, el era altceva decât Leonid Dimov sau M. Ivănescu cu care a debutat cam odată, deși

era mult mai tânăr ca ei. **Ultrasentimentele** celui care va ajunge să conducă publicații foarte citite, apoi spectacole nemaintâlnite la noi în piețe și pe stadioane trebuia urmărit mult mai atent (și a fost!) decât poezii savanți și absconși. „Baia de mulțime” pe care Ceaușescu nu o risca decât după chibzuite calcule și înconjurându-se de cohorte de securiști și paznici bine instruiți era pentru „Bardul de la Bârca” mediul firesc. (Și Eugen Barbu dădea mai marilor lui numeroase bătăi de cap prin inconformismul său uneori scăpat de sub controlul securiștilor din redacția propriei sale „Săptămâni”.)

Oricum, tipul dorit de Partid nu mai era de conceput în confuzia ultimilor ani de ceaușism, în ciuda promoțiilor de noi poezii, aceștia dezmințeau însăși politica Partidului în raporturile ei cu Creația care ar fi fost mai de dorit să nu apară, în eventualitatea totuși irealizabilă, așa că era zăgăzuită prin toate mijloacele.

Desigur că unii dintre poezii aceștia concureau în modul cel mai firesc pe poezii în continuare trompetiști, dar mai ales pe modelul de mare succes Adrian Păunescu, care tocmai dovedise că oportunistul rămâne cea mai bună învârteală, numai că opinia critică nu putea fi influențată direct și hotărâtor de culturnicii timpului, nici ei prea convinși de ceea ce fac. Din punct de vedere cultural, comunismul a sfârșit la noi în țară într-o lamentabilă cacofonie în care un Ioan Alexandru și-a găsit unul dintre cele mai onorabile locuri. (Să amintesc de fapt că, încercând mai multe forme de demagogie, după năvala **Ultrasentimentelor** (1965), Adrian Păunescu și-a intitulat o plachetă de versuri **Mieii primi**, vrând să sugereze că poeziile sale au fost produse la târlă.)

Pentru Ioan Alexandru, „țărănismul” era altceva decât o poză sau un element de atracție momentană. El a devenit om politic din acest spectru, deputat sau senator țărănist, dar prezența lui barocă în viața publică cu n-o judec, pentru că nu mă interesează decât „situația” unui poet ca el în comunism, asupra căreia aruncă o lumină de natură să ne facă să înțelegem multe.

Comunismul a agonizat și a sfârșit într-o ridicolă și în același timp tragică cacofonie (pe care n-am ținut să o evit nici în această frază). Am întrebuițat acest termen pentru că e mai propriu, dar și pentru a-l ocoli pe cel consacrat de spiritele totalitare și antiliberală, anume „haos”. E vorba, însă, de un efect normal într-o societate a liberei expresii, a gândirii libere și a posibilităților cât mai largi de opțiune. Toate acestea au fost descurajeze și au lipsit în comunism, în toate variantele lui. Numai că aceste variante fiind numeroase și absurde, fiecare fiind însă „principală”, au dus la ce se vede.

Zmeura

să culegi zmeură în genunchi
fericit că-i faci o bucurie
că-i ajungi printre dinți
în timp ce ea stă într-un loc fără verdeață
și-și linge degetele

dar tu să-ți rănești degetele
și să stai ore-n șir cocoșat
căutând zmeure cât mai roșii
mai moi
pentru buzele ei
în timp ce ea doarme
cu gura întredeschisă
într-o cameră fără ferestre

*cât mai roșu pentru cât mai negrul ei
cât mai coptul pentru cât mai întârzierea ei
acesta e ritualul orbirii voastre*

Copile

îți ating genunchii juliți
nu știu ce să mai spun

când am respirat prima oară
eram într-o ceartă
m-am născut dintr-o ceartă
dintr-un Decret ucigaș

mi-au spus apoi pe rând toți
*tu chiar de-aia te îndrăgostești
ca să cu cine te certa*

în Berceni sunt mii de ferestre deschise larg
e noapte și caniculă
picături de transpirație
și de sânge înăbușite
mii de blocuri își respiră-n ceafă
un sân îmi iese din decolteu ca un pește
cu ochii scoși atârnat
e un vânt care usucă
bisericile înfipte adânc printre blocuri
nu mai respiră
e un vânt care intră
pe sub piele și stinge

cearta ca o sugativă de stări
cearta ca un sex oral
prelung pasional
până la vârf
până la o liniște albă
surdo-mută

neoaiele din Berceni
neputincioase
nu se mai sting
dar pâlpâie
pentru că ele văd cel mai
de aproape capetele
din care firele de păr cad cu zecile
frunțile încruntate în urlete și plitiseală
scrășnind

cu cine să mă mai cert
ca să-mi pot păstra cuvintele, stările vii?

când fugi de-acasă copile
eu cum vrei să mă port ca un om mare?
eu unde să-ți bag fuga acum?
cu ce organ să te iert?

am învățat în ultimele săptămâni să înot
în golul respirației tale

m-am obișnuit aici ce-i drept dar
încă simt
în telefon
pe firul ombilical
cum a rămas blocată fuga ta
amenințătoare
ca un neon
fără întrerupător

n-am să-ți mai ating genunchii juliți
eu mi-am spart capul acolo

Efectul butterfly

voi auziți bătăile de aripi ale cocorilor
foșnetul tandru din cuiburile berzelor
aici doar gemetele stridente
din perioada de împerechere a șobolanilor
în subsolul blocului
îi simt prin pereți cum aleargă dornici
în toate direcțiile
dar la etaj noi ne ținem strâns în cuib
fără să mai lăsăm nici
un centimetru de aer nerespirat nedistilat
între o tâmplă și cealaltă

la voi fructele de mango crapă acum
de prospețime ca umerii bronzați ai
adolescentelor
iar lângă noi crapă pietrele
printre macarale buldozere

și țevi descărnate
dar puțin deasupra lor noi stăm unul în altul
cu plămâni deflorați
cu unghiile crescând una în cealaltă
cu parfumul nostru de mango
în irișii îndrăgostiți

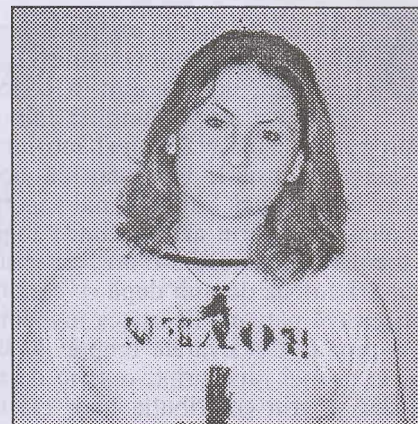
la voi e miezul zilei acum
e pârjolire și voie bună
aici e noapte șobolanii au ieșit să se caute
și nu mai încap înapoi
iar trupurile noastre zgârcite
nu mai lasă urme
doar un urlet
care miroase a mango și a singurătate

Pepene și uter

*„Florile mele nu mor fiindcă
florile mele sunt pictate.”
Frida Kahlo*

butonul roșu se tocise
se aprinde se stinge se aprinde se stinge
roșeața lui se ia pe deget
pe-același deget
lângă nicotină
uterul ei nu se vede pe ecran
se aprinde se stinge
nu e nici roșu nici verde
nici negru măcar
„domnișoară, îmi pare rău
nu se vede nimic
mai faceți o ecografie peste 2 săptămâni
poate se va vedea atunci”
s-o fi șters?
înseamnă că a rămas pe degetul tău

butonul roșu
de la mobil
de la aragaz
de la telecomandă
de la lift

miruna vlada

tocit
aprinș stins stins stins

am ajuns atât de departe zicea
încât nu ne mai putem întoarce decât
înotând
cu gura deschisă
ușori ca algele
dar cu pietre în păr

am adormit în cearcănele tale zicea
simt strânsoarea lor
uterul pâlpâie pe ecran
uitați-l există eu îl văd
e roșu
uitați-vă bine
dar ei trag cearșaful alb deasupra ei
cu gestul acela al femeii
ce-și acoperă fața cu palmele
mai întâi picioarele
apoi bazinul oval
iar pieptul arde

nu am să mai apăs pe butonul roșu, iubito
fiindcă uite
domnii aceștia albi țin în mâini
hârtii cu numele tău scris lăbărtat

apoi i-au tras cearșaful peste față
„îl vedem, domnișoară
stați liniștită
doar el nu ne vede pe noi”

am roșeața anilor mei pe degete zicea
nu e grav nu-i așa?
ochii lucesc ca două monede
te vreau și fără miez, îi spunea
i-au intrat mâinile până la cot
curg lacrimi pe ecranul plat
„opriți-vă, domnișoară
nu trebuie să ne băgați pe toți aici”
dar pâlpâie uitați-vă bine eu îl văd

te aștept în cearcăne, îi spunea
e la fel de cald și aici
dar miezul tău
ca de pepene roșu
miroase prea tare
de-aia îl acoperim cu cearșafuri

dar mai era și o fată Frida
care și-a desenat fătul pe ghipsul
ce-i acopere

burta și atunci inima lui
a început să bată
și atunci el a devenit
cea mai frumoasă amintire a ei

Proză enigmatică

Lucian Alecsa

De curând, prozatoarei Elena Cardaș i-a apărut la Editura „Timpul” din Iași cel de-al treilea roman, intitulat **Eu, străbunica mea**. Chiar pornind de la titlu simți cum planează asupra cărții un aer de mister, într-adevăr narațiunea este plină de „ciudățenii”, este enigmatică și atinsă de „vrăjă”. Romanul de față urmează un cu totul alt traseu decât celelalte două cărți ale autoarei, se înscrie într-un corp romanesc fantastic, cu plonjări în planuri oculte, dar cu reveniri spectaculoase în cotidian. Acest melanj narativ nu obosește deloc cititorul, din contra, îl incită, îl provoacă la palparea adevărului de pe mai multe paliere existențiale. Personajul principal este Aurora Hartman, o funcționară oarecare la un Inspectorat Județean de Cultură, a cărei viață este disputată aprig de două obsesii: gândul că se află sub stricta „supraveghere” a unui blestem ce i-a atins tot neamul, venind hăt din timp, de la străbunica Cleo și presiunea dragostei neîmpărtășite pe care i-o poartă regizorul Petre Negrea. Viața ei se consumă într-o combustie totală, tensiunile create de cele mai multe ori își au geneza doar în suflet. „eul” mental asistând aproape neputincios la acest spectacol al vieții. Aurora intră în această aventură de „dezamorsare” a blestemului, împinsă de moartea soțului ei, Mihnea. Blestemul sună sinistru: orice parte bărbătească din familie este sortită să moară înainte de vreme. După ce i-a rămas doar Tom, unicul ei copil, care este departe de ea, plecat peste hotare, lupta cu obsesia se intensifică. Planul ei de-a decodifica originea blestemului, de a decupa fiecare strat malefic și de a-l aduce la lumina lui Dumnezeu constituie axul principal al romanului. Povestirea se transformă la un moment dat într-o „bezmetică aventură”: se amestecă vrăjitoria cu credința, magia cu realitatea, rugăciunea cu șarlatania, spaima cu fericirea. Personajul intră, fără să-și dea seama, într-o altă lume, controlată de destinul străbunicii Cleo, pe care nu o poate pipăi încheiș, dar o simte prin fiecare celulă a ființei. Întorcerea în timp către originea blestemului are loc pe căi „pașnice”, dar pe un traseu accidentat de neprevăzut, întunecos, fără nici un vector logic de control. La un moment dat simte, ca pe un impuls organic, amprenta genetică străbunicii sale pe sufletul său, i se pare că propriul destin își pierde conturul, se lasă ușor înghițit de cel al strigoaicei. Alertă de gradul zero. Aventura capătă o și mai mare tensiune, narațiunea e tot mai alertă, câștigă în nuanțe. Ființa ei începe pendularea între diavol și Dumnezeu, între negura trecutului și dragostea pentru iubitul ei, pentru început este doar o dragoste platonice, detașată de actul fecundării. Frumoasă această imagine în care timpul capătă forma unei lighioane ce se repede să devoreze existențele lor fragile, să le prăjească iubirea, așa, până la ultimul nerv: „Desigur, Timpul nu se va lăsa nicio clipă înduioșat, va pune sare și puțin piper peste noi, ne va răsturna cu grijă în tigaia de teflon și, savurându-și talentul de bucătar, ne va încheia la foc mic, întorcându-ne pe o parte, apoi pe cealaltă încet, încet, până vom prinde culoarea perfectă, cea a soarelui la apus. Ce ameteală dulce mă va cuprinde și ce perfect va veni moartea pentru mine, nici nu-ți imaginezi. Ce ușoară mă voi simți absorbită în tine, ocrotită de tine, când Timpul ne va răsturna pe amândoi, încă aburind, în aceeași farfurie de porțelan fin, pictat cu floricele multicolore și încet, fără grabă, ne va tăia în bucăți mici și ne va devora cu grijă spre delectarea papilelor lui gustative.

Timpul este un gurmând rafinat, nu-ți face griji! Va rămâne în farfurie doar mirosul sufletelor noastre și pătrunjelul verde. Așa, pentru culoare, se înțelege! Apoi, râgâind satisfăcut, va merge să-și facă siesta tolănit într-un norișor confortabil, sfăind ultimul tău volum de poezie, oprindu-se poate o secundă în timpul nedefinirii.”

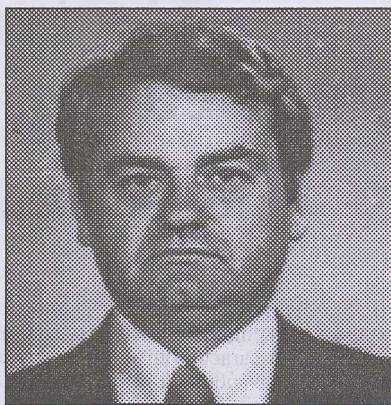
Odată intrată în „burtă” timpului încearcă să deslușească pe cât posibil calea spre adevăr. Ce consistență are și de ce natură e, habar n-are. Merge orbeste. Prima „infrațiune” comisă în lumea misterelor este momentul când intră să-și achiziționezeoul magic de la „Miss Iulia”, pasul ei se clatină, simte o adiere de escrocherie în atmosferă, încearcă să nu dea o prea mare importanță impulsului său launtric, își pregătește sufletul și mintea și pentru alte incidente de acest gen. Pe traseul spre străbunică este întâmpinată de bunica Rusalda, o

ființă blândă, iubitoare, gata oricând să-și ajute nepoata. Intrată în focul amintirilor își arde încă o dată copilăria, sub spuză emoțiilor stau culcușite tot felul de trofee ale celei plecate în lumea dreptilor, dar trofeul care-i răscolește mai abitor ființa este imaginea unei icone vechi. Secvențele care fac ligamentul între lumea amintirilor și cotidian au o plasticitate aparte, captează în primul rând prin aducerea banalului la rang de poem, sublimul își face loc și printre cele mai josnice fapte. Viața de zi cu zi îi joacă tot felul de feste, șoferul care-o conduce în acest periplu îi propune o aventură amoroasă considerând-o dispusă spre orice compromis odată ce acceptă cu atâta nonșalanță tot felul de vrăjitorii. În satul Ponor este întâmpinată de surprize până află amănunte despre Clotilda Horea, adică despre străbunica Cleo, cum s-a obișnuit să-i spună. Aceste „noi date” au un efect sedativ asupra ei, o trec pragul într-o lume onirică, unde visele devin îngemănate cu realitatea, unde imaginile proiectate în minte îi țin treaz și vioi sufletul, pe alocuri fanteziile ei atingând granițele absurdului. Pășește între agonie și extaz, este conștientă de pericolul care o paște, de tragismul jocului în care a intrat, dar nu cedează. Vrăjitoria nu-i lucru curat, dar are totuși o parte nevăzută care te atrage, te seduce. Aici condeiul prozatoarei este foarte sigur, cunoștințele ei despre lumea pe care o explorează sunt vaste, descrierea unei astfel de magii pare sub controlul total al unei „legitimități profesionale”. Ca cititor, ești tentat să crezi că Elena Cardaș scrie sub impulsul unei vrăji. Ai sentimentul că ești întâmpinat de mai multe voci și că ești bombardat cu imagini din timpi diferiți, strategia auctorială este de a te ascunde între faldirile unui joc secund, de a accepta să ți se facă transfuzie de magie în întreaga ființă. Necuratul se plimbă în voie prin... text, nu-l vedem, dar ne întâmpină prin fiecare frază. Când citești asemenea pagini îi se face pielea de găină, la fel cum i se întâmplă și Aurorei când ascultă dialogul babei Floarea cu grăunțele, atunci când îi ghicește în „bobi” și-o pregătește pentru a o dezlega de „făcătura” blestemului: „Pentru fiecare om se face o păpușă. Vrei să se spânzure? Legi păpușa cu o sfoară de creanga unui copac și gata. Nu după mult omu-i cu lațul de gât și nimeni nu știe de ce-a făcut-o. Vrei să se începe? Începi păpușa. Vrei să cadă în prăpastie? Arunci păpușa în groapă. Vrei să-l calce mașina? Arunci păpușa în drum sub roți. Vrei să sufere de o boală? Începi păpușa cu ace. Vrei să se nască mort? Bagi păpușa într-o pungă și o legi bine la gură și apoi o îngropi. Vrei doar să nu se mai miște, să paralizeze, de exemplu? Legi păpușa cu ață să stea mereu cocărată și o ascunzi bine. Tot ce trebuie să faci este să aștepți. Un an, poate mai mulți, dar se petrece neîndoios.”

Odată cu decojirea enigmei, energii tot mai negre pun stăpânire pe sufletul ei, simte cum în ființa-i se zbat două Aurore, una ce acceptă cu „umilintă” jocul de-a blestemul și alta care privește cu perplexitate la ceea ce se întâmplă în jur, dar incapabilă să atingă realitatea și să îndepărteze pericolul. Este de-a dreptul uimitor cum prozatoarea reușește să evidențieze ambiguitatea trăirilor aruncând un voal „sepia” peste imaginile lansate în corpul narativ. Povestea înaintează lent, parcă „strategic”, spre a crește tensiunea epică, fantasticul se răsfăță la tot pasul, uneori trăiești sentimentul că ai intrat în miezul unui basm. Un alt punct tare al cărții este modul cum este surprins profilul launtric al Cludiei, prietena cea mai bună a personajului principal, din câteva tușe simple: prin pozarea câtorva gesturi sunt evidențiate sentimentele acesteia - cochetăria cu superficialitatea și invidia, confortul intelectual în care se complăce și spiritul de aventurieră. Chiar dacă între cele două femei există la prima vedere o relație de prietenie, de o oarecare comunicare, între caracterele lor nu există compatibilitate. Nimic sofisticat în însușirea în text a acestei atmosfere - prin câteva fraze simple se trasează conturul. De-o mare forță sugestivă este „scurt-metrajul” în care este „filmată” un preot în timpul jocului de-a „vindecătorul” de boli lumești și

drăcești. Șiretlicurile „unsului lui Dumnezeu” nu sunt expuse cu ostentație, ele ies la iveală prin exprimarea gestică a caracterului său de om avar, pus pe câștig. Tot ce se întâmplă în jur o împiedică pe Aurora să arunce privirea și spre Dumnezeu; lumea descântecelor, vrăjitoriei, magiei îi crează un vacuum în minte și-i tulbură complet sufletul, ajunge în pragul depresiei, trăiește sentimentul că este închisă în propria imaginație ca-ntr-o închisoare, de unde, oricât ar încerca, nu poate evada. Aici prozatoarea reușește să întrețină curiozitatea în sufletul cititorului, aglutinând într-un mod fericit ficțiunea cu sentimentul realității. De asemenea, inserția din loc în loc a suspansului sporește tensiunea epică, coabitarea cu supranaturalul menține atenția vie. Dragostea pentru Petre Negrea uneori o ajută să-și găsească echilibrul, alții o scufundă și mai adânc în negură, în incertitudini, ce-i „stau la pândă precum o haită de lupi flămânzi, gata să o sfărtece în bucăți dureroase ori de câte ori o găsec cu gândurile hoinărind în pustiu”. Puținele secvențe cu reprezentări erotice sunt filigranate cu mare atenție. oarecum aluziv, într-un limbaj curat, fără ostentație sau urmă de vulgaritate - sunt surprinse tensiunile sufletești ale celor doi parteneri, în special starea „explozivă” a Aurorei.

Cel care înclină balansoarul spre lumină, arătându-i-L pe Dumnezeu la față este tocmai Tom, fiul ei cel drag. Totul se produce printr-un seism: Tom se convertește la luteranism, iar Aurorei i se întunecă și mai rău mintea. Dialogul cu preotul ortodox n-o limpezește deloc, tot mai multe necunoscută țesându-se în jurul ei. Brusc, cel care-i aruncă vâlul de pe suflet este pastorul luteran, care-i arată calea cea dreaptă. Aici așa avea mici obiecții de adus prozatoarei: prin modul cum sunt puse în discuție cele două confesiuni spre a lumina acest suflet transparent un anumit dezechilibru - peste biserica ortodoxă planează câteva păreri „golașe”, nesustținute de argumente solide, nu sunt deloc aprofundate ideile intrate în discuție. Dialogul cu preotul este unul tern, „prăfuit”. Talgerul balanței înclină spre „argumentele” pastorului evanghelist, căruia i se conferă posibilitatea să „activeze” citate biblice întregi. În această dispută Dumnezeu pare prins la mijloc, „schingiuit” între păreri contradictorii despre Cuvântul său, între două confesiuni care de fapt urmăresc același țel, de a pune mâna pe oia răătăcită. Toleranța de care se tot face caz la un moment dat este doar formală, fiecare parte, pe rând, trage de sufletul întunecat al Aurorei, gata să-l zdrențuiască de tot. În cele din urmă, femeia se lasă convertită la luteranism. Nota în care este prezentată această grea alegere pentru un suflet în plin zbucium mi se pare ușor „trasă de păr”. Pshianalitic, Aurora este tratată ușor laconic. Dacă până la întâlnirea cu pastorul sufletul femeii este încrâncenat și impermeabil la lumină, la auzul unei rugăciuni, brusc, ființa ei se deschide și-L primește pe Dumnezeu fără nici cea mai mică rezervă. După ce incertitudinile i-au gubernat viața până la o vârstă respectabilă, în câteva clipe întunericul este total înghițit de credință. Poate fi vorba de-o minune sau de-o revelație? Niciunde cititorul nu este pregătit să afle așa ceva, niciieri nu se face nici cea mai mică aluzie. Chipul Aurorei, atât de bine așezat într-un profil solid de disciplina auctorială de până acum, aici, pe final, își pierde ușor echilibrul, prozatoarea lasă impresia de grabă, nu mai are răbdare în rotunjirea romanului. În ultimele secvențe revine energic, găsește busola, aruncă în fața cititorului două imagini sugestive, prinse într-o frazare simplă, dar cu greutate ideatică, relevantă pentru întreaga narațiune; dialogul cu străbunica Cleo și refuzul unei iubiri lumești, iubirea pentru Petre Negrea, care poate fi pătimașă, dar nu angelică. Romanul Elenei Cardaș ascunde multe „vrăji”, merită citit.

corneliu barborică

Centrul astral Batoși

Nu făcui nici doi pași și mă izbii de o barieră. Lângă barieră era o gheretă din care se ivi o dihanie cum nu mai văzusem în viața mea. Era îmbrăcat în uniformă, purta pe piept o insignă și pe mâneca de la cămășă un triunghi în interiorul căruia scria POLICE. Chipiul ce-l avea pe cap mi-a întărit convingerea că mă aflu, într-adevăr, în fața unui polițist. Ceva însă mă deruta. De sub chipiu ieșea un bot lung de lup. Din bot a țâșnit cam lătrată întrebarea:

- Unde vrei să mergi, străine?
- La rudele mele...

Polițaiul cu cap de lup mă măsură de sus și până jos și, văzându-mi picioarele desculțe, pline de noroi și tălpile crăpate, declară cu aroganță:

- Ești precis un vagabond care ai venit în orașul nostru să cerșești. Află că la noi cerșitul e permis numai cu aprobare de la poliție.

- Nu sunt vagabond, eu sunt poet.
- Poet!? N-am auzit de o așa meserie nici la școală.
- Nu e o meserie, e o vocație...
- Vocație? Ce mai e și aia? N-am auzit.
- Vocația, stimate domn, e un har dumnezeiesc...

- Dacă vine de la Zeul nostru, dumneata trebuie să fii un om bogat.

- Cum se numește Zeul vostru?
- Ziceai că vocația dumatăle e un har dumnezeiesc. La noi se cunoaște un singur Dumnezeu, cel mai mare, cel mai tare, Zeul Ban. Cum de nu-i cunoști numele? Am impresia că umbli cu fofărlă. Da' pe mine nu mă păcălești, lătră el. Să nu te miști de aici că eu mă duc să sun la șefii mei să-mi spună ce să fac cu un individ care zice că are har dumnezeiesc, dar nu de la dumnezeul nostru.

Cum îl văd intrat în gheretă, ridic bariera și o iau la goană spre oraș. Nu fac nici zece pași, că mă ajunge din urmă și începe să-și bage colții în fesele mele, smulgându-mi chiar bucăți întregi de carne. Mă răsucesc, îl prind cu brațele de gât, îl strâng cât pot de tare. După câteva minute cade mort. Mă simt vinovat. Nu știam atunci când am coborât din prepeleacul meu de la etajul trei al unui bloc fără lift că o să ajung să omor un om. Nu era un om pe de-a-ntregul. Avea cap de lup, așa că puteam să-mi văd mai departe de drum cu conștiința parțial împăcată. Ca să-mi înăbuș glasul revoltat al conștiinței, mi-am zis așa: Cacă, lupe, ce mâncași. Aveam în vedere bucățile de carne smulse

din fesele mele. Dar pe strada din fața mea vin în plină viteză, cu sirenele sunând asurzitor, trei mașini de poliție. Mă încercuiesc, din ele coboară o puderie de polițai, unii cu bot de lup, alții cu bot de șacal. Abia mai târziu aveam să aflu că cei cu cap de lup erau grade inferioare, probabil sergenți, iar cei cu cap de șacal grade superioare, probabil, ofițeri. Pe scurt, am fost azvârlit într-o dubă și depus, fără alte explicații, după gratii în arestul poliției.

Am stat acolo trei zile și trei nopți numai cu apă și pâine fără ca cineva să catadicsească să-mi adreseze o vorbă, chinându-mă din cauza mușcăturilor. Mă durea cumplit șezutul și nimeni nu venea să mă trateze. În timpul acesta eu am vizitat cu ochii minții sătucul bunicilor, cel de care erau legate atâtea amintiri frumoase din copilăria mea plină de bucurii, m-am văzut și cu bunicii, cu unchiul Nicolae, cu unchiul Ion, cel care murise înecat în Marea Egee în 1941, cu unchiul Dumitru care fusese deportat în Bărăgan, pentru că ținea prăvălie și cazan de țuică, cu o mulțime de prieteni dintre care mai trăiesc doar foarte puțini.

În cele din urmă, un cap de lup a descuiat cușca și a lătrat la mine în engleză:

- Mișcă, mă, Vocație! Ai mare noroc că se interesează de tine oameni mari, altfel te făceam friptură și te mâncam cu oase cu tot.

I-am spus că nu mă pot mișca din cauza mușcăturilor colegului lor de la barieră. Atunci el m-a luat în brațe și m-a dus într-o încăpere unde, la o masă lungă, stăteau mai multe ființe cu capete pătrate. Omul cu cap de lup vru să mă așeze pe un scaun, dar eu scosei un țipăt de durere atât de sfâșietor, că cei de la masă se cutremurară. Îi rugai să fii lăsat să stau în picioare și le-am explicat și de ce. N-am zărit pe chipurile lor nici cel mai mic semn de compasiune. Cum aveam să aflu mai târziu, aceste capete pătrate erau șefii Cetății, oameni politici de vază, unii dintre ei veritabile vedete internaționale, cu funcții în NATO și ONU. A doua zi am fost dus la un spital, unde doctori și asistente cu figuri de nevăstuici, au luat carne de pe fesele unui individ ajuns în stare de moarte cerebrală și mi-au grefat-o pe buclele mele. Apoi mi-au aplicat un unguent miraculos că în două minute puteam să mă așez pe orice scaun fără a simți nici cea mai mică durere.

Din spital am fost dus într-o clădire ultramodernă, plină de tot felul de aparatură ciudată, calculatoare și ecrane uriașe de televiziune. În jurul lor mișunau ființe cu capetele supradimensionate. Parcă erau niște baloane umflate cu pompa. Am ajuns într-o încăpere spațioasă și răcoroasă.

Probabil că aveau instalații speciale de răcire. În încăpere se afla o masă albă rotundă, iar pe scaunele din jurul ei ședea niște ființe cu capetele încă și mai mari decât cele pe care le văzusem în halele prin care trecusem. Interogatoriul a început cu întrebarea:

- Ce profesie aveți?
- Sunt poet și îmi plac ciorile care se învârt pe bolta sinilie.

- Mai există poeți? Întrebă unul cu capul mai mare decât al celorlalți.

- Cum să nu, e plină lumea.
- Nu știam, se minunară într-un singur glas. Acum vreo două mii patru sute de ani Platon a propus alungarea lor din cetate.

- Dar n-a reușit. Dacă lumea s-ar fi luat după Republica lui, astăzi toți am fi trăit într-un mare lagăr de concentrare cu instalații de gazare. Pot să vă întreb și eu ceva?

- Cum să nu. Dați-i drumul.
- Eram impresionat că mi se adresau cu pluralul poliției, nu ca polițaii cu cap de lup. Se vede treaba că stăteam de vorbă cu niște intelectuali.

- Am constatat că toată lumea din acest oraș vorbește engleza. Puteți să-mi explicați de ce engleza a luat locul limbii române?

Îmi răspunde tot cel mai căpos dintre căpoșii de la masa rotundă.

- Engleza este acum limba universală a Statului Mondial din care facem și noi parte. Suntem cei dintâi care ne-am mondializat. Globalizarea la noi este de mult o realitate. Așa a prevăzut Wells încă din 1899 și așa s-a întâmplat. Dar să continuăm. Orașul nostru sau Țara noastră se află în avangarda științei și tehnologiei mondiale. Am lăsat America cu mult în urmă. Clădirea în care ne aflăm este Centrul de Cercetări Astrale.

- Oh, ce interesant! exclamă eu. În tine rețea am fost pasionat de astronomie. Pregătirea mea este de fizician. Am terminat Facultatea de Fizică din București. Comuna Măgurele.

Capetele balonate ridicară din sprâncene în semn de mirare, apoi se umflară mai dihai ca niște capete de oameni normali care nu-și puteau ține răsul.

- Nu trebuie să vă mirați, domnilor. Astăzi toate centrele de cercetare din America sunt pline de absolvenți ai Facultății de Fizică de la Măgurele. Chiar și eu, care am absolvit această facultate ca o mediocritate, am fost invitat de Universitatea din Chicago să punem la punct o teorie cu ajutorul căreia fenomenul de teleportare să depășească domeniul ficțiunii cinematografice și să devină o realitate practică.

- Și ați reușit?
- Nu, fiindcă cercetătorii americani, colegii mei, erau niște blegi. M-am întors în țară și, neavând ce face, m-am apucat să

scriu versuri. Și asta pentru că la noi nimeni nu are nevoie de fizicieni. Scriu versuri despre lună și stele pentru adolescenții îndrăgostiți. Din când în când compun povești zodiacale pentru un ziar local de la Strehaia...

Cel mai căpos dintre căpoși îmi reteză avântul autobiografic.

- Vasăzică la bază sunteți fizician. Avem mare nevoie de fizicieni specializați în astronomie. Recent am descoperit un alt sistem solar asemănător cu al nostru. Am dori să găsim un specialist care să călătorească până acolo ca să ne aducă informații suplimentare de la fața locului. Sistemul respectiv nu se află decât la patruzeci și cinci de ani lumină...

- Și cum vreți să parcurgeți această distanță? Întreb eu uluit.

- Am încheiat cu succes un program de realizare a fenomenului de teleportare. Instantaneu, orice om poate ajunge oriunde în univers.

- Înțeleg că îmi propuneți să fiu eu primul care participă la acest experiment. Îmi pare rău, dar trebuie să vă refuz. De ce nu trimiteți mai întâi un condamnat la moarte cu o cameră de luat vederi ca să vedeți dacă teleportarea funcționează.

- Deci refuzați?

- Da, categoric, răspund eu.

La un semn al celui mai căpos, în cameră intră doi gealați cu capete de lup. Sunt luat pe sus și depus din nou după gratii. După alte trei zile și trei nopți mi se aduse la cunoștință că urmează să fiu judecat de către o înaltă instanță pentru crima de a fi intrat fraudulos în oraș, fără acte legale și fără suma de cinci sute de euro cerută de lege. Gealați cu cap de câine mă suiră într-o dubă și mă duseră la tribunal. Sala de judecată era plină ochi cu capete pătrate, dar mult mai mici decât ale potențailor Cetății. Aștia erau oamenii de rând obligați să imite pe stăpânii lor, dar numai într-o anumită măsură. După aprecierea mea, dacă tărtăcuțele potențailor erau, să zicem, de 8/8, ale supușilor nu aveau mai mult de 3/3. Doar capetele judecătorilor erau cât de cât apropiate de ale stăpânirii. Președintele avea capul balonat de intelectual.

Procurorul citi cele trei capete de acuzare, adăugând că eram poet și că intenționez să mă strecur în Oraș ca să stric moravurile tineretului. A menționat și

faptul că de peste două mii de ani, conform învățăturii lui Platon, mai marii acestui grandios oraș osândiseră poezii la un perpetuu exil, îi expediaseră pe cheltuiala statului în Etiopia, Somalia și Mozambic. Cei mai mulți se aflau acum în bantustanele din Africa de Sud. În încheiere, a făcut apel la sentimentele judecătorilor și juraților de buni cetățeni ai Orașului și a cerut pedeapsa capitală.

Constituiam, deci, un pericol public și prin sentință judecătorească am fost condamnat la moarte. După pronunțarea sentinței, gealați cu cap de lup mă iau din nou în primire și mă pomenesc iar în încăperea răcoroasă de la Centrul de Cercetări Astrale unde mă așteptau capetele balonate.

- Ei, mi se adresează cel mai balonat dintre ei, ai de ales între scaunul electric și o plimbare poetică printre stele.

Ce puteam să aleg? Mie, ca fost fizician, plimbarea „poetică” propusă de cele cinci capete umflăte, așezate țănoș în jurul aceleiași mese rotunde, mi se părea a fi totuna cu moartea prin electrocutare, fiindcă urma să fiu folosit ca un fel de cobai într-un zbor de încercare la patruzeci și cinci de ani lumină de iubitul meu Pământ. Dar, de ales, trebuia să aleg. Altă scăpare nu aveam. Și am ales aventura cosmică.

Am fost dus pe o culme de deal unde, după ce mi s-a dat să îmbrac un echipament special, am fost urcat într-un fel de bărcuță, s-a auzit un pârâit ca de motor, am plutit o vreme peste capetele umflăte, după care bărcuța a început să piardă din înălțime ca, în cele din urmă, să se prăbușească în apele Dunării. Am fost iute recuperat de echipe speciale de salvare. Când am ajuns la mal, m-am smuls din mâinile salvatorilor, m-am aruncat în Dunăre cu gând de a traversa înot fluviul și a ajunge în Iugoslavia.

N-am reușit. Mi-au aruncat o plasă în cap și m-au tras înapoi pe malul batoțenesc. Și iată-mă din nou dinaintea celor cinci capete umflăte, care, cu o politețe ieșită din comun, mi-au explicat că bărcuța în care plutisem nu era cea care trebuia să-mi asigure propulsarea în Univers, că cei de la depozitul de materiale greșiseră și mi-au dat asigurări că eroarea nu se va mai repeta, că vor face o anchetă severă să fie descoperit vinovatul, deoarece s-ar putea să fie vorba de un sabotaj din partea unor forțe de peste ocean. Nici n-ar fi prima tentativă a celor de la NASA de a bloca cercetările BATOȚI. Încercaseră chiar să le sustragă documentația. Dar asta se întâmplase cu multă vreme în urmă, când batoțenii mai purtau banalul chip de om cu capul mic așezat pe umeri lați. Pe atunci, încercările spionilor de la NASA și MĂGURELE reprezen-

tau un real pericol. De aceea, mai marii Cetății au luat hotărârea să ne schimbăm înfățișarea, să nu mai semănăm cu oamenii ca să punem în calea spionilor dificultățile de netrecut pe care le au, de pildă, europenii sau africanii când vor să-și infiltreze spionii în Japonia.

- Așa-i, dar există destui europeni mongoloizi care pot servi ca spioni în Asia... se mai poate recurge și la operații estetice care să facă un european să semene leit cu un japonez, chinez sau vietnamez, am intervenit eu.

- Aveți dreptate. Asta au avut în vedere și mai marii noștri atunci când au încredințat misiunea Centrului de Cercetări Biologice cu indicația precisă de a schimba total înfățișarea cetățenilor noștri. Așa au apărut capetele de lup, de șacal, cele pătrate mici și mari. Noi, savanții, am fost echipați cu capete balonate ca să încăpă în ele cât mai multă materie cenușie. Capetele pătrate mari n-au fost multumite doar cu atât. Drept urmare, au demis pe ministrul cercetării, iar șeful Centrului de Cercetări Biologice a fost condamnat la arderea pe rug.

- Măsură nedemnă de un stat civilizată, intervîn eu indignat.

- Se vede că ești poet. Poeții habar nu au pe ce lume trăiesc. Lumea de azi, dragă domnule, e cea a lupilor...

- Știu, încă din antichitate se spunea *Homo homini lupus*.

- Vezi? Și trebuie să mai știi, dragă domnule, că dacă șeful acela n-ar fi fost ars pe rug, putea să vândă oricând secretul capetelor noastre și atunci orice spion cu capul umflat sau pătrat putea să pătrundă ușor printre noi. Așa cum îi vezi, oricare dintre cetățenii noștri dragi sunt în stare să vândă spionilor, contra unei sume minime de, să zicem, o sută de dolari sau de euro, orice secret de stat.

- Cum, și la voi există vânzători de țară?

- Vai de mine, îmi răspunde cel cu capul mai umflat. Salariile sunt de mizerie, șomajul mare. În aceste condiții nu poți avea încredere în nimeni. Oamenii noștri sunt în stare să-și vândă țara pe o sută de dolari sau euro, în funcție de raportul de moment dintre aceste două monede. Capetele pătrate mari au pus la punct un sistem de securitate națională strașnic. Fiecare individ are umbra sa. Umbrele astea sunt un soi de indivizi înarmați cu pistoale și răngi și, cum te prind că faci un pas greșit, te și execută...

Nici nu-și termină bine vorba că se auzi o împușcătură și omul cel mai balonat se prăvăli ca lovit de trăsnet de pe scaun. Cineva nevăzut îl ridică și îl scoase din încăpere. Locul lui fu luat imediat de vecinul de scaun căruia, subit, îi crescuseră căpățâna.

- E mort, zise, a vorbit ce nu trebuia. Un trădător. N-aș băga mâna în foc de nu cumva tocmai el să fi sabotat prima încercare de teleportare. Eu sunt acum șeful. Măine vom repeta lansarea.

luca pițu:

Apologia maoiștilor antropofagi

Mîndru de tot înflorea canibalismul politic sub înțeleapta conducere a Tovarășului Mao, sub Falnicul Timonier, tractor spre viitorime al Chitaiului Popular, pe vremea Marelui Salt Înainte și, mai cu seamă, în timpul minunat al Revoluției Culturale, când, bunăoară, dirigenții comuniști din satul Ya-shi estimau că iaște de datoria lor să vaporizeze orice dușman al poporului. Însă...

... cei ce corespundeau acestei descrieri fuseseră nihilizați după venirea Marelui Cîrmaci la timonă. Cineva, vigilentul cătunului, a cărui conștiință revoluționară mereu fusese trează, își amintea pe dată de existența lui Deng-ji-fang, fiul unui fost latifundiar. Prea june ca să fie bulit, îl cruțaseră pe timpul Marșului cel Lung. Acum, copt la trup și minte, îi sosise sorocul. Hung-pao-ți, secretarul organizației de bază, hotărî să se trimeată gârzi înarmate, și nu numai cu *Cărticica Roșie*, împotriva lui. Acestea îl tîrîră pe adultul reacționar pînă la secretar, îl închiseră într-o cușcă de bambus și-l zvîntară în bătaie clamîndu-i, la urechile recalcitrante, sloganul mobilizator: „Iată, vrăjmașule nevolnic, puterea proletariatului!” Deng fu legat apoi de un stîlp și, cu o spatulă încinsă pînă la incandescență, i se vor fi înscris grafitouri stalinieni semnificative pe spate și chept.

Cu cît se prefăcea că suferă mai mult, cu atît Brigada Pedeptositorilor Marxieni își conștientiza sieși *el sendero luminoso* pe care trebuia să-l parcurgă pentru implementarea pe tot globul a unui radios-avenir, căci, în jur, localnicii, pozitivamente isterizați, strigau cu voace unanime: „Moarte împilatorului! moarte trădătorului! moarte inamicului de clasă!” Deng fu dus pînă la rîul cel mai apropiat și imobilizat pe o lespede „pietrală”. I-wang-șeng, vecinul de peste drum, îi înfigea cuțitul în abdomen și îl spinteca după metoda specialistului Jack Léventreux. Intromițîndu-și apoi mîinile păroase de țaran exploatat în abdomenul chiaburului, scoate ficatul, inima și alte viscere. Pe urmă, le tăia mărunt și le oferea norodului adunat la solemnitate. „Pentru el însuși nu izbutea să păstreze decît patru bucățele”, precizează, admirativ, unul din cronicarii Revoluției Culturale. Cît despre Huang-pao-ți, secretarul partinic, acesta, grație rangului înalt, „își însuși mai mult din jumătatea porțiilor, pe care, înainte de a le consuma, le gătise în ulei”. Năs-ta-săn, președintele consiliului local, Bo-țîr-lan, secretarul primăriei, Ili-ces-cul, gestionarul magazinului sătean, prelevaseră și ei bucăți bune, ca să nu mai vorbim de Tru-ța-spân, merituoaasa directoare a căminului cultural,

de Ank-asîr-bu, adjuncta ei, responsabilă cu sistematizarea sesizărilor cetățenești de taină, livrate îndeobște, gata dactilografiate, de agenții veterinari Mu-re-șan și Su-lik-pop.

Prozatorul Jeng-li avu ideea, în Anii Optzeci ai Secolului Douăzecist, să porceadă, infestat însă cu ideologemele nefaste ale drepturilor omului (căci posibil agent al imperialismului euro-atlantic), pînă la Ya-shi, unde lesne găsea căsuța lui Bo-țîr-lan. Colhoznicul gestionar, cu toate obiectivele ultimului plan cincinal îndeplinite în patru ani și jumătate, îi grăi foarte liber, la toate întrebările romancierești răspunzînd fără păs.

JENG-LI: Adevăratu-i că l-ați căsăpît pe Deng-ji-fang fără compasiune budistă minimală?

BO-ȚÎR-LAN: Da, mărturisesc totul... ca în fața unui Tribunal Revoluționar. Oricum, am 85 de ani, un picior în groapă, celălalt în Paradisul Proletariatului și un carici de jumlit.

JENG-LI: Dar cum de v-ați putut preta la așa ceva voi, revoluționerii locali?

BO-ȚÎR-LAN: Ascultă bine, fiule, că sînt rudă ideologică a ta și a Revoluției Franceze. Tovarășul Mao a zis: „Dacă nu îi ucidem noi, ne belesc ei”. O cestuine de viață și de moarte fu totul. Puternic se ascutea lupta de clasă, iar chiaburii, cum scria la carte și Bakon-ski, un poet din Luomania Socialistă, se arătau a fi „elemente tot mai dușmănoase”.

JENG-LI: Și nu te fîștuie nițel în glanda remușcării, vieiardule implacabil?

BO-ȚÎR-LAN: Crezi matale, tovarășe condeier, că o să mă spăimez de fantoma lui? Sînt revoluționar călit în lupte grele cu burghezia compradoră. Inima, creieru și falul îmi sînt roșii. Așa să le spuți mandatarilor tăi, capitaliști ori simpli turiferari ai economiei comuniste de piață! Sic! sic! sic!

JENG-LI: Dai, văz bine, cu muc și sfîrc în Isarlîk?

BO-ȚÎR-LAN: Dau și cu praf de saciz... de-o fi necesitate și mi-o cere patria!

* * *

Romancierul Jeng-li avea să intervieveze și alți practicieni ai canibalismului revoluționar, nelipsiți participatori la festinuri materialist-dialectice de genul acesta, contactîndu-i pe localnicii Po-pâr-dău, Pa-vel-const, A-văd-ani, Val-ia-grig, An-dri-esk, Sul-ik-pop, Țu-ku-al, Mu-re-șan, Pâr-vu-sor, Năs-ta-săn, Sim-i-rad, Rel-ub-arb, Cor-bie-hoiș, Af-lo-roi, Il-i-esk, Vad-i-mong, Ver-eș-tan, Por-uc-iuk, Tru-ța-spân *et alii eiusdem farinae revolutionis Bolchevicorum*. Află, cu această ocazie, că fusese antropofagia maoistă o practică foarte răspîndită, de răs-

net local și mondial, prizată de masele populare ale Chitaiului Republican, agremată mereu cu o teorie marxiană adusă la zi, funcție de necesitățile construirii unei societăți multilateral dezvoltate, de motorul luptei de clasă înspre viitor tractată. Necazuri fuseseră doar cu reflectarea fenomenului în presa din Vest, aservită Capitalului, care pretindea, în răutatea ei funciarmente-mercantilă, că numeroase acte de cruzime fuseseră consemnate în documentele secrete ale Partidului Hunic, acte ale căror amănunte făceau părul măciucă și calvițioșilor cei mai nonșalanți. Se relata, prin urmare, în unul din dosarele ce Jeng-li reușea să le cetească, mulțumită legitimației sale de scriitor oficios al Regimului Postmaoist, că unsprezece băștinoși extrăseseră ficatul unui dușman de clasă și îl împărțiseră tovarășește cu toți megieșii.

În altul se relata despre o nevăastă de chiabur silită să denunțe, la Biroul Organizației de Bază, cadavrul aproape integral devorat al soțului, apoi să doarmă cu țeasta-i alături. Găsea procese-verbale amănunțite cu privire la canibalismul revoluționar în cinci raioane din Provincia Guang-xi și putea să evalueze la cîteva sute numărul mîncărilor, cela al antropofagilor la numeroase mii ridicîndu-se. Consemna totul febril în carnetul său scriitoral, după care, spre a trage provizoriu de concluzie, nota că mijlocul cel mai grozav de a-ți dovedi puritatea ideologică îi să-ți trucidezi și halești vrăjmașul de clasă, inamicul clasic, pentru că (nu-i așa, dragi tovarășii?)... oriunde, chiar oricînd, îngrețoșării de asemenea practici societale i s-ar conforma, ba și repejor, de teamă să nu ajungă ei înșiși ținta intransigenței marxiste, prada extremiștilor justițiar, victimele necesare ale îmbătaților de duhul răzvrătirii anticapitaliste.

Presa denigratoare din Occident mai relatase*, după aceea, pe vremea cînd Revoluția Culturală zumzăia în Chitaiul Popular**, în timpul cînd fierbea *la révo cul dans la Chine pop*, că Jeng-li însuși fusese, asemeni altor agitatori de sorginte studentină, expediat în zonele rurale „ca să hie reeducat printre țărani”. I se spuse, la plecare, că, grație învățaturii atotbiruitoare a Marelui Cîrmaci, gîndirostiviețuirea mizerabilă a peizaneriei se preschimbasese în beatitudine paradisiacă, dar descoperirea, la fața locului, că treburile nu stăteau tocmai așa, că mare *inadaequatio* aveai între *res et verba*: Ruralii purtau „zdrențe peticite” și se nutreau cu sorg, mei și lozinci extrase din

Cărticica roșie, trăgînd personal, pentru te miri ce, pluguri grele peste coaste abrupte. Însă..

... la țară, Puterea Centrală ar fi silit locuitorii să-și dovedească zelul revoluționar prin atacarea periodică a „inamicilor norodului trudit”. În satul unde fusese repartizat Jeng-li, singura persoană cu statut contrarevoluționar cert, de nimeni contestat în prejur, era un betranel, pre numele său trei, fost proprietar de pămînturi întinse, chiabur sadea***. Ori de cîte ori dirigenții Organizației de Bază dădeau consemn să se organizeze o încăierare de clasă, megieșii lui Pei îl aduceau pe acesta, legat de mîini și de picioare, în centrul cătunului și, ceasuri la rînd, îl fecalizau cu lozinci extrase din repertoriul Sinecdoacei Totalitoante, precum: „Trăiască dictatura proletariatului! Sprijiniți lupta de clasă! Trăiască Președintele Mao!”

Ca toată lumea, la început, Jeng-li îl vitupera cu patos revoluționar - și în limbă de lemn - pe Betranelul Pei, „viperă lubrică a exploatărilor nemiloase”. Apoi se plictisea. Pe urmă oua romane țărănești, după care ajungea membru al Uniunii Sovietice a Scriitorilor din Chitaiul Popular și se dăruia, cu aprobarea călduroasă a șefilor securipartinici, abordării judicioase a canibalismului peizant

Dar cîte nu relatase presa partinitoare**** și aservită marilor trusturi euro-atlanice, incapace să înțeleagă corespunzător, în context, antropofagia maoistă, roșie ca inima unui komsomol, parte integrantă a doctrinei marxiste despre om, cel mai de preț capital, a cărui carne nu trebuie înapoiată Terrei Materne, ci reintrodusă în circuit, prin canibalism revoluționar, pentru reproducerea lărgită a capitalului social și împulsionarea acordului dintre forțele și relațiile de producție, fie și cu prețul unui paradoxal encomion al dării în gît a reacțiunii pizmașe ori cu un panegiric al trădătorilor*****.

* * *

* Respectivul „capital ticăloșit” finanțat chiar o cercetare, vastă, la care se înhămau mulți istorici, finalizată într-o așa-zisă *Carte Neagră a comunismului*, unde se documentează cazuri de antropofagie maoistă

nerevoluționară, „neroșie”, neconformă cu recomandările din *Cărticica Roșie*, însă cu respectarea tabuului incestual, vecinii mîncîndu-și între ei copii sfîrșiți de foame pe vremea Marelui Salt înainte din Anii Cinzeci ai veacului trecut. Unul dintre coautori, Nicolas Werth, ar fi decelat, studiind expulzările de culaci în perioada colhozizării Uniunii Sovietice, chiar o „insulă a canibalilor”, pe unul din fluviile siberiene, unde vrăjmașii noii orînduirii luminoase fuseră lăsați de izbeliște, fără hrană, încît avea loc ceea ce trebuia să se întîmple cu necesitate dialectică: oaia nu-l mîncă pe om, ca în Anglia precapitalistă la ceasul marilor îngrădiri, nici omul pe oaie, că pe ostrov nu erau rumegătoare deloc; omul nu-l exploata pe om, nici nu-l păpa ca să-i preia virtuțile, precum Antropofagii Maoiști, ci ca să supraviețuiască. Omul devenise nutriment pentru om - fiindcă atunci cînd doi evadau îl lua pe al treilea, un fraier, drept conservă, ca să aibe cu se se sustenta în taiga. Presa putredă din Occident, aservită Capitalului, pretinde că și acum, în Gulagul Chinez, prin Laogai, deținuților politici, mai ales din secta Falungong, li se întîmplă nasulii. Nu că ar fi mîncăți de caralilii, ci li s-ar preleva organe vitale, vandabile apoi pe valută grea Euro-Atlantice, a căror filosof, Michel de Montaigne, în unul din *Eseurile* sale, *Despre canibali*, arată multă simpatie antropofagilor, aproape rousseauistă, cărora aproape că le adresează un encomion prea puțin paradoxal, mai degradă empatizant și serios. Fie și reproducînd acolo cîntecul canibalului captiv. Acesta, în atitudine figantă, pentru a-și salva onoarea de rezbelnic, îi sfidează bărbătește, îi injuriază, îi scuipă în față, le dă cu tifla, le reproșează lașitatea ori bătăliile pierdute homnivorilor învingători, reamintindu-le că, mîncîndu-l, își vor ingera propriile rude și alți strămoși consumați ritualic de populația megieșă + adversă: *J'ay une chanson faite par un prisonnier, où il y a ce traict: qu'ils viennent hardiment trétous et s'assemblent pour dîner de lui; car ils mangeront quant et quant leurs pères et leurs ayeux, qui ont servy d'aliment et de nourriture à son corps. „Ces muscles, dit-il, cette chair et ces veines, ce sont les vôtres, pauvres fols que vous estes; vous ne reconnaissez pas que la substance des membres de vos ancestres s'y tient encore: savourez-les bien, vous y trouverez le goust de votre propre chair!”* Or, atari măgării - precum aceea de a scuipa faciesul secretarului partinic - niciodată nu își vor fi permis, față cu maoiștii revoluționari, antropofagi au ba, reacționarii din sătucul Ya-shi: conștiința lor vinovată de împilatori nu le-ar fi îngăduit asemenea extravagante, proprii societăților primitive, neevolute, fără structuri statale, bazate doar pe un cod perimat al orgoliului etnic.

* * Vorba poetului: „Hai la lupta cea mare,/ Canibal cu canibal să ne unim/ Și hoitul burgheziei compradore/ Gătît în ulei de măslina cu sîrg să-l halim!”

* * * Chiabur sadea, cît indimenticabilul Trafalică din *Desfășurarea* lui Marin Preda, în urma căruia pașii activistului colectivizator mereu suna-vor greu: zdup-zdup.

* * * * Ni s-a părut că ai răutăcioase aluzii chiar la un dușman al metodei dialectice de talia unui Cioran, renegat din Rășinari, instalat în cuib călduț pe malul Senei, auctor al *Tratatului despre descompunere*. Unde subiacente sînt gîndeme de genul: Așa este viciața, cu al ei tipic: ucizi, ca să ai ce reabilita, fie și prin consum antropofagic; demolezi, ca să ai ce reconstrui sau numai venera. Dar nu te oprești acilea. Pui urechea pe sol geto-dacico-peceneg și... nu auzi nemica. O lipești la originalul, din 1949, și rememorezi ofticosul, capitalistul discurs al Fugarului din Rășinari cu privire la devenire - ironie în mișcare, rînjit al Spiritului prin mijlocirea indivizilor și întîmplărilor -, pe acesta: „L'histoire est l'ironie en marche, le ricanement de l'Esprit à travers les hommes et les événements. Aujourd'hui triomphe telle croyance; demain, vaincue, elle sera honnie et remplacée: ceux qui y ont cru la suivront dans sa défaite. Vient ensuite une autre génération: l'ancienne croyance entre de nouveau en vigueur; ses monuments démolis sont reconstitués, en attendant qu'il pèrissent derechef. Aucun principe immuable ne règle les faveurs et les sévérités du sort: leur succession participe de l'immense farce de l'esprit, laquelle confond, dans son jeu, les imposteurs et les fervents, les ruses et es ardeurs. Regardez les polémiques de ce siècle: elles ne paraissent ni motivés ni nécessaires. Pourtant elles furent la vie de ce siècle-là. Calvinisme, quiétisme, Port-Royal, Encyclopédie, Révolution, positivisme, quelle suite d'absurdité... qui durent être, quelle dépense inutile, et pourtant fatale! Depuis les conciles oecuméniques jusques aux controverses de politique contemporaine, les orthodoxies et les hérésies ont assailli la curiosité de l'homme de leur irrésistible nonsense. Sous des déguisements divers il y aura toujours des anti et des pour que ce soit à propos du Ciel et du Bordel. Des millions d'hommes souffrirent pour des subtilités relatives à la Vierge et au Fils; des milliers d'autres se tourmentèrent pour des dogmes moins gratuits, mais aussi improbables. Toutes les vérités constituent des sectes qui finissent par avoir un destin de Port-Royal, par être persécuté et détruites puis, leurs ruines devenues chères, et parée du nimbe de l'iniquité subie, se transforment en lieu de pèlerinage... Chaque époque s'intoxique d'un absolu, mineur et fastidieux, mais d'apparence unique; on ne peut éviter d'être contemporain d'une fois, d'un système, d'une idéologie, d'être, tout court, de son temps. Pour s'en émanciper, il faudrait avoir la froideur d'un dieu du mépris...”

* * * * Nici nu-și dau seama uneori encomiatorii paradoxali cîtă dreptate le poate da neori Istoria Universală! Uite, cazul lui Thomas de Quincey, cunoscut mai cu seamă ca reabilitator al asasinatului, ridicat de dumnealui, opiomanul mărturisitor, în context pseudoromantic, la rangul unei arte frumoase. Or... el este și unul din primii reconsideratori ai misiei soteriologice a Iscarioteanului, înainte ca specialiștii, explorînd amforele cu papirusuri gnostice de la Nag Hammadi, să deie și peste Evanghelia lui Iuda. De unde necesitatea postepidictă a unui elogi al trădării (turnării, delațiunii), fără de care jocul societal ar bate pasul pe loc, lovit de amnezie și nonsens.

În fața toamnei

Iubita mea, stăpâna mea,
Cu gura strâmbă și vopsită
Unde mai duci?
Îți văd călcâiele și ceafa,
Pantofii tăi butucănoși -
Tociți prin târgul adormit,
Prin piața plină de buticuri
Ca niște bărci purtând catarge
Pe care fâlfâie maicuri, ciorapi, chiloți
Și sutiene...
M-avânt spre trupul tău plâpând
Și-n mărul gândurilor tale:
„Ce-a fost, a fost!... Te rog!“
Îmi spui - frigidă ca o precupeață
Cărându-ți tălpile de lemn
Și-amorul devenit mătreață...
... Miroase a ceapă și-a mărar
În piața cu atâtea fructe,
Cu struguri, vinete și roșii
Și o femeie-n fustă neagră
Cu ochii stinși și fără țate...

Alături

Umbra pe care-ai visat-o,
Umbra ta fără lumină,
Umbra ta pe ochi, pe brațe,
Umbra ta pe picioare,
Umbra ta din somn,
Umbra ta de pe pleoape,
Umbra care nu-i a ta,
Umbra pe care singur ți-ai ales-o
Și care ți-a înlocuit altă umbră,
Adică tot umbra ta,
Umbra de care nu mai scapi,
De care te ferești parcă așteptând-o,
Umbra fără trup,
Umbra care stă și nu mai pleacă,
Umbra care-ți dublează umbra,
Umbra pe care mereu o cauți
Când n-o mai vezi,
Umbra care-ți lipsește
Când nu mai e,
Umbra de care nu te mai poți despărți...
Umbra ta dăruită
De umbra ei...

Neîntâlnire

Cu ce-aș putea să mai vin până la tine?
Cu spaima de pe față și golul din mine?
Ce să-ți aduc și ce să-mi dăruiești?
Disperarea care-ți fulgeră-n pleoape
Pe acest pământ devenit străin?
Nu mai putem să râdem, nici să zâmbim,
Ne zgândără până și florile de cais,
Mirosul zambilelor ne înțepă
Ca ceapa și usturoiul...
Au trecut peste noi toate primăverile
Toride, uscate, mereu grăbite
Și îmbrățișate cu verile...
Astăzi, pe când apunea soarele
Un frate de-al meu a murit
Și eu într-un tren acoperit de rugină
Tot speram să-l mai prind, să-l mai văd,
Să-l conving, să mai stea, să nu plece de-aici,
Să mă aștepte chiar pe brânci cât va putea,
Până va veni și moartea mea...

Reportaj

„Femeia mai amară decât moartea“,
Zice Ecclesiastul, mereu sceptic și morocănos...
Vecina mea de peste drum
Tunde iarba din fața casei
Cu un cuțit de bucătărie;
O salut și îmi răspunde mohorâtă:
„Nici azi-noapte n-am avut somn,
Fir-ar să fie, am citit, am citit, până la ziuă...“

anghel gâdea

Pe trotuarul din dreptul școlii
Se plimbă puștoaicele mâncând...
Toate țin în palme sandvișuri
Și înfulecă, mestecă, înghit hămesite
Pentru trupurile lor
Sub care asfaltul troznește...
Le privesc și aș vrea să le uit
Cu gândul tot la femeia din somnul meu
Care seri și nopți în șir își petrece timpul
Privind ferestrele blocurilor
Dincolo de care își imaginează
Cum alții și altele fac dragoste...

Stihurile mele

Sub călcâie doar miros de frunze,
Și în ochi cafeaua cu guler;
Frunzele care nu mai cad,
O placentă pentru stihurile mele
Îmbătrânind necitite
Nici de nevastă, nici de amante...
Poezia agonizează în piață
Printre grămezi de varză, de morcovi,
De ceapă, de păstârnac:
„Ți-ai cumpărat, mă, cartofi?
Lasă alea cu scrisul, mai dă-le dracului!
Știi că s-au scumpit buteliile?“
Trotuarul e verde,
Ploaia a putrezit totul,
Pe pantofii mei tot caimac...
Doar stropii de apă pe crengi
Îmi picură pe gene
Speranță și primăvară...

Când vine noaptea

În mintea mea se face noapte
Nu când adorm și nici când dorm,
În mintea mea se face noapte
Când mă trezesc, în zori de zi,
Când ies în curte și-l mângâi
Pe Loli, cățelușul meu
Care m-așteaptă chiar pe scară
Tot dând din coada lui gălbuie
Și îmi vorbește-n rotocoale...
Atunci îi uit pe toți ai mei
Precum bunicul obosit
Când mă-ntreba prietenește
Cum îi chema pe frații lui...
În mintea mea se face noapte
Când toți prietenii mă mint,
În mintea mea se face noapte
Când m-a uitat chiar sora mea,
Și eu îi uit pe toți, în zori.
Până coboară de pe deal, cu mătura la subsioara,
Mămica mea neobosită, ca să împrăștie urâtul
Din toată băătăura mea...

Alergătorul tibetan, după cum o poate sugera și titlul, descinde din sfera buddhismului tibetan. Începînd de la plasarea temporală în sistemul zodiacal anual chinezesc la care se face mențiune în text, anul Iepurelui de Lemn și anul Tigrului de Fier, și pînă la personaje și mesaje povestirii, toate provin din zona tibetană. Spre deosebire de celelalte povestiri, avem aici o ficțiune ce abundă în evenimente fantastice, în voiaje în locuri îndepărtate în care se amestecă realul cu irealul. În Buddhism se crede că repetarea mecanică și îndelungată a unei acțiuni (i.e. recitarea mantrelor sau sutrelor) e menită să aducă iluminarea. Asta este și ceea ce face alergătorul tibetan rTe-hu: alegă ca să transmită niște mesaje care, în conjuncție (unul este adevărat și unul fals), îl fac să intre în meditație și să-și controleze (în această stare) funcțiile vitale, să-și controleze pe deplin trupul (ca orice adevărat maestru): "Vreme de săptămîni întregi, dacă trebuie, trupul i se mișcă zi și noapte, fără să simtă oboseala, foamea ori setea."

Gya-zò, fost călugăr din secta Nin-ma-pa are ca rol unic al vieții sale salvarea de la

moarte a copilului abandonat ce va deveni alergătorul tibetan în mănăstirea Tashihunpo, printre călugării Gelug, cunoscuți și sub numele de Scufii Galbene. Secta Scufiilor Galbene este o școală buddhistă înființată de filosoful și liderul religios tibetan Tsongkhapa (1357-1419). Prima mănăstire înființată a fost la Ganden și, pînă în ziua de azi, Ganden Tripa este centrul coordonator al școlii, prin personajul cel mai influent al său, care este Dalai Lama. (v. <http://www.wikipedia.org>) Povestirea face aluzie la invadarea Tibetului de către armata chineză și la rolul major pe care un astfel de inițiat (în arta alergării de astă dată) îl are în păstrarea mesajului acestei lumi în pericol. Aducerea poveștii mai aproape de zilele noastre e menită să ne ofere o imagine vie a Orientului, cu scene de viață care presupun reprezentări concrete din aria culturală tibetană.

"Alergăm" și noi, alături de rTe-hu pe distanțe mari în Tibet și India: din Lhassa la Shigatse, la Sikkim, prin Bihar, prin Madhya Pradesh, apoi în Delhi, în Shrinagar, Darjeeling, Jabalpur (unde eroul moare sub roțile unui automobil) și, în cele din urmă, ajungem chiar în Elveția (prin contaminare cu Shrinagar, care, aflat în Kashmir-ul indian, se consideră a fi în "Elveția Indiei"). Aflăm despre Buddha cel Roșu al iubirii și al Milosteniei, Amitâbha¹, despre Padmasam-

Orientul - un teritoriu familiar

simona galațchi

bhava², despre faptul că identitatea cuiva se citește în horoscopul personal, despre ceaiul cu unt care se bea în Tibet, despre religii populare tibetane bon-po ("șamani Bon"), despre activarea centrului căldurii lăuntrice prin tehnica *tun-po*, despre *Pratyeka Buddha* ("Buddha Tăcut")³, despre Zeița Tara "cea verde ca smaragdul"⁴, despre Calul Alb, aluzie la Maitreya Buddha al Buddhismului, pe care unele speculații mai recente îl identifică cu Kalki (al zecelea avatar al lui Vishnu, în Hinduism), întruchiparea victoriei Binelui în viziunile eschatologice ale acestor religii. Atît de multe referințe la Buddhism fac povestirea greoaie pentru cel nefamiliarizat cu această religie, dar odată depășit acest nivel, Culianu ne face să ne simțim experți angajați în aventura inițiată a eroului-alergător.

Numai două sînt elementele de influență orientală prezente în *Hesperus*, ambele provenind din spațiul cultural indian. Primul se referă la legea metensomatozei, iar al doilea la intervenția pe care Dennis Horton reușește să o pună în aplicare în colonia Hesperus 2 în vederea anihilării centrului emoțiilor și pentru rezolvarea problemei agresivității. "În mii de ani de muncă, Horton reușește să descopere întregul sistem bioelectric uman, pe care-l denumise «corp subtil». În acest al doilea corp, invizibil, pusese în evidență existența unor centri și a unor conexiuni de importanță mai mare sau mai mică. Descoperise că baza emoțiilor este așa-numitul «centru al inimii» în care percepțiile capătă o coloratură patetică." Citatul ilustrează definiția corpului subtil așa cum reiese ea din tradiția clasică yoga, unde se consideră că, în spatele corpului fizic (subiectul anatomiei medicale con-

acupunctură sau de Qi-Gong. Despre cercetările științifice făcute pentru demonstrarea existenței acestui "corp subtil" Culianu era foarte la curent, așa cum o și dovedește într-un interviu dat în timpul vizitei din România în 1991.

Abundența de elemente din această recuzită de factură orientală ne poate indica, la prima vedere, că autorul a simțit că folosirea lor - în scopul inițierii prin literatură (așa cum am arătat în articolele anterioare) - poate avea greutate în obținerea efectului scontat. Orientul lui I.P. Culianu a încetat să mai fie un domeniu intangibil al fascinației, atîta timp cît pătrunderea în acest domeniu nu se mai face sub formula expozitivă. Într-în pur și simplu într-un teritoriu pe care se presupune că îl cunoaștem (iar dacă nu-l cunoaștem, avem noi grijă să rezolvăm cumva această problemă), unde, într-un hățis de nume sau situații a căror explicație e destul de lapidară, sîntem martorii unor întîmplări alături de niște aleși, de niște eroi ce vin din înaltele sfere ale cunoașterii superioare, ale inițierii, cu vădita intenție de a ne face să înțelegem un mesaj esențial.

Modalitatea lui I.P. Culianu de raportare la Orient este originală în literatura noastră și, fără îndoială, poartă marca savantului.

NOTE:

1. Amitâbha este un buddha celest descris de scripturile Școlii buddhiste a Marelui Vehicul (*Mahayana*), în care se spune că Amitâbha e deținătorul a nenumărate merite obținute în urma faptelor lui bune din nenumăratele lui vieți trecute, unde a venit în forma unui Bodhisattva ("ființe destinate iluminării"), numit și Dharmakara. (Surse: <http://www.wikipedia.org> și Frédéric, Louis, *Buddhism*, Paris - New York, Ed. Flammarion, 1995).

2. Padmasambhava, care în limba sanscrită înseamnă "născut din lotus", se zice că a adus, în secolul 8, în Tibet, Buddhismul tantric. În prezent, acest Buddhism este reprezentat de Guru Rinpoche ("Maestru Prețios"), care este considerat un al doilea Buddha de către adepții Școlii Nyingma.

3. Pratyeka Buddha sînt acei Buddha care, pentru a ajunge la iluminare, nu au nevoie de un maestru, de un învățător, și reușesc, prin ei înșiși, să devină *buddhi* (iluminați). Se spune că ei aparar, numai în acele epoci ale omenirii cînd nu mai există învățători ale lui Buddha, iar *dharma* (legea morală) s-a pierdut. Există de asemenea posibilitatea ca mai mulți astfel de Buddha să apară odată, iar iluminarea lor nu este prezisă.

4. Zeița Tara cea Verde este o femeie Buddha din Buddhismul tibetan, ramura Vajrayana, care controlează iluminarea și tot ce este legat de ea, dar poate fi și Cittamani Tara, o reprezentare a Școlii Gelug a Buddhismului tibetan, adoptată în formele cele mai înalte de yoga. Este cel mai probabil ca la această din urmă reprezentare a Tarei (confundată de multe ori cu cea dintîi) să fi făcut I.P. Culianu aluzie în povestirea *Alergătorul tibetan*. (Sursa: www.wikipedia.org)

venționale), se află un corp energetic (corespunzător anatomiei yoghinice), responsabil de buna funcționare a celui fizic și de structurile ezoterice ale minții și corpului uman. Acest "corp subtil este format din canale energetice (*nadi*) și din plexuri energetice (*chakra*) ale forței vitale (*prana*). Tot despre același sistem de curenți bio-electrici vorbește și medicina chineză, cînd e vorba de

sebastià perelló:

Cheia lui Franklin

„Vreau doar să trasez linia, conturul, să delimitez granița cu o precizie de bisturiu.“ Așa spusese la tribunal când încerca să explice semnificația fotografiilor lui, calificate de-un critic acru ca fade. Era evident că nimeni nu vrea să-și aducă aminte cum se-aprinsese după vânătoria de fulgere. Nevasta lui a spus în fața judecătorului că asta-l duse la o stare de surescitare violentă; sigur, entuziasmul e uneori nebuloasă, dar el nu făcuse niciodată rău nimănui. Să fotografiezi fulgere poate fi la fel de banal cum ai fotografia nunți sau dezastre. E ciudat, dar privitul poate deveni devoțiune; o știu mulți. Nu era exact cazul lui, el nu era fotograf, era un lovit de trăsnet. Urmărea strălucirea fulgerelor cu aparatul fiindcă nu știa să le vâneze altfel. Interesul lui nu era nici meteorologic, el căuta scânteia, urma luminoasă ce dispare într-o clipă, dungile de lumină, bicele ce rănesc întinericul. Pasiunea asta l-a dus la pierzanie, spunea soacră-sa când prietenele, la cafeneaua din piața Santa Eulàlia, încercau să descâlcească ștele divorțului extravagant. Și, în fond, aveau dreptate. E straniu să fie vinovate de un divorț fulgerele și tunetele, deși, în fond, divorțul e o situație furtunoasă. Ca răbdarea la necaz, nici un leac mai bun, era concluzia cenaclului, în timp ce soacra lui Marc își sufla nasul și-și retușa rimelul. Toți vorbeau de asta, chiar și prezentatorul de la starea vremii la televiziunea locală făcuse o aluzie ironică. Marc era o persoană cunoscută, nu degeaba cu câțiva ani în urmă fusese unul dintre consilierii de cultură cei mai singulari din Palma.

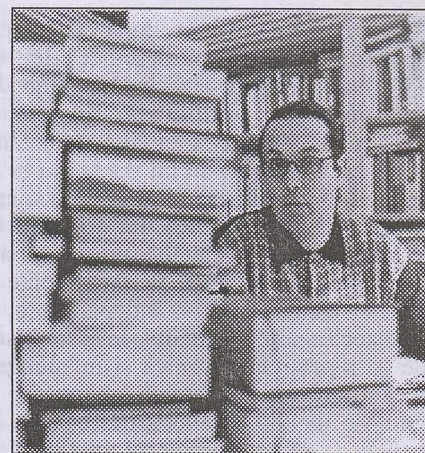
Cinstit să fii, nu-mi place că trebuie să vorbesc de toată încurcătura asta, dar trebuie să mă-înțelegeți, vreau doar să-mi ajut un prieten, un prieten din copilărie. Mă doare sufletul să văd cum se complotează împotriva unui om, mi-e greu să cred că toată această intrigă o să se-ncheie c-un om lovit de trăsnet închis într-un spital psihiatric, cu complicitatea adversarilor politici căutând doar satisfacția unei răzbunări târzii. Mai știu și că aici intriga și conspirația sunt cele mai rafinate forme de lingușire și de realizare.

De mic negase c-a fost accident, întâmplare. „Un trăsnet nu e un capriciu“, decreta enigmatic și-și lua privirea-aia de bust egiptean, distracția colegilor de școală. Să fi avut șaisprezece-șaptesprezece ani, terminasem cursurile la școala noastră și plecăm la facultate la Palma, când l-a lăsat cu gura căscată pe profesorul de fizică cu o „Teorie despre căderea trăsnetelor“. Sunt sigur că ziua-aia e una din puținele-n care obsesia lui l-a făcut fericit. Tăceau toți și-l ascultau cu

sfințenie. Era un discurs abscons, înțesat de sentințe ce-amestecau fizica și electricitatea cu enigme ce păreau spusele unui oracol. „Un trăsnet este un asediu, o posedare. Mulți dintre cei posedați au noroc, știu ce diavoli, animale, zei sau iubiri îi stăpânesc: un lovit de trăsnet este un ignorant abandonat delirului gol și descârnat, apetitului incontrollabil fără obiect. Foamea amorfă, foamea de necunoscut, anxietatea șovăielnică, dorința vagă sunt semne arătate de loviții de trăsnet, cei ce nu știu ce îi posedă.“ Chestia asta l-a transformat într-un știe tot închipuit. Anchetat să vorbească la școală despre trăsnete, eu i-am devenit unicul confident. Nu că i-aș fi servit de contact cu ceilalți, trăia izolat într-o lume exclusivă, făcută din precauții și secrete, la care se pare că mie îmi acordase privilegiul accesului, uneori era chiar iritant, fiindcă mă trata de parc-aș fi fost adeptul unei camarile sau acolitul vreunei bande de răufăcători. Făcuse din extravanță o armă, din neînțelegere un zid izolator.

La universitate asta l-a făcut să treacă drept un personaj excentric, dar nimeni nu-i pune la-ndoială inteligența. Obsesia pentru fulgere devenise pentru el un fel de hobby, de distracție. Dar era o farsă, un artificiu ca să ascundă beția, nebunia, cea pe care-ncearcă s-o ascundă fanaticii. Era modul lui sibilinic de-a se eschiva de ridicol. Mie-mi spunea că e sigur: tot ce e excepție trebuie să evite ridicolul. Zicea că să-nfrunți deriziunea, batjocura, te transformă-ntr-un mizantrop. Dar privirea furișă, de eschivare, îl trăda, într-un fel batjocura îl mușcase. Încerca să mă mintă pe mine, era unica posibilitate să creadă ce spune c-o expresie de indiferență politicoasă. Iar eu, și-acum mă simt vinovat, aprobam totdeauna c-o mișcare vagă de cap. Din povestea-asta am înțeles că tăcerea poate fi una din cele mai blânde, dar una din cele mai eficiente modalități de-a face rău.

Când a-nceput să fotografieze fulgerele mi-a spus că e singura formă de care dispune „să le citească“. Nu era vorba de escrocheria semiotică, pe-atunci făcea furorii, nici de vreo poetică mistică, avea un simț al ridicolului prea dezvoltat pentru-așa ceva, zicea el. Observația fotografică fixa ce nu vede ochiul, fluxul brusc al descărcărilor, iar el căuta astfel - e ușor să-ți iei figură de sceptic - manifestarea hazardului și-a destinului. „N-am crezut niciodată că-s un iluminat“, îmi spunea, în timp ce-și trecea degetul peste varga aprinsă în mijlocul unui cer negru din ultima fotografie, făcută-n urmă cu câteva zile. „Nu-i vorba de simboluri, nici de semne de putere creatoare sau distructivă. Nu c-am fost lovit de trăsnet mă obsedează, ci c-am scăpat teafăr. Ai fost deodată trăsnet și din

clipa-aia toată viața ta curge spre-un singur punct. Un trăsnet care supraviețuiește, din clipa aia doar asta e: o formă de supraviețuire. Trăsnetul ce se-ntoarce, cel ce merge din pământ spre cer, un steguleț îi zic unii, a luat cu el ceva din mine și m-a lăsat aici, intact. Asta e tragedia mea: să trăiești între ceea ce se-ntâmplă întotdeauna și nu-ți doare și norocul pe care l-ai avut când nu s-antâmpnat nimic, să trăiești extravaganța excepției și privilegiul imunității. Unii-i spun fenomen. În lumina-asta scrisă - și-mpungea cu degetul poza - e cheia supraviețuirii mele. Despre morți se mai spune și că-și pierd lumina din ochi; pe mine lumina m-a orbit și-am ieșit teafăr. Ce semnificație au lucrurile care se-ntâmplă și lasă doar brazda benignă a dispariției lor? Semnul trecerii lor? Din întâmplare, eu sunt acest semn, o cicatrice, un crater viu. Un testimoniu, cuvânt care vine din latină și care-nsemna demult „cel ce e prezent ca al treilea“. Cel ce nu trăiește ce se întâmplă, ci a devenit dovada manifestă a ce s-a-ntâmpnat și, în acest caz, a ceea ce din fericire n-a fost nimic. De atunci am devenit spectatorul brazilor lăuate de lumina aia, o stea monumentală a unui trăsnet insignifiant. Tragedia e că după ceva excepțional, vrei-nu vrei, începe eternitatea.“

Iertați-mi încercarea lipsită de finețe de-a-i reproduce reflecțiile, dar doar așa putem să-i înțelegem înflăcărea. Încă-i văd ochii plini de-o însuflețire tristă, căutând cu exasperare-ntr-ai mei confirmarea că a orbit clar, c-a fost înțeles; găseau doar un simulacru ceșos de înțelegere evlavioasă. Cu toate eforturile mele, nu-l înțelegeam totdeauna, când încerca să mă facă să-nțeleg teoriile despre trăsnete și despre viața lui. Și se enerva. Nimic nu deranjează mai mult, când vrei să fii clar, decât faptul că înțelegerea e doar toleranță și scuză. Bună parte din aceste idei, câțiva ani mai târziu, au devenit scheletul unuia dintre cele mai interesante documentare făcute în țara noastră. L-a intitulat „Cheia lui Franklin.“ În parte era o ironie. La școală i se spunea Franklin, nu doar fiindcă acest domn inventase paratrăsnetul. În experiența ce demonstra că fulgerul e o descărcare electrică, savantul utilizase un zmeu și-o cheie. Se pare că aceasta fusese esențială și-a avut noroc c-a rămas teafăr din încercare, iar asta-l făcea-n lumea oamenilor loviți de trăsnet contemporani un predecesor eminent. Marc vorbea deseori despre Franklin și despre invenția lui și-așa i-a rămas numele printre cunoscuți. Lui asta-i făcea plăcere. Mi-amintesc că era obsedat de paratrăsnet. Sustinea că dispozitivul lui Franklin reușise să atragă fulgerele și le convertise într-o descărcare benignă. „Dar n-a reușit încă nimeni să scoată profit din

Născut la 29.06. 1963 în orașelul Costitx din insula Mallorca, Sebastià Perelló a studiat filosofia și litera la Palma, oraș în care astăzi își desfășoară activitatea ca profesor de literatură. Este un personaj activ în viața culturală a capitalei mallorquine, pe care o reprezintă și la Barcelona, în conducerea PEN Clubului catalan. A publicat versuri (*La set*, Setea, 2007), culegeri de proză scurtă (*Exercicis de desaparició - Exerciții de dispariție*, 2000, *Mans plegades*, *Mâini încrucișate*, 2004). *Cheia lui Franklin* face parte din culegerea *Exerciții de dispariție*, dotată cu Premiul Bearn pentru proză catalană.

energia electrică produsă de furtuni“, zicea c-un zâmbet mijind. „Nu-i atât de simplu să fii stăpân. Îți imaginezi un trăsnet domestic?“ Și izbucnea-n râs.

„Cheia lui Franklin“ era o apărare a trăsnetului în stilul documentarelor care încearcă să elimine proasta faimă a rechinilor, balenelor ucigașe sau șerpilor și teama de ei. A folosit toată documentația strânsă de-a lungul anilor. Avea unul din cele mai bogate repertorii de rugăciuni ce invocă divinitățile și sfinții apărători de trăsnete, o largă colecție de credințe, superstiții și povești din diversele mitologii ale lumii despre loviții de trăsnet, o-ntrăgă cartotecă referitoare la divinizarea fulgerelor și la simbolurile lor. Toate astea, combinate cu tratarea științifică a temei, au făcut din documentar una din capodoperele acestui tip de film. N-a mai făcut nici unul, în ciuda succesului în câteva festivaluri internaționale. Nu-l interesa filmul. Nici tunetele. Era ciudată această lipsă de interes, care l-a făcut să elimine din banda sonoră orice mențiune a fenomenelor acustice care, în multe cazuri, sunt marii protagoniști ai furtunilor. Și ai mitologiei. Într-un interviu, când i s-a făcut această observație a eludat tema printr-o ieșire necontrolată: „tunetele sunt chestii de operă. Tunete și fulgere. Limba populară a inversat ordinea. De frică. Tunetul e un efect special. Pe mine mă interesează doar fulgerul“.

După universitate am stat mulți ani în Statele Unite și l-am văzut foarte puțin, îl vizitam o dată pe an, vara, dar tot i-am fost martor la căsătorie. Am văzut cele două expoziții de-acasă și m-am dus la Paris când a organizat în La Villette o mare expoziție despre furtuni. Obsesiile obosesc însă și după asta n-a mai făcut nimic. A vândut câteva fotografii unor muzee de știință, a făcut câteva reportaje în reviste de specialitate și alte câteva fleacuri. I-am cumpărat și eu fotografiile. Nu reușeam să văd în ele subtilitățile pe care mi le explica el, toate mi se păreau identice: un fulger în mijlocul unui cer negru. Când ne vedeam, vorbea, vorbea întruna, de parcă ne văzusem ieri, iar eu de multe ori nu mai știam nimic de el de peste un an. Mi se părea ciudat și, mai ales, observam că rolul meu în aceste discuții l-ar fi putut avea orice necunoscut, nu mai exista intimitatea de la douăzeci de ani. Îi scriam din San Diego. Nu mi-a răspuns la scrisori niciodată.

Anul trecut, când începuse toată încurcătura cu procesul, m-a sunat. Eram aici, ca-n fiecare vară, dar n-aveam de gând să-l văd. Știam și ce știa toată lumea: scandalurile cu familia, cu soția, c-a făcut praf bună parte din avere, că nu muncește, că fugise cu băiatul lui în Caraibe în căutarea fulgerelor. Știam că băiatul ieșise prost. Un braț rupt și-un cheag din pronosticului rezervat creierului. Nu știau sigur dac-o să lase

sechela ireversibilă. Se pare că-n timpul unei furtuni tropicale, vântul smulsesese o ușă masivă care căzuse pe el. O întâmplare nefericită. Dar nici soția, nici restul familiei nu erau dispuși să creadă c-a fost un accident. M-a-ntrăbat dac-am putea cina împreună, că după povestea-aia nu se mai întâlnește cu nimeni și se simte singur.

L-am lăsat, ca-ntotdeauna, să vorbească. Nu căuta scuze, era conștient că greșise când își luase fiul și plecase. „Încercam doar să-l văd fericit. Am văzut prea puțini oameni fericiți lângă mine. Toți devin țepeni“, a zis schișând un zâmbet acru. Și-a continuat să vorbească despre copil, despre mariajul lui, despre anii de studiu. Frazele cădeau parcă una peste alta, se-ngrămădeau lente, scurte, în ritm regulat. Dar, cu cât adăuga, cu-atât mai precar era echilibrul construcției și, dintr-o prostie, se dărâma totul. Priveai dărâmăturile și-n mijlocul haosului îl vedeai neatins, rezistent. A știut întotdeauna să strălucească.

Seara-aia mi-a vorbit despre trăsnet. Despre primul. Nu-mi spusese nimic niciodată. Doar seara-aia, după-atâția ani, am avut acces la ceea ce el numea camera obscură, secretă, a vieții lui. Și n-a fost prima oară când am putut constata că ceea ce trecem sub tăcere e supranatural. În multe cazuri un secret e o enormă, sofisticată, banalitate; în acest caz, însă, enormitatea era mistificată. E drept, e lumea plină de fapte banale devenite credință, religie. Un prieten al meu, diplomat în SUA, foarte sceptic, mereu zice că istoria nu-i nimic altceva decât proză, futilități neobișnuite. De-aceea mi se pare prea mult să se pună la îndoială luciditatea unui domn devenit pur și simplu un devotat al trăsnetelor. Iertare că m-am ambalat în halu-ăsta, nu e nici locul, nici momentul oportun pentru expuneri ieftine.

Plouase toată după-amiaza și, după ore, câțiva prieteni hotărâseră să se ducă după melci. Își luaseră cizmele de cauciuc, cizmele alea negre care, dacă nu-ți puneai șosete până la genunchi îți jupuiau picioarele, și, toți, gustarea de după-masă. Eu nu mă dușesem ziua-aia, dar știu sigur că-nainte s-ajungă la coasta terasată de la Bassa Roja se-opriseră la casa fantasmelor, o casă mare părăsită, nu prea departe de sat, într-o livadă de smochini. Mergeam acolo să inventăm o frică inexistentă. Așteptam ca unul din noi să se sperie la o izbitură a oblonului de la balcon sau la zgomotul unei crengi când se-agăța de grilajul rezemat de mărghiză de deasupra ușii de la bucătărie. Și toți ieșeam ca din pușcă și fuga-n sus, spre pădurea de pini de la Bassa Roja. Când se lăsa întunericul își repartizaseră terasele și, fără o vorbă, toți știau că-ncepuse jocul. Când aveau s-ajungă la depozitul de apă urmau să numere „melcii lunari“ și câștigătorul lua tot, restul trebuiau să-și-l

împartă: caracole, „văduve“, „fasolici“, melcii băloși. Nu se mai vedea și c-o lampă de carbid și-o găleată de plastic coborau pe malurile uscate și prin râpe.

Ne certasem la școală dintr-un fleac. De-aceea ziua-aia se ducea singur. Era-ntuneric și-ncepuse să plouă, dar pentru asta niciodată nu dădeam înapoi. Întotdeauna mergeam câte unul pe câte-o margine-a peretelui, fără o vorbă. Când ajungeam la un pârleaz sau peretele era scund îl vedeam cu capul plecat, cu profilul luminat în beznă, iar dacă ploua, părul, din care-i cădeau picuri, îi sta lipit de frunte și de obraji. Arunca o privire la găleata mea și se-ntorcea la cercetat rugii, fără să scoată o vorbă, hipnotizat. Dar în ziua-aia de celaltă parte-a peretelui nu era nimeni. S-a-ntâmplat când străbătea un câmp de roșcovi. L-a lovit trăsnetul și-a rămas întins. Ceilalți, nu erau departe, s-au apropiat. Văzuseră scânteile. Părea mort. De cealaltă parte-a zidului terasei erau casele familiei Becnegre și chiar și seniorii ieșiseră când auziseră țipetele. Băiatul lor cel mare, care-și petrecuse câțiva ani la Barcelona chipurile studiind medicina, i-a făcut respirație gură la gură și masaj cardiac. A ajuns la spital viu și-a stat peste două săptămâni cu respirație artificială. Peste-o lună mai avea doar câteva cicatrici de la arsuri și n-auzea c-o ureche. Avusese întotdeauna ochi buni, după trăsnet a trebuit să poarte ochelari. Din fericire nimic altceva.

Dar el îmi repeta cu privirea pierdută, în timp ce ne beam cafeaua, că-n ziua-aia murise. Nu c-ar fi avut vreo experiență paranormală, nu văzuse nici un tunel, nu-l aștepta nimeni, nu se văzuse întins agățat de-o creangă de roșcov. Nu asta. Detesta mistica legată de trăsnete a vrăjitorilor, necromanților, poezilor. Nu știuse ce s-a-ntâmplat până ce, în spital, n-a ieșit din starea de șoc. Dar a știut că-n ziua-aia s-a întâmplat ceva definitiv. Tot ce-a venit pe urmă n-a ales el, nici nu i se putuse împotrivi. Trăsnetu-l luase și-l exclusese. Ceea ce, la o adică, era un simplu incident, devenise o suspendare care eliminase caracterul întâmplător, fortuit, a tot ce-a venit după. Inclusiv neglijențele, neatenția în tot ce făcuse depindeau de rana aia. Deodată nu exista nimic de neconceput, de nebănuț sau deconcertant. Totul ieșea din acel prim episod și dacă-ncerca să ocolească lumina aia era ca și cum ar fi fugit de foame, de trupul lui. „Tot ce-am făcut vine din clipa-aia. Am privit cerul fiindcă văd în el numai ce mă aruncă.“ Chiar și c-a scăpat devenise brazda nelipsită a razei fulgerătoare. „M-am însurat, am avut un copil, am făcut carieră. Nu mi-a folosit la nimic. Întotdeauna-am sfârșit urmărind biciul unui trăsnet. Sunt doar fumul strălucitor al unei întâmplări. Am făcut doar ce trebuia să fac“.

L-am lăsat la masa de pe terasa cafenelei. Părea trist. Dacă treceai prin fața mesei, nu era greu să-l vezi vag pierdut, stampă banală utilă la decorarea unei elegii dedicate eșecului. Dar dacă-i priveai ochii, vedeai în ei năprasnica lovitură a oamenilor loviți de trăsnet.

Traducere de
Jana Balacciu Matei

Citind despre ruși

Valeria Manta Tăicușu

Romanul psihologic, o specie încă la modă, reprezintă o focalizare asupra psihismului individual; latura cognitiv/intelectivă, afectivă și volițională sunt mai importante decât acțiunea exterioară, considerată drept un ecou al universului lăuntric al personajelor și mai puțin un scop în sine. Scrise de obicei la persoana a treia, aceste romane au un narator omniscient/omnipotent, care are o viziune de ansamblu asupra evoluției psihocomportamentale a personajelor sale, dar care-și refuză judecățile de valoare ori pe cele de tip moral. Anamneza și descrierea simptomelor nu este niciodată urmată de diagnostic/prognostic, astfel încât cititorul are impresia unei obiectivități surprinzătoare a vocii auctoriale.

În romanul irlandezului William Trevor (*Citindu-l pe Turgheniev*, Editura Univers, 2007), internarea lui Mary Louise într-un ospiciu nu reprezintă ținta desfășurării epice și nici măcar a analizei psihologice. De altminteri, prin procedul anacroniei, acțiunea se derulează dinspre final spre început, pentru ca, pe parcurs, din alternarea planurilor temporale prezent/trecut să se reconstituie întreaga dramă a personajului. Reacțiile emoționale nu sunt sofisticate: Mary Louise este o fată de fermier, cu studii puține, care face o alegere greșită la un moment dat. Dorința ei de a scăpa de monotonia de la fermă, de a locui într-un orașel și de a deveni vânzătoare într-un magazin îi motivează opțiunea: când Elmer Quarry, un holtei destul de înstărit, având, în plus, cam de două ori vârsta ei, o cere de nevastă, tânăra nu ezită. Cititorul este ținut în suspans pe tot parcursul lecturii, pentru că naratorul îi pune la dispoziție fragmentele unui joc de puzzle, invitându-l să recompună singur ansamblul. Scurtele dialoguri dintre azilante, amintirile lui Mary Louise, plus întâmplările petrecute înaintea celor 31 de ani în care femeia a stat în ospiciu sunt relevante pentru alienarea personajului. Refugiul într-o lume imaginată, noncomunicarea, autoclastrarea sunt singurele posibilități ale personajului de a supraviețui într-o lume care nu i se potrivește. Existența lui Mary Louise este polarizată între o iubire falsă (cea de la început, pentru soțul ei) și una imaginată, de tip livresc, pentru un văr bolnăvicios, care va muri, lăsându-i moștenire câteva cărți scrise de Turgheniev. Influența autorului rus este amplificată nu datorită calității estetice a paginilor lui, ci prin fetișism: după moartea lui Robert, Mary Louise se atașează din ce în ce mai mult de cele două-trei cărți lăsate de acesta (nu se precizează care cărți anume din creația lui Turgheniev), pe care, tot recitindu-le, aproape că le învață pe de rost. Nu există niciun indiciu că personajul ar înțelege ceea ce citește: lecturile din Turgheniev sunt mecanice și dogmatice întocmai cum sunt, pentru oamenii de la țară, lecturile din Biblie: respectuoase și fără urmă de hermeneutică. În fetișuri sunt transformate toate celelalte obiecte pe care le lasă Robert, și o bună parte din roman înfățișează, cu umor și pe alocuri cu cinism, strategemele folosite de Mary Louise pentru a și le însuși: de la furt (descuie seiful soțului și ia de acolo bani pentru a cumpăra mobila scoasă la licitație de mama decedatului, intră în camera matusii și sustrage de acolo ceasul lui Robert) la umilință (îi convinge cu greu pe niște cerșetori să-i dea hainele pe care ei le primiseră de pomână). După adunarea fetișurilor urmează realizarea „sanctuarului”: Mary Louise refuză să mai împartă camera cu soțul ei și-și amenajează, în pod, o încăpăre pe

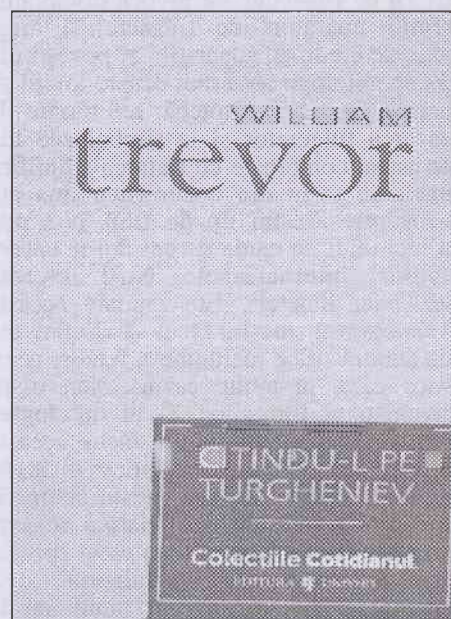
gustul ei, cu toate lucrurile care-i aparținuseră lui Robert. Este momentul în care tensiunea dintre Mary și celelalte personaje devine maximă: cele două surori ale lui Elmer, care-și urau cumnata și nu pierdeau niciun prilej de a-i denunța greșelile, încep presiunile pentru ca soția cu evidente tulburări psihice să fie repudiată. Elmer, moale, deja căzut în patima beției, rușinat de impotența care-i viciase relațiile cu Mary Louise, refuză inițial planurile sursorilor lui și pare a se consola cu ideea că are o soție mai excentrică. Încăperea din pod devine un fel de teritoriu tabu, în care doar mama lui Mary Louise intră la un moment dat, speriată de alunecarea fetei sale în anormalitate; podul simbolizează nevoia de distanțare de ceilalți, prin situarea la un nivel superior, izolat și aerisit; dacă ar fi fost bolnavă psihic cu adevărat, așa cum credeau locuitorii din orașel, fiica săracă de fermier ar fi optat pentru pivniță ori pentru vreo încăpăre sordidă din casa de mic burghezi greoaie a familiei Quarry; porniri sado-masochiste nu există, nici complacerea în mizerie fizică.

Contemporanii lui Trevor au vorbit despre înclinația acestuia pentru proza sensibilă, în care personajele sunt puse în situații limită, din cauza unei imaginații bogate și a bovarismului lor funciar. Adulterul lui Mary Louise este unul imaginar, pentru care femeia nu se simte vinovată; apetența ei sexuală, de altminteri, este zero, iar căsătoria neconsumată o afectează mult mai puțin decât traiul anost, încordarea din familie, răutatea celor două fete bătrâne și decăderea treptată a lui Elmer. Nepotrivirea dintre aspirații și realitate este sursa alienării personajului și, dacă ținem cont de faptul că aspirațiile erau modeste și realizabile, ele incluzând statutul de vânzătoare în magazin și un pic de voieșie în viața de zi cu zi, înțelegem mai bine mecanismele care o determină pe Mary Louise să prefere internarea într-un ospiciu: era spațiul în care și-ar fi putut trăi liniștită povestea neconsumată de dragoste.

Raisonneur-ul cărții pare a fi domnișoara Mullover, fosta profesoară a lui Elmer, Robert și a lui Mary Louise: este singura care încearcă să treacă dincolo de aparențe și să înțeleagă motivațiile comportamentale, precum și cazurile de deviere de la starea de normalitate. Printre amintirile acestei bătrâne figurează și obsesia adolescentină a lui Mary Louise pentru Jeanne d'Arc, ceea ce dovedește că, de fapt, identificarea cu eroinele lui Turgheniev era practic imposibilă. Idealul feminin al lui Mary Louise implica acțiunea, mesianismul, profetia, jertfa în folosul unui ideal înalt. Nimic din toate acestea nu poate fi regăsit în structura personajului creat de William Trevor; mai degrabă putem vorbi de o proiecție imaginată, de automistificare; Jeanne d'Arc, fără nuanța de pe coasta franceză a râului Meuse, reprezintă tot ceea ce Mary Louise ar fi vrut / ar fi dorit să fie. În comun nu au decât virginitatea și o putere obscură de a-i influența pe bărbați, de a-i manipula în ciuda rezistenței lor. Contrastul dintre ideal / realitate este un contrast dintre atitudinea dinamică, în forță, și defetism, activismul fecioarei din Orléans fiind în net dezacord cu pasivitatea, ținuta astenică și retractilitatea lui Mary Louise. Probabil că personajul lui Trevor s-ar fi vrut o eroină care să-și ridice și să-și salveze neamul de irlandezi cumsecade, întocmai cum, cu secole în urmă, Jeanne d'Arc încercase să salveze Franța de sub dominația anglo-saxonă a lui Henric al V-lea. Deosebirile merg mult mai departe, incluzând atitudinea religioasă: fecioara din Domrémy auzea voci și se supunea unor comandamente divine pentru a-și salva neamul. Mary Louise este destul de indiferentă în privința religiei (dacă nu

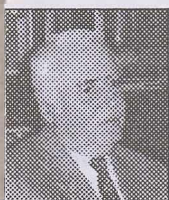
de-a dreptul ignorantă), iar întâlnirile ei cu preoții în confesional sunt pur formale, îndreptățite de nevoia de a negocia și mai puțin de aceea de a se curăța prin spovadă.

După ce azilul este desființat și personajul, acum în vârstă de 57 de ani, foarte bine conservat („Două culori - negru și maro - sunt potrivite cu gust în haina ei, care are gulerul de blană ridicat. Nuanțele se repetă în pantofii moi, din piele de căprioară. Primele riduri ale bătrâneții i se strecoară în jurul ochilor și gurii, dar frumusețea observată doar de vârul ei n-a părăsit-o încă. O înfățișare de madonă, spusese el în noaptea în care a murit, în timp ce visa“ (p. 233) se întoarce în familie, William Trevor, fără a intra în analiză psihologică prea amănunțită, alege câteva elemente care să contureze perfect criza din care Mary Louise nu a ieșit; tulburările de comportament persistente, fixitatea ideilor, tulburările de tip afectiv-emoțional. Totuși, nu se poate considera că ceea ce se realizează este simptomatologia unei boli psihice reale. Rațiunea pare neatinsă, lipsesc manifestările psihopatologice majore (halucinațiile, delirul), ca și indiciile unei dezorganizări a personalității. Mary Louise a mizat cu bună-știință pe reacția

violentă a sursorilor lui Elmer, atunci când le-a pus „otrăvă“ în mâncare (de fapt, niște cerneală verde, ceva mai veche și cu miros ciudat): știa că o vor interna într-un ospiciu și-și dorea acest lucru, căci ar fi scăpat, în felul acesta, atât de serviciile familiale, cât și de convențiile și de formalismele vieții dintr-un târg de provincie amărit. Mizând, pe undeva, pe înțelegerea cvasisuperstițioasă cu care erau tratați cei bolnavi psihic, Mary Louise încearcă o ultima manevră: Elmer, familia lui, comunitatea locală și slujitorii bisericii trebuiau să împlinescă cel mai important punct din testamentul lui Robert: îngroparea în vechiul cimitir, acolo unde se înfiripase idila la Turgheniev. Se pare că a existat forța persuasivă necesară realizării acestei ciudățenii, amânate vreme de 31 de ani: „Singular în biserica rece, el o vede din nou timp de o clipă, elevă, privind peste bănci către fragilul ei văr. În dormitor, ea atinge butonul de guler cu buzele și scoate din sertarul de la toaletă sticluța cu cerneală Stephen's. Încălzite de razele soarelui, degetele ei urmăresc literele de pe piatra funerară a familiei Attridge; în căsuța zugrăvită în albastru se târguiește pentru hainele vârului ei. Aranjează soldații în bătaia pe care n-o înțelege, atârnă ceasul în cuiul de lângă cămin. Vocile lor se unesc, împletindu-se, citind despre ruși. Ea le va supraviețui celor din familia Quarry, se gândește preotul, și o vede astfel; bătrână și singură, bântuind din cameră în cameră, în casa de deasupra magazinului. **Am aranjat totul**, promite propria lui voce, măcar atât poate face. Urmează înmormântarea și apoi îndrăgostiții se odihnesc împreună“ (p. 237).

Antologii americane (I)

marian barbu

Sub egida Asociației Bibliotecarilor Americani (ALA), antologia lui Robert Bingham Downs (1903-1990), intitulată pilduitor - **Books that changed the world** - a cunoscut nu mai puțin de cinci copyright-uri (1956, 1961, 1964, 1970, 1978), cuprinzând 400 de pagini, format manual de școală (16,5/24 cm), cartonat.

Autorul a fost un precunoscut fondator și Director al Școlii de Bibliotecari de la Universitatea din Illinois. I s-au conferit titluri academice în țară și în străinătate, numele său figurând în dicționare și enciclopedii, fiind socotit un erudit cărturar, adevărat Mecena al Cărții.

Ediția a doua a antologiei din 1978, apărută la Chicago, este substanțial îmbogățită sub raportul reperelor de cultură, ca și al intensității comentariilor rezervate fiecăruia în parte.

De altfel, într-un fel de *pro-domo* (*Ideas in the flow of civilization*), Robert Downs a inițiat o trecere în revistă a principalelor momente de cultură afirmate și mai cu seamă răspândite în lume.

Aflat într-o dilemă creativă, Downs nu exclude descoperirile arheologice, necesare pentru orice discuție de factură panoramică. El nu stăruie asupra textelor cu scriere cuneiformă și hieroglică ori a picturilor sumeriene, babiloniene, egiptene, hiite, feniciene sau asiriene, care n-au cunoscut... universalitatea.

Ca pentru oricare cercetător al sec. al XX-lea, cu atât mai mult unul american, baza culturii europene s-a regăsit în Grecia Antică. Iar prin imperiul roman, circulația valorilor din Empireu s-a manifestat radial și benefic. Literatură, pictură, sculptură, estetică, matematică, filosofie - sunt doar câteva domenii ale culturii grecești care, alături de mitologie, au schimbat precumpănitor destinele omenirii. Drumul apelor, deloc în subsidiar, a constituit un factor de impuls autentic și rapid al cunoașterii și înțelegerii existenței omenirii.

Călătoria pe ape a dat posibilitatea mesagerilor autorizați să se desprindă de negustori și spirite militare, conducând la descoperiri geografice și de istorie, altfel imposibil de prevăzut, de consemnat nici atât.

Din această perspectivă, capitolul I - *The world of Man* își justifică pe deplin cele 19 subsecvențe, față de cel de al II-lea - *The world of Science*, cu 10 subordonări tematice, foarte bine specializate din începuturi.

Sub semnul umanismului... literar (a fost o vreme când s-au publicat studii despre "umanismul antichității" - în primul rând a celei grecești) sunt reunite observații, dezbateri, opinii despre *Iliada* și *Odissea*, de Homer, *Fabule*, de Esop, tragediile grecești - Eschil, Sofocle, Euripide, ca și despre Platon și Aristotel. Operele acestora, de facturi diferite, constituie și astăzi o platformă viabilă de inspirație.

Cu un simplu și concis supratitlu - *Sense of the Past*, întâlnim prezentări ale unor importanți istorici greci și romani: Herodot, Tucidide, Xenofon, Polybius, Salustius, Titus Livius, Plutarh, Tacitus. Zăbava antologatorului se face asupra câte unei opere, devenite deja de notorietate. De exemplu, despre *Istoria războaielor persane* sunt aduse însemnele textelor lui Herodot (484-425) și ale lui Tucidide (455-399). Calitatea lucrării lui Xenofon (430-350) - *Anabasis* - este expusă prin grija aparte de a evidenția curajul războinicilor greci, care credeau în ideea de demnitate, păstrată prin luptă dreaptă, printr-o statornică formă de apărare.

Titus Livius (59 -17), cu a sa *Istoria Romei* este văzut în spirit comparatist cu Herodot,

privind concepția despre istorie, rolul acesteia în formarea conștiinței naționale, în dezvoltarea interesului pentru o societate unită. În context, se comentează mitul Romulus și Remus, căruia i s-au dedicat de-a lungul vremii 142 de cărți. Sunt aduse nume de comentatori ai operei istoricului, din Europa și din America.

Un subcapitol extrem de incitant a fost rezervat amplei lucrări intitulată *Viețile paralele* ale grecilor și romanilor. Autorul ei, Plutarh (45-120), a fost denumit de unul dintre cei mai importanți biografi, americanul James Boswell, drept "the Prince of Ancient Biographers". Un altul i-a zis că a fost "un geniu creator exhaustiv".

Despre *Analele* lui Cornelius Tacitus (55-120), un traducător englez, John Jackson, scria că sunt uluitoare, briliante, de neuitat.

Un subcapitol substanțial a fost rezervat lui Aristotel (384-322), socotit "pupil of Plato and tutor of Alexander the Great".

Definit ca om universal ("universal man"), marelui spirit al antichității i se enumeră scrieri de logică, fizică, meteorologie, mecanică, etică, politică, retorică și poetică. Pentru specialiștii în... Aristotel, Downs îi atribuie și alte identificări: în metafizică, psihologie, astronomie, artă, economie. Multe din precizările de atunci au rămas și până astăzi irefutabile, în întreaga lume.

În periulul umanist, reținem comentarii pertinente, dar nu marginale despre *Biblie* (*Cartea cărților*), *Părinții Bisericii* - Sf. Augustin (354-430) și Toma d'Aquino (1225-1274).

În schimb, ingenioase acolade sunt deschise lucrării *Prințul*, de Niccolo Machiavelli (1469 - 1527), sub titulatura *Anatomia puterii politice*.

Cu toate că sunt rezervate capitole separate lucrărilor *Capitalul*, de Karl Marx (1818 - 1883) ("Profetul proletariatului"), *Mein Kampf* ("Studiu de megalomanie"), de Adolf Hitler (1889 - 1945), *Influența mării puteri asupra istoriei* ("Leviatanul împotriva elefantului"), de Alfred T. Mahan (1840 - 1914), romanului *Coliba unchiului Tom* (1852), de H.B. Stowe (1811 - 1896), ele se pot încadra, prin subscripție de substanță documentară, ideologică și literară, în aceeași clasă cu *Prințul* lui Machiavelli.

Pe orbita unei idei mai generale vizând existența statului, în perspectiva iminentei globalizări, atât cărțile semnate de la Niccolo

Machiavelli, cât și de ceilalți care i-au urmat (literați, istorici, politicieni, geografi), adică din sec. al XVI-lea (aici putând fi incluse și *Învățăturile lui Neagoe Basarab*) cer imperios să se înțeleagă rațiunea orientărilor geopolitice.

Încă înainte de primul război mondial, în 1904, apărea la Londra cartea *The Geographical Pivot of History* (ediție definitivă în 1919, 272 pagini, cu titlul *Democratic ideals and Reality*), semnată de Sir Halford John Mackinder (1861 - 1947). Pe drept cuvânt, el a fost numit "the father of geopolitics".

Poate ca derivate din administrații ale politicii de forță într-un stat indiferent din ce zonă planetară, trebuie nominalizați și Adam Smith (1723 - 1790) (cu lucrarea *Bogăția națiunilor*) și Thomas Malthus (1766-1834) cu al său *An Essay on the Principle of Population* (din 1798), extrem de polemic cu teorii contemporane din lumea Angliei (cu W. Godwin), a Franței, (cu marchizul Condorcet) și a altora din America de Nord. Cunoscuta formulă a progresiei geometrice fiind redusă la cea aritmetică, pentru a înlătura subzistența populației globului. Literatura de specialitate, în această privință, s-a înmulțit spectaculos, încât nu mai este posibilă astăzi vreo acceptare a unei teze de o asemenea factură utopică. Robert Downs face o trecere în revistă a marginaliilor critice, ivite nu numai în Europa, America de Sud și Centrală, ci și în Asia, înlăturând argumentat profețiile malthusiene, atât de uluitoare răspândite. Oricum, notifică John Maynard Keynes, că Malthus se-nscrie într-o tradiție onorată de Locke, Hume, Adam Smith, Paley, Bentham, Darwin și Mill.

Dificultatea selecției operelor de referință, încadrabile în ideea generală propusă, se desprinde și din criteriul cronologic care poate fi sau nu operațional. Mă gândesc că, după *Prințul* lui Machiavelli, de la poziția 9, întâlnim la poziția următoare un splendid comentariu privindul pe Thomas Paine (1737-1809), "American Firebrand", cu al său *Common Sense* (1776), un pamflet de 47 de pagini, apreciat la 2 șilingi, vândut în USA în 120.000 de exemplare, în trei luni, provocând o adevărată revoluție în colonii și în Marea Britanie, pe vremea regelui George III. Rețin doar un fragment, extraordinar de actual, dar mai ales ca principiu pentru ceea ce ar însemna existența statului, implicat a guvernului: "Guvernul, chiar și în stadiul său cel mai bun nu este decât un rău necesar. În cel mai rău stadiu, este unul intolerabil. Guvernul, ca și o rochie, este semnul inocenței pierdute. Palatele regilor sunt construite pe ruinele de alcov ale paradisului. Cu cât civilizația este mai dezvoltată, cu atât mai puțin este nevoie de guvernare.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Joachim Ringelnatz (1883-1934)

Tabachera

A fost odată-o cutie pentru tabac de prizat
Provenind de la Friedrich cel Mare-mpărat,
Care singur din lemn de nuc o cioplise.
De-aceea, ea mândră era, pare-mi-se.

Dar, pe furiș, un cariu-ntr-o zi
Mirosindu-i fibra de nuc se ivi.
Tabachera, pe larg, îi vorbi cu amor
Despre Friedrich cel Mare și vremile lor.

Povestea de moș Fritz că era generos...
Atunci cariul pe dată deveni cam nervos
Și îi spuse, săpând cu înverșunare:
„Ce-mi pasă mie de Friedrich cel Mare!“

alina boboc

Teatrul Metropolis din București, primul teatru de proiecte din România, care funcționează în prima clădire din România influențată de stilul Hundertwasser (arhitect Cosmin Gurău), e deja cunoscut în zona teatrală prin calitatea producțiilor sale scenice, dar și prin activitățile adiacente captivante.

Stagiunea curentă a fost deschisă pe 10 octombrie 2007 de premiera **În rolul victimei** de Vladimir și Oleg Presniakov, cei mai jucați dramaturgi ruși ai prezentului. Textul păstrează un substrat chehovian, nuanțat pe ici, pe colo cu accente sigareviene, dar verva dialogului și modalitățile de construcție a personajelor se înscriu într-un limbaj teatral foarte modern, marcat de naturalism.

Felix Alexa montează acest text într-un spectacol vioi, în care succesivul și simultanul devin complementare: pe de o parte, spectatorul urmărește desfășurarea acțiunii în episoade (și de aici se degajă mult umor), pe de alta, proiecțiile video cu imagini (înregistrate sau filmate în direct) din viața adolescentului Valea (de aici se degajă tristețe, melancolie, frustrare).

Viața ca un colaj

Episoadele spectacolului, fără legătură între ele, au ca temă comună anchetarea unor cazuri de către poliție. De fapt, spectacolul nu are nimic în comun cu cinematograful american de serie care ocupă intervale de timp interminabile pe ecranele românești mici sau mari și ale cărui titluri se înscriu de regulă în câmpul semantic al crimei.

Montarea lui Felix Alexa este ofertantă pentru că propune o meditație asupra destinului unui adolescent tocmai prin alternarea celor două planuri din viața lui: cel civil, vizibil și cel afectiv, interiorizat. De fapt, personajul are de jucat două roluri: cel de la ciudata slujbă de a ajuta poliția, făcând pe victima, și cel față de părinți. Iar Marius Manole chiar știe să facă aceste roluri și să redea dihotomia personajului.

Spectacolul are gradare, scena cu moartea primului căpitan, după ce consumă un preparat japonez, atingând un maximum de umor. Răzvan Vasilescu subliniază prin personajul său toată mascarada unei anchete și în același timp toată poleiala societății de consum, tot eclectismul care șterge orice urmă de identitate națională (aici, rusească), prin goana nebună după picanterii de orice fel. În niciun spectacol de până acum nu a fost criticată cu mai mult aplomb superficialitatea în orice domeniu și deviza *copy paste* folosită la toate nivelurile

sociale. Fără a avea tentă moralizatoare spectacolul își atinge miza. Prezența lui Vlad Logigan, în rolul colegului criminal, aducând episodului respectiv un plus de expresivitate și de subtilitate, pentru că actorul, extrem de talentat, știe să joace fără a poza (tentative în fața căreia mulți actori tineri cedează, crezând probabil că infatuarea pe scenă e interesantă). De asemenea, Dana Dogaru, în rolul chelneriței (dar și în cel al mamei) creează momente de umor sănătos. Elias Ferkin, actor cu de-a câteva roluri până acum în film și în teatru este aici într-o foarte bună formă, împodobindu-și rolurile cu mici găselnițe de mare efect. Dan Aștilean, posesor al unei voci pregnante, își construiește rolurile cu o naturalitate care îl apropie mult de spectator. Gabi Costin este un sergent de poliție autentic.

În ansamblu, dar și pe episoade, spectacolul propune publicului bucureștean o porție de răzdrăvan și trebuie văzut urgent! Se impune mențiunea că a fost selectat și în Festivalul Național de Teatru, ediția 2007.

* * *

Distribuția: Marius Manole (*Valea*), Răzvan Vasilescu (*Primul căpitan, Regizorul*), Dana Dogaru (*Mama, Chelnerița japoneză*), Dan Aștilean (*Tatăl, Al doilea căpitan*), Vlad Logigan (*Verhușkin, Scenaristul*), Elias Ferkin (*Zachirov, Bucătarul*), Gabi Costin (*Sergentul, Ospătarul*), Iulia Colan (*Chelnerița, Femeie de serviciu, Manager restaurant*), Xing Elen Ling (*Liuda*). Costel Bojog (*Doljanski*). Regia, ilustrația muzicală și concepția video: Felix Alexa. Scenografia: Diana Ruxandra Ior. Cântecul japonez: Ada Milea. Traducerea și adaptarea: Mașa Dinescu.

cinema

DaKINOMania i-a cam ocolit pe regizorii noștri

irina budeanu

Cea de-a XVII-a ediție a Festivalului Internațional de Film „DaKINO” și-a desemnat săptămâna trecută, câștigătorii. Din păcate, Trofeul DaKINO a plecat în Anglia. De altfel, regizorii noștri nu prea au intrat în grațiile celor două jurii de ficțiune și documentar. Tânărul regizor britanic Simon Ellis a fost laureatul Marelui Premiu pentru scurtmetrajul de ficțiune *Soft*. Premiul a fost ridicat de ambasadorul Marii Britanii la București, Robin Barnett, întrucât regizorul filmului nu a fost prezent. Un lucru destul de neplăcut la această ediție a fost faptul că, în seara de gală, mulți dintre premianți au absentat. Scurtmetrajul britanic *Soft*, în regia lui Simon Ellis, prezintă povestea unui tată și a fiului său, care sunt terorizați fiecare în parte de o bandă de tineri huligani. Un film extrem de sensibil, despre violența din ce în ce mai crescută și gratuită care domină societatea europeană. „După mine, avem o perioadă bună pentru film și în România, și în Marea Britanie”, a declarat ambasadorul Marii Britanii, Robin Barnett, la primirea distincției.

La secțiunea Documentar, *Zone of initial Dilution*, în regia lui Antoine Boutet, din Franța, a fost desemnat cel mai bun film al festivalului DaKINO. Producția israeliană *A Quiet Street*, în regia lui Benjamin Freidengerg, a câștigat Premiul pentru „Cea mai bună imagine într-un film documentar”. Pentru că regizorul nu a fost prezent la eveniment, pe scenă a urcat ambasadorul Israelului la București, Oren David, pentru a ridica premiul. La categoria „Cea mai bună regie într-un film documentar”, câștigătoarea a fost regizoarea româncă Corina Radu, pentru producția *Bar de zi și alte povestiri*. „Cred că acest premiu dovedește că realitatea

nu poate fi transpusă nemediat în film”, a spus Corina Radu, la primirea premiului. De asemenea, au primit mențiuni speciale producțiile: *Bardo*, în regia lui Gabriel Marino, din Mexic, *Love and Words*, în regia lui Sylvie Ballyot, din Franța, *Un dimanche a Pripiat*, regizat de Blandine Huk și Frederic Cousseau, din Franța și *Keidas*, în regia lui P. Lehtinen, din Finlanda.

La secțiunea Ficțiune, mențiunile speciale i-au avut în vizor pe cineștii noștri. Astfel, au fost recompensate de juriul de ficțiune condus de Bruno Coppola scurtmetrajele: *Valuri*, regizat de Adrian Sitaru, din România și *Afterimage*, a lui Cătălin Leescu. La rândul lor, au fost premiate și producțiile *Tolya*, regizat de Rodeon Brodsky, din Israel și *Hase & Gluck*, regizat de Ikiru, din Germania. Românii Marian Crișan și Gabriel Andronache au primit Premiul pentru „Cel mai bun scenariu”, pentru producția *Amatorul*. La categoria „Cea mai bună imagine”, câștigătoare a fost desemnată producția belgiană *Aie*, în regia lui Virginie Gourmel. *Felix*, în regia lui Andreas Utta, din Germania, a primit premiul pentru „Cea mai bună regie”. „Cea mai bună animație” a fost desemnată producția belgiană *Une giraffe sous la pluie*, în regia lui Pascal Hecquet. Cea de-a șaptesprezecea ediție a festivalului de film DaKINO a beneficiat și de un nou trofeu, realizat de artistul Alexandru Ghilduș, care este o reinterpretare a vechiului trofeu,

ce înfățișa o mașină de tocat pelicula.

Gala premiilor DaKINO a fost deschisă printr-un moment artistic, susținut de cântăreața Loredana Groza, care a interpretat cu vervă și aplomb melodii celebre de film precum „Je ne regrette rien” a lui Edith Piaf sau „We Are the Champions” a formației Queen. Extrem de interesant a fost filmul regizorului Bogdan Dumitrescu Dreyer stabilit de foarte mulți ani în Italia, *Thalassa Thalassa*, prezentat în ultima zi a festivalului. El a fost realizat în 1994, și ne vorbește despre unicitatea copilăriei. Șapte copii între 8 și 10 ani descoperă marea, iar inocența și curiozitatea, uimirea lor este impresionantă. La proiecție, au fost prezenți și protagoniștii care între timp au devenit adulți. Numai unul dintre ei - singurul personaj feminin. Anuț, interpretat de Silvia Gheorghe - a absolvit Regia la clasa profesorului Dan Pița. După ceremonia de gală, cinefilii au avut prilejul să vizioneze, în premieră, ultimul film al lui John Wright, *Atonement* cu Kiera Knightley, James McAvoy și Vanessa Redgrave. O dramă din preajma celui de-al doilea Război Mondial, care se petrece în Anglia, inspirat de romanul omonim al scriitorului Ian McEwan.

Toată lumea știe, chiar și lingviștii știu, că avântul impetuos pe care studiile lingvistice l-au cunoscut la începutul anilor '70 este astăzi o mare deziluzie atât pentru studenți, cât și pentru profesori. În universitate studenții frecventează doar disciplinele lingvistice obligatorii; opțiunile pentru lingvistică, cu excepția cursurilor referitoare la științele de graniță (sociolingvistica, psiholingvistica, teoria comunicării), sunt rareori formulate de studenți, aceștia preferând în general cursurile de literatură sau alte discipline. Lingvistica este considerată de studenți - și pe bună dreptate - mult prea teoretică și prea puțin legată de analiza practică privind funcționarea limbii. Panorama generală este destul de dezolantă și singura slabă consolare este că asemenea situație nu există numai în România. Și în alte țări (Franța, Germania, Spania, pentru a nu cita decât pe cele mai importante), după intrarea triumfală a lingvisticii între disciplinele de studiu universitar, se observă astăzi un interes mult mai scăzut pentru lingvistică cauzat în special de slabele, dacă nu inexistentele rezultate aplicabile la descrierea sau însușirea limbii materne sau a limbilor străine.

Într-adevăr, lingvistica nu a fost folosită ca un instrument pentru ca profesorul să poată determina elevul sau studentul să înțeleagă mai bine funcționarea sau organizarea limbii. Ea a fost folosită doar ca obiect de studiu: orele de lingvistică au în vedere mai ales descrierea teoriei lingvistice în sine decât descrierea limbii. Se așază limba în serviciul lingvisticii în loc să facem contrariul: să folosim lingvistica (teoriile lingvistice) pentru a descrie mai bine limba. Prezentând teoriile lingvistice în toată amplitudinea lor nu vom reuși, după un curs de un semestru sau două, să facem din studenți specialiști în lingvistică. Dacă am încerca descrierea limbii folosind și aplicând datele și metodele teoriilor lingvistice am avea, cel puțin, buni sau rezonabili cunoscători de teorie lingvistică, dar cu siguranță eficienți profesori de limbă română.

Din practică pot spune că pentru un profesor este foarte tentant să înceapă un curs de lingvistică cu probleme și noțiuni fundamentale de tipul: ce este limba, ce este lingvistica, de ce considerăm lingvistica o știință etc. Punând însă prea mare accent pe partea teoretică nu facem decât să scădem drastic interesul studenților pentru problemele discutate, ei nereușind să vadă în expunerile noastre nici cea mai mică legătură cu practica limbii și, cu atât mai puțin, cu celelalte discipline pe care le studiază. Pentru că, în afara celor menționate, există în universitățile noastre și un divorț vizibil între disciplinele lingvistice și cele

A studia lingvistica. Pentru ce?

**mariana ploae
hanganu**

literare. Cursurile de lingvistică, cu excepția celor care analizează limba literară, nu conțin texte literare ca materie de studiu, supunându-le analizei concrete, în lumina teoriilor lingvistice la care aderă. În această privință lingviștii au câteva modele ilustrative foarte reușite pe care ar putea să le urmeze - mă refer la analizele lingvistico-literare ale lui Nicolas Ruwet și publicate în cartea sa, *Langue, musique, poésie*, dar și la altele la fel de valoroase. Un domeniu interdisciplinar care ar putea și ar trebui dezvoltat, spre folosul lingvisticii, dar și al literaturii, este așa numita *lingvistică a textului sau gramatica textuală* despre care am vorbit de mai multe ori în paginile acestei reviste.

Prin urmare, lingvistica trebuie să fie privită și studiată în universitate îndeosebi ca o disciplină practică. Aceasta înseamnă că trebuie să primeze *descrierea limbii* și nu prezentarea modelelor teoretice, că trebuie să devină mai mult o disciplină formativă decât informativă, să dezvolte o relație constantă cu gramatica tradițională, știut fiind că modelul acesta este cunoscut încă din școala generală. Așa stând lucrurile, ne întrebăm ce lingvistică ar putea servi unor asemenea scopuri, știind că lingvistica nu este o disciplină omogenă. Dimpotrivă, în afara faptului că ea însăși se împarte în diferite domenii, lingvistica însumează diferite școli și teorii. Există teorii structuraliste, generativist-transformaționale, gramatica valențelor sau gramatica funcțională etc. Întrebarea, formulată în termeni generali mai sus, se conturează mai exact: care dintre teoriile lingvistice poate fi adecvată formării profesorilor care predau limba română, deoarece nici un lingvist nu poate domina la fel de bine toate teoriile lingvistice; este greu ca el să fie în același timp generativist, funcționalist sau structuralist, iar în acest din urmă caz, să poată fi și saussurian și harrisian etc. Soluția specializării într-una sau cel mult două teorii, având cunoștințe generale și asupra celorlalte teorii, pare mai realistă. Ea comportă însă și anumite riscuri: în primul rând, acela de a impune, printr-o specie de dogmatism, ceea ce nu este câteodată decât o ipoteză sau rezultat parțial al unei cercetări. În al doilea rând, ne întrebăm ce se întâmplă cu studenții care, schimbând profesorul trebuie să schimbe și gramatica, metodele de a studia, nomenclatura. Pur și simplu sunt derutați, dar pot intra și într-o confuzie generală.

În loc de concluzie pentru problemele semnalate, vom rezuma soluția pe care o vede Roland Eluerd în cartea sa *L'usage de la linguistique en classe de français*. În concepția autorului menționat a face lingvistică este o stare de spirit. Este mai mult decât aplicarea unei teorii sau recurgerea la anumite tehnici, folosirea lingvisticii în predarea limbii trebuie să apară ca o atitudine, o alegere pedagogică care depășește simpla transmitere a conceptelor sau a analizelor. A face lingvistică este - după același autor - a fi în primul rând descriptiv fără să neglijezi a fi și prescriptiv, trebuie să fii atent la norme și nu la o anumită normă, trebuie să faci în așa fel încât limba pe care o descrii să apară în propria realitate cu varietățile și diversitățile ei funcționale.

Este o soluție ideală către care toți aspirăm. Un lucru este clar: în formarea viitorilor profesori de limba română trebuie să primeze *descrierea lingvistică* căreia i-a fost subordonată teoria. Iar această teorie trebuie să preia din diferitele școli și curente lingvistice existente cel puțin câteva principii devenite fundamentale oricărei descrieri lingvistice. Ele au fost selectate și verificate în practica descrierii limbii de diferiți cercetători și în decursul unor perioade lungi de timp. În lipsă de spațiu le vom enumera pe scurt: limba este un sistem de relații ale cărui elemente au valoare în interiorul operațiilor de echivalență și opoziție care leagă elementele unele de altele; relațiile dintre elementele unei limbi sunt de ordin sintagmatic și paradigmatic; unitățile lexicale sunt caracterizate printr-o serie de proprietăți distribuționale, definite conform distribuției specifice fiecărei clase a căreia i se integrează; relațiile de echivalență dintre fraze se caracterizează prin reguli transformaționale; limba scrisă prezintă diferențe de realizare față de limba orală; limba nu este un tot omogen, dimpotrivă, ea prezintă diferite realizări, registre și niveluri și, în sfârșit, recurgerea la competența lingvistică a vorbitorilor este indispensabilă oricărei descrieri lingvistice ca modalitate de a completa orice eventual corpus de limbă orală sau scrisă.

muzică

S-ar părea că de la **Serghei Diaghilev**, fondatorul Baletului Rus modern la Paris, nici un alt nume n-a depășit în notorietate pe cel al lui **Maurice Béjart**, acesta fiind asociat cu perfecțiunea dansului ca rezultat al marelui talent și al unei vaste culturi. Succesul său s-a datorat nu numai educației și instrucției sale superioare, ci și temperamentului scormonitor. Într-o neliniștită căutare înființează, reformează diverse companii pe care le restructurează permanent călăuzindu-se după un paradox pe care nu înceta să-l repete în nenumăratele sale interviuri: „*tradiția înseamnă mișcare*”, material uman tânăr, idei noi, de cele mai multe ori muzică nouă aparținând unor genuri diverse (de la **Simfonia pentru un singur om** a lui **Pierre Schaeffer** până la **Queen** sau de la **Boulez** la **Wagner!**); Ballets de l'Étoile - Théâtre de Paris, Ballet du XXe Siècle (1960, Bruxelles), unde cunoaște un succes uriaș datorat descoperirii resurselor expresionismului coregrafic pe care le altoiește pe trunchiul clasic, în **Ritualul Primăverii și Pasărea de foc** (Stravinski), dar mai ales cu **Bolero** (Ravel) și a extraordinarului prim-balerin **Jorge Donn**. Fondează diferite școli pentru cei care au vocația reală a dansului, École Mudra, École-atelier Rudra, „Compagnie M”, unde împărtășește cu generozitate uriașa experiență și secretele sale, așezăminte care au crescut serii de coregrafi și dansatori care au influențat mai departe baletul

Adieu

corina bura

contemporan european. Activitatea sa de un dinamism înfricoșător (câte 120 de spectacole pe an!) nu l-a consolat totuși de pierderea prematură a lui **Jorge Donn**. **Nijinski, clown de Dieu** (1972), **Notre Faust** (1975), **Eros Thanatos** (Atena, 1989), teribilul spectacol din ianuarie 1997 la Paris cu **Le Presbytère n'a rien perdu de son charme, ni le jardin de son éclat**, în care a cântat formația **Queen** alături de **Elton John**, pe muzica lor (**I'm Going Slightly Mad, These Are the Days of Our Lives, The Show Must Go On**) și pe Mozart, care a avut ca temă tocmai dispariția lui **Farrokh Bulsara** alias **Freddie Mercury** și **Jorge Donn**, toate vorbesc mai mult sau mai puțin direct despre **Cel de-al doilea Eros**, ca să folosim titlul unei cărți scrise de esteticianul, **George Bălan**. Alături de capodopera vieții sale **Ring um den Ring**, după **Tetralogia wagneriană**, apar producții inspirate de **Sylvie Guillem**, **Jean-Luc Godard** și, nu în ultimul rând, de magnificul **Gianni Versace** (un spectacol dedicat lui pe care l-am văzut la Opera Națională în 2000 - reluat de mai multe ori pe TVR Cultural), mixaj de balet și prezentare de modă într-un rafinat decor florentin.

Stilul său, considerat de unii „neo-clasicizant”, de către alții eclectic, se adapă din surse foarte diferite ce se axează pe mistic, patos, cultul eroilor, idoli, expresii ale unor culturi străine (**Bhakti, Golestan, Kabuki, Dibuk, Pyramide**), ale căror imagini au impact asupra publicului și pentru că preamăresc dragostea și frumusețea naturală a trupului omenesc. Prin același mecenat al **Companiei JTI**, în septembrie ansamblul a prezentat la București un spectacol **Béjart - The Best** - selecțiuni din baletele cunoscute și care s-au pretat la unificatorul titlu **L'Amour, la Danse**. Cei 35 de oficanți în templul Terpsihorei, conduși de **Gil Romano** - solistul, veteranul-fidel, și actualul director al formației - alcătuiesc un singur trup, cu un suflet desprins acum (după dispariția fizică a lui Béjart), totuși, neseplat deoarece **The Show Must Go On!** Adieu Maurice!

leo butnaru

Praf și pulbere

Cândva, provincia a fost Evul (meu) Mediu sau, altfel încondeiat: E(v)UL ME(di)U. (Bincînțele, eludându-se trio-ul de litere dintre paranteze, se citește: *Eul Meu*.) Înaintea lui însă, au fost și au rămas numele părinților mei, Anastasia și Teodor, rostuite și rostite cu amăruia miere din paradisul cuvintelor; AU FOST CEL grație cărora, în 1949, când se împliniseră exact 2 mii de ani (ca s-o încep și eu grandios, triumfător, nu?!) din vremea în care Iulius Cezar exclamase: *Alea jacta est!*, trecând Rubiconul, apărui și eu pe lume, în Zodia lui Pan ajuns capro-delfin sprijinit pe astrele Vega și Altair susținute de aripile clipocitoare ale Constelației Vulturului. Adică era în ianuarie, când Capricornul își scapără coarnele de cremenea Carpaților sau de gheața Răutului, pe atunci rău încă important. Nu sunt băntuți de himerele heraldice ale unei (posibile) genealogii aristocratice, deoarece consider că noblețea necertificată a scriitorului ce aveam a deveni este în afara tabieturilor ereditare, precizând că părinții mei erau simplissimi țărani proaspăt și dureros desproprietăriți de colectivizarea și colonizarea ruso-sovietică.

A urmat, firește, inevitabila legendă aievea a copilăriei, în care cred că deja se puteau configura virtuțile mele înnăscute sau stabilite de destin. Astfel, într-un prag de iarnă, pe la vreo doi anișori și jumătate ce-i aveam, mă prinse o irezistibilă vocație de mare gospodar și începusei a ciopârți cu o bândiță niște pompoși tineri. Iar când tatăl mă întrebă ce fac, eu, îndreptându-mă din șale, i-am răspuns cu destulă demnitate că, iată: „Tai pași fași focu”, - adică: „Tai copacii, ca să facem focu”. De, să ne fie cald... Aceste și alte amintiri (de până și de după ele) - cele mai vagi, cele mai... aproximative, cele mai... inexistente, cele mai dragi - au de contrapuncte (și) dulcele, îmbietoarele vorbe ale părinților, bunicii, cu „Tăpușele, tăpușele, mititele, frumusele!”, „Huța, huța cu căruța pân-la lelea Măriața”, „Gâd, gâd, gădilici, gădilici tot pe-aici!”, „Crenguță, dă-mă huța!”, „Lună nouă, liună nouă, taie pâinea-n două!”, „Joacă bine, Moș Martine, că-ți dau pâine și măslină” (chiar dacă nu prea știam noi ce o fi aia măslină; pe la noi, măslină se numește un soi de arbore nu prea înalt, cu frunzele îngust-lunguiețe, cu flori(cele) galbene și care, spre toamnă, rotunjeste niște *bumbăreze* de fructulețe verzi-argintii, dulcegi), „Iepuraș cu coada scurtă, a venit și el la nuntă, s-a așezat în capul mesei și a mâncat turta miresei”, „Melc, melc codobelc, scoate coarne bourești!”, „Cucostărc, stărc, n-ai văzut pe lelea-n târg?”, „Susai, susai, fă-te dulce, că te tai!”, „Aurăș, păcurăș, scoate apa din urechi!”, „Cioară, cioară, cu făina-n poală, na-ți un dinte de os și-mi dă altul de oțel!”, „Vine moșu de la vie cu cireș-n pălărie...” (Să vedeți - și să auziți! - deloc puțin folclor, ba chiar poezie sadea ne-a pigmentat intrarea în lume...)

Apoi, când vine vorba despre copilăria fiecăruia dintre noi, indiferent cum ar fi fost ea, chiar neîndestulată cu toate ale lumii și minunii, devenim inevitabil fervenți adepți ai lui Horațius care se dovedise neobosit la capitolul *laudator temporis acti* (elogiator al timpului de odinioară). Și iată că, în *aieveaimaginație*, prin lumina istovită a chindiei copilăria pășește ușoară pe vălurarea colbului sătesc precum un mic Dumnezeu pe secetele ape. Eu unul, o privesc de aici, de dincolo de ecuatorul vârstei omenești, deoptrivă încântat, înduioșat, dar, în anumite momente, și zgduidit de cele trăite și de cele pe care aveam și am a le trăi. O privesc de peste ecuatorul vârstei care, adică, împarte, desparte, parcelează, hașurează... - numai că orice poate fi fragmentat de destin, însă nu și copilăria, această permanență de rouă-lacrimă-bucurie-venin și care acuma, iată, dumnezeiește, prin lumina istovită a chindiei pășește pe vălurarea colbului Negurenilor mei de baștină ca pe secetele ape. Pășește... Prin zile, luni, anotimpuri, ani...

Astfel că, puțin câte puțin, câte foarte puțin chiar, trece timpul pe ulița mare a satului. Eu, la geam, copil care, în *Cartea de citire* (o cunoscusem înaintea

Abecedarului) mângâi un lup preamărit de o lupă. În vatră - spuză... spuză... ca o sumă a celor neîmplinite în conformitate cu multele mele dorinți. Lupii suri ai cenușii nu-și schimbă nici părul, nici năravul.

În zori, colinde cântând despre pruncul etern al vieții dumnezeiești și omenești. Pruncul de referință, biblic, cum aș zice astăzi, când fenomenele trăiesc în experiența mea (sigur, de viață); atunci, în copilărie, eu însumi trăiam printre/în fenomene.

Colinde, colinde... „Saule, Saule, adă-ți turmele la staule”. Ecoul răspunde, parafrizat, prin unde prelungi: „Solii vin, Saule, solii...” În mahala, la întâr-care, câteveun prunc stă nehotărât între sânul mamei Maria și Calea Laptelui, cerească, fierbinte și aburoasă, de unde coboară și îngerii de ocazie ai zăpezilor.

Colindele și visele mele ca formă de basm personal. Se știe doar că vrăjitori, magicieni de grad suprem eșuează în confruntare cu fantezia copilului ce se implică, inconștient, în experiențele imprudenței, în virtutea cărora, la un moment dat, pornise și copilăria mea spre China ghiolului din fața casei noastre, pe drumul mătășii broaștei.

Iarna, zisă azi - de demult, tradițională, în toată legea, dar și fărădelegea crivățului. Spre marginea satului răzbat mistreți încârdășiți, grohăitori prin zăpada bruscă a spulberului. Albe vârtejuri deșirându-se până la ceruri. Ca și cum Negureniii noștri ar fi situați undeva dincolo de Cercul Polar, unde toate satele ar trebui să se numească Viforeni (1, 2, 3... 300... 3000...).

Părinții se bucurau de abundența nămeților. Cu alte cuvinte, dar în același sens, vorbeau despre doctrina protecționistă a zăpezii pentru grânele de toamnă. Nu rămăseseră prea mult în trecut anii '46, '47, dar noi deja eram copiii care citeau povești nemuritoare (de foame). (Nemții Grimm-frații erau... interziși, de parcă minunatele lor basme, acum/atunci un deceniu, ar fi fost complicele lui... Hitler!) Ce nu-mi puteam da (nici chiar) poveștile - mai mult spațiu, mai mult acțiune, mai mult aventură, mai mult bine și frumos! - se întâmplau din abundență pe tavanul iatacului în care îmi aveam patul - pe ecranul de var al celui tavan fantezia și-a proiectat miile, stră-miile de filme! (O, cinemateca mea de aur!... Cinemateca fanteziei și viselor copilăriei!) Iar toate ale imaginației debordante îmi făceau decât să sporească fantastic de mult impresiile pe care mi le crea fenomenologia rânduiri de anotimpuri - iarnă (încep cu ea, pentru că iarna a fost să mă nasc, adică - să văd, să aud, să miros, „să gust” pentru întâia oară lumea!), primăvară, vară, toamnă; fenomenologia ninsorii, viforinței, dezghețului, ploii, înfloririi, curcubeului, simplului părăiași, mirosului de iarbă sau a răsadului de roșii, vinete, ardei etc. Firește, toate acestea aveau o nemijlocită și creatoare legătură cu, deja, dintâiele filme pe care le văzusem (vara sau toamna trecută) pe peretele clubului - fosta casă a popii care luase drumul pribegiei peste Prut Noi, picit, ne așezam direct pe pietrișul cu care fusese pardosită curtea, privind în sus, spre „ecran”, cu gura căscată, reacționând, probabil, exact ca franțuții, la 1895, când frații Lumière le vorbiseră de „cinematograf”, prezentându-le acele „fotografii în mișcare”; reacționam la fel la apariția pe ecran a unei locomotive sau a unui tanc - ne agitam, ne speriam, ne tupa-lam, mai s-o tulim de-acolo, să nu dea peste noi monstrul!... Însă curiozitatea era invincibilă, ținându-ne fundulețele de pietrișul colțuros al curții clădirii rechiziționate, ce club devenise. Acolo, pe pietrișul colțuros, imaginația *eraloferea* posibilitatea în *actus*, generoasă și... pe gratis, de extensie a mediului și timpului, a visului și vârstei tale (copilul totdeauna se vrea a fi mai matur decât e în realitate; irealitatea imaginației oferindu-i șansa non-stop de a fi altul, cel de mâine, de „la anu”).

Vremuri ca și cum evasivechi, în care asemeni (și semen, mi se pare!) lui Nică a Petrei, fost-am și eu, dragă Doamne, bulgăr de humă cu vâz, și aceste amintiri-nirvane cineva sau altcineva ar putea sau nu să le creadă, îmi zic... Însă în stupul din suflet, e drept, uneori cam dă strechea în ceata lor și, pe-alocuri, ele pot fi motiv pentru zâmbet, în măsura în care dor... Sau provoacă dor...

De pe la 4-5 ani, pot să rămân de unul singur acasă?... Încă nu, mai trebuie să fiu dus la bunica. Ia, colo (ici, de fapt) cinci-șase pași de la colțul casei noastre (care a fost și a ei; și este, probabil; însă țărani, chiar de e vorba de relații părinți-copii, sunt posesivi - trebuie să știe fiecare ce are, ce îi aparține...); deci, până la pragul bunicii sunt 6-7 pași, alți 3-4 pași la stânga și mă pomenesc pe cuptor, unde găsesc și excepțional de atrăgătoare cutie rotundă, ca o tobă mică (dărăbănică), din tablă fină - e de presupus, colorată (acum îmi dau seama: într-un stil *sui generis* oriental; ah, da! - și tot acum îmi spun că ar fi fost, pur și simplu, o pușculiță, încă de pe la turci de cânva-undeva) - o cutie, cum ar veni astăzi - dublă ca volum, golită de sproturi. În ea zângăneau mari comori - monede, piese de salbă! Dar cum să le scoți? - Prin orificiul micuț, subțire, după multă vânzoleală și zgâlțâitură zornăitoare a pușculiței, abia de cadca-„împușca” vreo piesă, nu obligatoriu rotundă, ca moneda, ci chiar și în patru sau mai multe colțuri. Fascinante! Cu oarecare reliefuri pe ele, pe ici-colo - în porțiuni aurite. Aurii-negrii, cam așa erau. Și nu prea mari. Ce să fi fost, totuși, cu acea cutie-pușculiță, cu acele neobișnuite piese-monede, ce putea să fie așa, precum le-am numit eu, aici și acum, - elemente de salbă? Pentru că, oricât ar fi ocrotit bunica acel tezur (cel puțin, din punctul de vedere și - exagerata, presupun - apreciere a unui copil - cel de atunci - într-o bună - foarte rea! - zi bogăția dispăru fără putință de recuperare... Fiindcă, în afară de mine, bunica mai avea nepoți și de la cele trei fete ale ei, nana Nadejda, țaca Olga și Vera (pur și simplu, indiferent de vârstă). Și nu chiar puțini ei, nepoții... Da, eu eram privilegiat, Licușor-alintat, unicul băiat al unicului băiat al bunicii. Însă aveau partea lor de simpatie și „încălzire” și ceilalți nepoți. E drept, dânsii locuiau destul de departe sau doar departe - la scara geografică a satului și în dependență de înțelegerea unui copil a ceea ce înseamnă „departe” în Negureni - dar, uneori, ajungeau până la noi și Tolea, Efimas, Alexei, feciorii nanei Nadejda, ce locuiau hăt dincolo de biserică, pe priporul dinspre Răut, lângă măcelărie („boine” - nu știam că e un termen rusesc, rămas „de la țară”, ci credeam că vine de la numele *boilor* sacrificați acolo)... Fetele țacii Olga, Galia și Maria, veneau din când în când și ele la bunica. Ei, dar dânsule erau totuși fete, nu... e-he! Însă eu mă arătam primul și... atotestăpânitor... Privilegiat, ziceam, cu anumită nuanță de alint... Eh, cutia trebuia să-mi aprătină anume mie, dar... Răufăcătorii, nemiloșii, inumanii... - m-au depozitat de moștenire, cum ar veni... Și ce mai cutie era, cu galbeni, poate, cu aur, poate, cu - mai în scurt - frumuseți și taine... Da, uitasem să spun - bunica mea Catinca era moașa satului. Sau, probabil, una din ele. Vă dați seama că, de la o mare bucurie, cum era nașterea unui fat în Negureni, dânsa nu se întorcea *nemânjănită* - aici, în sens *negurenian* de: nerăsplătită, neretribuită. Sigur, dacă nepoților celorlalți le pica ceva copceii, mie îmi reneveau chiar ruble sadea - bani mari, bancnote de 3 și 5... Și nu este exclus că, de nu apărea în Negureni o moașă de stat, oarece doctoriță, adică, eu puteam să ajung om bogat... Ba nu - hai să nu vorbim degeaba... Nu, nu ajungeam om (copil) înstărit... Pentru că statul sovietic nu suportă burjuii, nu-ți permitea să te îmbogățești... În 1961 a schimbat banii și toate rezervele oamenilor au scăzut mult în valoare... Dar câte obligații (hârtii de „valoare”) am avut și noi! La stația de mașini și tractoare tatăl era impus să le ia, contra unei părți din salariu. Ajuta statul, adică, pentru ca, peste ani, acesta, echitabilul, cinstitul stat sovietic să-i întoarcă înzecit, poate că - de câștiga și la loto - însuțit suma. Dar ce s-a ales din ele? Praf și pulbere... Mai ales în sate... Puterea sovietică știa prea bine că bietul sătean nu va îndrăzni să-și ceară dreptul... Și-apoi, cine i-ar fi dat lui acest drept?... Ce, el nu știe de Siberia, Kolâma, GULAG, canalul Marea Albă - Baikal?... Ba știe omul, cum să nu știe... Să încerce numai să crăcnească... Astfel, chiar dacă aș fi avut eu cutia aia magică, pușculița - totuna nu izbândeam. Poate că doar să o fi tăinuit undeva până la vremuri mai bune... Dar cine știe?... Pentru că, iată, povestește mahalaua că vecinul nostru din stânga - dacă te uiți spre amiază - a umblat toată viața cu pantalonii ruși, cărpiți în genunchi. Iar în 1947, când *upolnomocenâie* (împușcătoarea) veniseră să-i măture podul, când trăgeau în saci movila de grâu, în ea găsiseră - cum să vă spun? - o grămadă de bani românești. Dar ce folos?... Nu-i mai lua nimeni în seamă... Praf și pulbere se făcuse munca de-o viață a vecinului... Și nici barem grâul nu i-l-au lăsat, pentru colaci de îngropăciune, pentru că foarte curând Lupu - așa-i zicea - muri, în timpul foametei... Așa că subredă e, oameni buni, orice bogăție, nu vă faceți iluzii (necesare)...

marcel frandescu

Cvartetul de coarde Belcea sau Schumann îndrăgostit

centrifugat și aruncat în sală, astfel încât nu poți repera punctual sursa. Și tocmai acesta e farmecul. Omogenitatea cvartetului este așadar o calitate ce vine din sincronizare și din înțelegerea funcției fiecărei voci.

În *Quartettsatz* de Schubert - lucrare neterminată, compusă în decembrie 1820, inaugurând seria marilor cvartete ale muzicianului - cvartetul Belcea a reușit să obțină emisia de tip romantic, în care construcția de sunet se aseamănă cu o înflorire filmată comprimând timpul. Contrastele dinamice mari, o altă trăsătură a stilului interpretativ romantic au avut o logică clară.

Prima temă din *Cvartetul de coarde* de Maurice Ravel a avut acea frumoasă arcuire pe care vioara principală o realizează pe întregul ambitus al instrumentului, în acompaniamentul măsurat al gamelor celorlalți parteneri. Superb a fost prezentată și ideea secundă (în octave vioara I și viola, în timp ce vioara a II-a fremătă nedefinit, iar violoncelul puncta discret în *pizzicato*).

Pulsația în permanent balans, binar-ternar a *pizzicatelor* întregii formații, din partea a II-a a Cvartetului, *Assez vif. Très rythmé*, se întrețesea cu bariolajele și arpeggierele ce dădeau o miraculoasă bogăție timbrală discursului muzical.

În partea a III-a, *Très lent*, a *Cvartetului* de Ravel, un adevărat teritoriu de "joacă" orchestrală a compozitorului,

acordurile de septimă și teme cu tentă de *blués* au creat o juxtapunere caleidoscopică de elemente dramatice, când senine, când tumultuoase. Efectul de *flageolet* ce trece lin în sunet obișnuit și apoi vibrat, părea ireal. Freamătul *tremolo*-ului de violoncel a adus un surplus de plasticitate. Vioara secundă echilibra discret, dar precis raporturile dintre vocile grave și cele acute. Folosirea registrelor extreme a avut dozajul optim.

Ceea ce pianista Mihaela Ursuleasa a făurit în partea a II-a din *Cvintetul cu pian, op. 44 (In modo d'una marcia)*, a fost un spațiu-timp muzical efectiv irepetabil, de o puritate nepământească. În lucrarea schumanniană, ea diferențiază *touché*-ul celor două mâini, dând senzația dedublării. Ea îmbină cu ușurință stilul interpretativ de solist cu cel de muzician de cameră. O seară unică, oferită de cvartetul BELCEA. Concertul a fost realizat cu colaborarea Institutului Cultural Român.

Acești artiști par îndrăgostiți. Și de aceea cântatul lor place. Ei aduc speranță, iar publicul îi răsplătește cu aplauze ca să revină.

O seară de muzică de cameră de neuitat. În sala mare a Ateneului Român, Corina Belcea-Fisher - vioara I, Laura Samuel - vioara a II-a, Krzysztof Chorzelski - violă, Antoine Lederlin - violoncel și pianista Mihaela Ursuleasa, ca invitată, au cântat în data 27 noiembrie 2007, un program ales cu un deosebit simț estetic: Franz Schubert - *Parte de cvartet în do minor, D. 703, Quartettsatz*, Maurice Ravel - *Cvartetul în fa major* și Robert Schumann *Cvintetul cu pian în mi major, op. 44*.

Tinerii muzicieni - fiecare dintre ei instrumentiști desăvârșiți - sunt un organism muzical ce radiază pur și simplu frumusețe. Prin implicarea în actul interpretativ, ei aduc o atitudine înviorătoare în peisajul muzical ameral românesc, acel "energetism afinat".

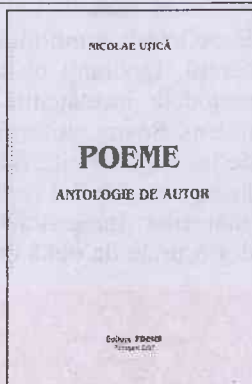
Inteligența muzicală și talentul violonistic al Corinei Belcea se desfășoară direct în sunetul ei elaborat. Și nu spun, sunet de vioară, pentru că ea eusește să obțină - în funcție de imaginea prefigurată - timbrul de violă sau chiar pe cel de violoncel. Intonația a impecabilă îi permite să jongleze cu intensitățile și culorile. În pasajele din registrul acut ea trage arcușul înălțând vioara, asemenea pavilionului ridicat de suflătorii de alamă din orchestra simfonică, atunci când vor să domine. Rezultatul sonor este într-adevăr de mare efect. Oglindă fidelă, violistul formației, așezat în exterior, uzează de același procedeu, cu mare degajare. Sunetul circulă astfel, ca un turbion în interiorul ansamblului. Instantaneu, e

Stimați cititori,

Știm că vă interesează revista noastră. Am constatat în deplasările prin țară, dar și din scrisorile pe care ni le trimiteți. Uneori, nu o găsiți la chioșcurile Rodipet, deși, după un control amănunțit al nostru, am aflat că sunt expediate de la centru suficiente exemplare. Ni se face un serviciu spunându-ne că acestea se epuizează repede.

Tirajul nu e foarte mare, noi însă îl considerăm suficient pentru a vă stârni curiozitatea. Dacă doriți totuși să fiți la curent cu domeniul în care ne manifestăm sau să vă asigurați colecția personală, abonați-vă din vreme. Numai în acest fel oficiile poștale sunt obligate să vă aducă exemplarul preferat acasă. Costul unuia e de 2,5 lei. Revista noastră e săptămânală. Încrederea reciprocă dă siguranța colaborării!

1) Poeme
(Nicolae Uțică)
Editura Focus

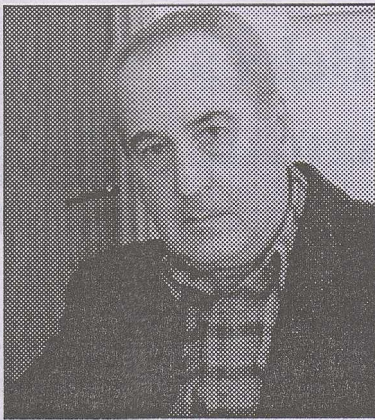

2) Neîntoarcerile
(Mircea Șerbănescu)
Editura Augusta

3) Zăpada Neagră
(Ștefania Oproescu)
Editura Valman

liviu grăsoiu

Inter-unul dintre numerele trecute ale „Luceafărului“ constatam (așa cum au făcut-o și alții prin diverse publicații) continua marginalizare a scriitorului în anii adesea stupefianți pe care îi trăim. Subiectul nu este ilustrat doar de atitudinile celor două instituții acuzate de subsemnatul (posturile publice de Radio și Televiziune), ci de întreaga cohortă de reprezentante ale audiovizualului actual din România, unde cultura chiar nu este băgată în seamă, în pofida unui post de televiziune ce difuzează în neștire muzică populară, mizând pe un iluzoriu public receptor din mediul rural. Evident, nu redactorii școlii ca vai de capul lor pe la așa-zise facultăți de jurnalism sunt vinovați de situația amintită, nici măcar directorii sau patronii radiourilor și televiziunilor private, ci direct membrii CNA-ului, a căror generozitate în acordarea frecvențelor ține mai degrabă de inconștientă, decât de respectarea libertății presei, a dreptului la opinie, la nevoia românului de a fi informat, a se relaxa ș.a.m.d. Cuvinte frumoase, cu care se jonglează fără jenă, desconsiderând o mulțime de ascultători și telespectatori, nu întotdeauna naivă, decrepită ori imbecilă. Ceea ce se oferă românilor în anul de grație 2007 de către cei amintiți seamănă cu un plan diabolic, conceput spre a întuneca mințile fiecărei generații, foloasele trăgându-le înși, firme, asociații, partide ce prosperă într-un ritm aiuritor. Sigur că situația este cât se poate de generoasă pentru artiști, societatea românească de după 1989 ajungând încet-încet să pătrundă (ca materie interpretabilă estetic) în literatură, film, teatru. Mai puțin parcă în artele frumoase sau în muzică. Despre arhitectură nu se mai poate vorbi deocamdată, construcțiile de azi ducând la excluderea ei dintre arte. Scriitorul se plasează (ca și colegii din alte arte) însă ca un ghimpe în organele sensibile, câte or mai fi rămas, ale politicianilor, nerămânând nici dator, nici orb la tot ceea ce se întâmplă. Reacția lui se vede în cărțile tipărite, ca și în publicistica practică onest de unii, jegos de alții. Indiferent de forța talentului cu care a fost dotat fiecare. Instanța supremă nu poate fi decât propria conștiință, noblețea obrazului nepătat, dreptul de a privi senin în ochii celuilalt și de a roși în momentele de intimitate, când te uieți în oglindă la propriul

chip. Sunt așadar suficiente motive ca niște visători incurabili și totodată observatori lucizi, sceptici și greu de amăgit să fie ușor-ușor îndepărtați, conferindu-li-se locuri excentrice în peisajul spiritual dominat de interese politice, economice și financiare.

Măsurile s-au luat și s-au concretizat una câte una, îndepărtarea nedoriților de la locurile de frunte căpătând forme sofisticate, bine calculate. Pe de o parte se clamează și se sporovăiește despre prețuirea artistului, se acordă distincții, declarații, ordine (fără nici o urmă materială) se vizitează cu pompă expoziții, capii partidelor de orice culoare se înghesuie la unele manifestări mai ales când sunt televizate, se sponsorizează cu falsă mărinimie festivități unde se decernează premii, iar pe de alta scriitorul este plătit în bătaie de joc sau nu-i recompensat deloc pentru munca sa, nu pentru că așa vor revistele, editurile sau redactorii șefi, ci pentru că n-au de unde, sprijinul guvernului fiind, mult spus, simbolic. De câțiva vreme am constatat cum dispar pe rând locuri destinate lecturii, întâlnirilor cu cartea și cu autorii. S-au topit în mare viteză bibliotecile și librăriile din București, rămânând câteva în centru, ca să dea frumos, să nu poată nimeni reproșa, la o adică, Primăriei indiferența sau relele intenții față de actul cultural. Cam așa stau lucrurile și la teatre, în timp ce cinematografele au devenit ciudățenii bizare, de negăsit în cartierele „noi“. Despre nouitatea lor, altădată, realitatea respingând epitetul. Iată de pildă, un exemplu, defel izolat: cartierul bucureștean Drumul Taberei avea în urmă cu niște ani câteva librării și chiar biblioteci. Acestea au dispărut total (una a devenit salon de coafură), iar librăriile se află la mari distanțe una de alta, despărțindu-le cam 5-6 stații de troleibuz. Pe la piața căreia nimeni nu-i pronunță numele adevărat (reflexul verbal păstrând încă pe acela al unui obscur activist P.C.R. din anii '60) se mai găsesc câteva tarabe unde niște figuri de țafe dubioase compromit total meseria de librar. Spațiile vechi le-au ocupat noile bănci, magazinele fără nici un profil, mini-marketurile care n-au aflat despre legile comerțului și ale concurenței. Devine o aventură incredibilă procurarea unor cărți, mai cu seamă din literatura română contemporană, înghesuiala în spațiile tot mai înguste nepermițând prezentarea civilizată a producției editoriale. „Fața“ o iau succesele ieftine, destinate nici tineretului studios, nici intelectualului agasat de ceea ce vede pe ecran-

De ce și cititorul?

nele televizoarelor. Neexistând nici un criteriu în ordonarea materialului, detectare vreunui titlu ajunge un chin atât pentru amărăta de vânzătoare, cât și pentru iredesponsabilul doritor de a citi o anumite lucrare, un anumit scriitor despre care s-a vorbit (mai corect spus s-a scris) prin vreo gazetă. Descurajarea pune temeinic stăpânire pe cei implicați, iar speranța de a ajunge, după orele de muncă, la una dintre rarele librării din centrul Capitalei atinge și ea limitele suportabilității. Iată cum, fără mari eforturi, ci doar aplicând legi economice absurde, ce care decid asupra destinului Bucureștilor, găsesc pe cititorul rămas în continuare fidel unui obicei aproape muribund. Nu cred că exagerez, dar dorința și plăcerea de a ține în mâini un volum nou, de a parcurge spații imaginate de creatorii de frumuseți incomparabile pare a se estompa, intrând într-o beznă de unde cu greu va putea fi readusă la dimensiunile firești. Chiar dacă fenomenul se înregistrează și pe alte meridiane, inclusiv în țări cu veche tradiție culturală, nu văd nici un motiv de bucurie. Autoexcluzându-se dintre consumatorii de artă prin dependența de Internet, lăsându-se manevrați de forțele dominante în audio-vizual, românul de astăzi se vede și se simte izolat în încercările de a nu exclude din activitatea zilnică lectura. Are însă de a face cu o țesătură fin ce-l atrage în preocupări periferice, umflând demențial de o presă găunoasă în intenții și rezultate. Recentele companii pornind de la ambițiile personale ale politicianilor (vezi problema Referendumului), de la vechi realități oclutate decenii în șir (vezi scandalul alimentat de țiganiada în versiunea de după anul 2000), interminabilele demascări ale foștilor securiști și nevoița promulgării legii lustratiei, inima și sufletului omului căruia doar de carte nu-i mai arde. Cititorul devine curând un fel de ordin secret niște ilegaliști, reprezentați de elevii instruiți prin rezumate făcute de alții, de unii profesori demodați și de bătrâni inadaptați. Beneficiarii sumbrului tablou vor fi descurcăreții, ignoranți cu diplome obținute prin metodele încetățenite și acceptate volens nolens. Soarta cititorului tradițional pare a fi definitiv pecetluită. Să dea Cel de Sus să mângâie înșel, iar simbolul să rămână aglomerația vizitatorilor, înregistrată la saloanele de carte desfășurate de două ori pe an în București.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.

